

ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวที
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
A STUDY OF GRATITUDE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS
IN AYUTTAYA PROVINCE

นายภาณุ ไชยวรรชณะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายภาณุ ไชยวรรณชนะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

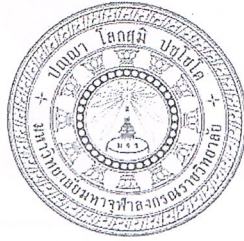
A Study of Gratitude of Secondary School Students
in Ayuttaya Province

Mr.Panu Chaiwanchana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุญ รุฑติกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

กรรมการ

(ดร.ระวีง เรืองสังข์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

ประธานกรรมการ

ดร.ระวีง เรืองสังข์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายภาณุ ไชยวรรชณะ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย : นายภาณุ ไชยวรรณนะ

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: รศ.ดร.อินฉา ศิริวรรณ, พธ.บ. (บริหารการศึกษา),
พธ.ม. (บริหารการศึกษา), พธ.ด. (บริหารการศึกษา)

: ดร.ระวิง เรืองสังข์, พธ.บ. (รัฐศาสตร์),
บธ.ม (การจัดการตลาด), ค.ด. (บริหารการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ (๑.) เพื่อศึกษาสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒.) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๓.) เพื่อเสนอแนะแนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. จากการศึกษาสภาพหลักหลักจริยธรรม ด้านกตัญญูทเวที ให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นหลักพฤติกรรมของการมีกตัญญูทเวที สรุปหัวข้อแบ่งได้ออกเป็น ๖ ด้าน คือ ด้านกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา ด้านกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ ด้านกตัญญูทเวทีที่บ้านและครอบครัว ด้านกตัญญูทเวทีต่อ โรงเรียน ด้านกตัญญูทเวทีต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และด้านกตัญญูทเวทีต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทั้ง ๖ ด้าน นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ

๒. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามเพศต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีทั้ง ๖ ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวทีแตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์, การกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว, การกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี

นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวทีแตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕ ส่วนการกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และ

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕

นักเรียนมีสถานะจำแนกตามอาศัยอยู่ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวทีแตกต่างกันเกี่ยวกับการกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ญาติ

๓. ผลเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าส่วนใหญ่ ช่วยเหลือกิจการงานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ รองลงมา ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน ส่วนอันสุดท้ายคือ เชื่อฟังคำสอน ของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งใจ ตั้งใจ

Thesis Title : A Study of Gratitude of Secondary School Students
in Ayuttaya Province

Researcher : Mr.Panu Chaiwanchana

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Assoc.Prof. Dr. Intha Siriwan,
B.A. (Educational Administration),
M.Ed. (Educational Administration),
Ph.D. (Educational Administration)

: Dr. Rawing Ruangsanka B.A.(Social Science),
M.B.A.(Marketing), Ph.D.(Educational Administration)

Date of Graduation : February 28, 2018

Abstract

This research aims to study the ethic principle of gratitude of Secondary school students in in Ayutthaya province, to compare the level of opinions on ethic principle of gratitude of students based on individual factors, to propose the development guidelines of ethic principle of gratitude of Secondary school students in in Ayutthaya province.

1. The principle of gratitude were divided into 6 aspects; gratitude to parents, to teachers, to family, to school, to nation, religion and monarchy, and natural resources. The results showed that Secondary school students' opinion on the ethic principle of gratitude was at the high level in every aspect.

2. Students with different genders had behaviors of gratitude indifferently with a significant statistic figure at 0.05

Students with different ages had behaviors of gratitude to parents, teachers, family, and nation, religion and monarchy differently. 18-19 years old students had gratitude to parents higher than 14-15 years old and 16-17 years old students.

Students with different learning class levels had different behaviors of gratitude to parents and family differently. Matthayom 6 students had gratitude to parents higher than Matthayom 4 and 5 students. Students in Matthayom 4 and 6 had gratitude to school higher than students in Matthayom 5.

Students living in different had gratitude to parents. Students residing with grandfathers and grandmothers had gratitude to parents higher than those living with parents and relatives.

3. The result of recommendation of ethic principle development in gratitude of Secondary school students in in Ayutthaya province found that most students helped carry on the housework, reserve the forests and trees, obey the teachers' instructions and suggestions, and learn with intention.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความมีเมตตาธรรมและความเอื้ออาทรจากคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะ รศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.ระวิง เรืองสังข์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นผู้ดูแลในการตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหาวิชาการและเป็น อาจารย์ที่ปรึกษาให้ความอนุเคราะห์ในด้านวิชาการและ การจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีพร้อม คณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้กรุณาให้กำลังใจและ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณ พระมหาญาณวัฑฒน์ จิตตวาทโน,ดร, ผศ. ดร.สิน งามประโคน, รศ.ดร.วันดี ศรีสวัสดิ์,ดร.เพชรรินทร์ พรนภดล และน.ส.อารีรัตน์ สุขมะโน ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขออนุโมทนาขอบคุณอธิการบดี คณาจารย์ และ นักศึกษามหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลใจการตอบ แบบสอบถามประกอบการวิจัยจนสามารถนำไปวิเคราะห์ให้งานวิทยานิพนธ์สำเร็จตาม วัตถุประสงค์

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย เจ้าหน้าที่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และเจ้าหน้าที่หอสมุด แห่งชาติ ที่ได้กรุณา อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือในการค้นหาหนังสือ เอกสารรวมถึงวิทยานิพนธ์ที่ เกี่ยวข้อง

นายภาณุ ไชยวรรชนะ

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ เอกสารเรื่องความมกตัญญูทเวท	๑๐
๒.๑.๑ ความหมายของความมกตัญญูทเวท	๑๐
๒.๑.๒ ความสำคัญของความมกตัญญูทเวท	๑๔
๒.๑.๓ ลักษณะของความมกตัญญูทเวท	๑๗
๒.๑.๔ ประเภทและพฤติกรรมของความมกตัญญูทเวท	๑๙
๒.๑.๕ วิเคราะห์ประเภทและพฤติกรรมของความมกตัญญูทเวท	๓๙
๒.๒ ข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
๒.๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานของ สพม ๓	๔๔
๒.๒.๒ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน	๔๕
๒.๒.๓ โรงเรียน จำนวนนักเรียนมัธยมปลาย ขนาดโรงเรียน เรียงลำดับตามอำเภอ	๔๖
๒.๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๓.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับความมกตัญญูทเวทในประเทศ	๔๗
๒.๓.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับความมกตัญญูทเวทในต่างประเทศ	๕๑
๒.๔ กรอบแนวความคิดในการวิจัย	๕๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการศึกษา	๕๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๕

เรื่อง	หน้า
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๖
๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๕๗
๓.๕ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๗
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๙
๔.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการทดสอบค่า (T-Test) และ (One – Way	๖๗
๔.๓ ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)	๗๘
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๐
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	๙๖
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญ	๑๐๔
ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย	๑๑๐
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	การวิเคราะห์ประเภท และพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที	๓๙
๒	จำนวนนักเรียนมัธยมปลาย ขนาดโรงเรียน เรียงตามลำดับ	๔๖
๓	กรอบแนวความคิด	๕๕
๔	กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ตามขนาดโรงเรียน ใหญ่ กลาง เล็ก	๕๗
๔.๑	จำนวนร้อยละสถานภาพทั่วไป ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำแนกสถานะเพศ	๖๐
๔.๒	จำนวนร้อยละสถานภาพทั่วไป ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำแนกสถานะอายุ	๖๐
๔.๓	จำนวนร้อยละสถานภาพทั่วไป ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำแนกสถานะกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น	๖๑
๔.๔	จำนวนร้อยละสถานภาพทั่วไป ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำแนกสถานะปัจจุบันอาศัยอยู่กับ	๖๑
๔.๕	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ต่อบิดา มารดา จำแนกรายชื่อ	๖๒
๔.๖	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ต่อครู อาจารย์ จำแนกรายชื่อ	๖๓
๔.๗	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ต่อบ้าน และครอบครัว จำแนกรายชื่อ	๖๓
๔.๘	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ต่อ โรงเรียน จำแนกรายชื่อ	๖๔
๔.๙	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกรายชื่อ	๖๔
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย จำแนกรายชื่อ	๖๔
๔.๑๑	ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่า (T- Test)	๖๖
๔.๑๒	ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ โดยการทดสอบค่า (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)	๖๗

เรื่อง	หน้า
๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการศึกษา โดยการทดสอบค่า (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)	๖๘
๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอาศัยอยู่ โดยการทดสอบค่า (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)	๖๙
๔.๑๕ ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)	๗๐
๔.๑๖ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว อาจารย์จำแนกตามอายุ	๗๐
๔.๑๗ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อาจารย์จำแนกตามอายุ	๗๑
๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการศึกษา	๗๒
๔.๑๙ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา จำแนกตามการศึกษา	๗๓
๔.๒๐ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว จำแนกตามการศึกษา	๗๓
๔.๒๑ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความการกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน จำแนกตามการศึกษา	๗๔
๔.๒๒ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความการกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามการศึกษา	๗๕
๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอาศัยอยู่	๗๕
๔.๒๔ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา จำแนกตามอาศัยอยู่	๗๖
๔.๒๕ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความการกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามอาศัยอยู่	๗๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกที่ใช้ประกอบอ้างอิงในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ อ้างอิงโดยระบุ ชื่อคัมภีร์ภาษาลำดับ เล่ม ข้อที่ หน้า เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๗./๑๓๓. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ ข้อ ๕๗ หน้า ๑๓๓

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม. (ไทย)	= ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ส. (ไทย)	= สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก (ไทย)	= อังคุตตรนิกาย ทิณีนบาตร	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ (ไทย)	= ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ-ธรรมบท-อุทาน-อิติวุตตกะ-สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา. (ไทย)	= ขุททกนิกาย ชาดก	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม สถาบันสังคมเป็นโครงสร้างของสังคมส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสมาชิกและสังคม ทำให้สมาชิกปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทของตน และทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย^๑

สถาบันแรก หรือ สถาบันครอบครัว ที่เป็นพื้นฐานของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างยิ่ง ดังที่ สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวว่า “ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญที่สุด” เพราะเป็นสังคมหน่วยแรกที่มีมนุษย์จะต้องเผชิญตั้งแต่เกิด เติบโต จนตาย การวางพื้นฐานของมนุษย์ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางร่างกาย ทางความคิดสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม^๒ จะมาจากการอบรมของครอบครัว

บุคคลสำคัญที่จะให้กำเนิดชีวิต หรือกำหนดชีวิตของบุตรธิดา คือ บิดา มารดา ครอบครัวไทยในอดีตจะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ หรือเรียกว่าครอบครัวขยาย (extended family)^๓ ในครอบครัวจะประกอบด้วยสมาชิกในระดับต่างๆ ตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา บิดา มารดา บุตรธิดา และหลาน ครอบครัว ในลักษณะนี้จะอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น และในขณะเดียวกัน เด็กจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมของครอบครัว การประพฤติปฏิบัติตนต่อกันของสมาชิกในครอบครัวต่อกัน การอบรมนิสัยลักษณะอย่างนี้เป็นสิ่งที่เด็กจะได้รับแต่เยาว์วัย ดังมีคำกล่าวว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” ปัญหาการประพฤติปฏิบัติตน หรือมารยาทต่างๆ ของเด็กที่เกิดขึ้น จึงได้รับการแก้ไขจากครอบครัว

การดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นมีการปฏิบัติต่อกันตามสถานภาพในแต่ละครอบครัว เช่น สถานภาพมารดาบิดา บุตรธิดา ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัว จึงต้องมีหลักจริยธรรมกำหนดให้สมาชิกปฏิบัติตนต่อกันด้วยเหตุที่ประชากรในประเทศไทยนับถือศาสนาต่างๆ “จำแนกได้เป็น กลุ่มใหญ่ๆ ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธประมาณ ๙๕ % กลุ่มที่ นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ ๔ % และกลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์ประมาณ ๑ %” กลุ่มประชากรชาวพุทธเป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนั้นดำเนินชีวิตไปตามหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทิตะ

ความกตัญญู เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะ ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่างๆ มีบิดา มารดา

^๑สุพัตรา สุภาพ.(๒๕๓๑), สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี, (กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิช)หน้า ๒๐๙.

^๒ศรีธรรม อนุภูมิ,พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ,(กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๓๕),หน้า ๔๕.

^๓เรื่องเดียวกัน,หน้า ๒๑๙.

^๔กรมการศาสนา,รายงานกรมการศาสนาประจำปี ๒๕๔๑,(กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา,๒๕๔๓) หน้า ๓๕.

ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้น ต้องพึงพาอาศัยสิ่งเหล่านี้อีก เช่น อาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ในส่วนจิตใจมนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดาเป็นต้น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติมิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีแม้แต่ต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย^๕

สังคมไทยแต่เดิมเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย วิธีการทำมาหากิน พิธีกรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม โดยรวมแล้วมุ่งปรับให้ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ และความเชื่อตามหลักศาสนา พระพุทธเจ้าสอนให้คนไทยเข้าใจธรรมชาติของชีวิตมนุษย์และสรรพสิ่งรู้เท่าทันความเป็นมนุษย์และรู้จักวิธีการดำรงชีวิตที่ต้องปรับตัวปรับใจ^๖ การที่จะดำเนินชีวิตที่ดีได้ ตามหลักจริยธรรมนั้นจำเป็นที่บุคคลนั้นต้องมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตของตน และมีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธจึงอ้างอิงหลักจริยธรรมเพื่อใช้เป็นกรอบ หรือแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดีบนพื้นฐานความเข้าใจธรรมชาติ ของชีวิตมนุษย์และสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวของมนุษย์

การเปลี่ยนแปลง หรือแนวโน้ม ลักษณะของ ครอบครัว ไทยในปัจจุบัน จากที่เมื่อก่อนครอบครัวไทยจะเป็นครอบครัวใหญ่ มีกันแต่ ปู่ ย่า ยาย ตา ทวด พี่ ป้า น้า อา ถ้าไม่อยู่บ้านหลังเดียวกันก็จะอยู่ในอาณาบริเวณรั้วเดียวกัน แต่ในปัจจุบันครอบครัวไทยเริ่มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และเมื่อเวลาผ่านไป สังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบให้ในอนาคตลักษณะครอบครัวไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. รูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น โดยครอบครัวขยายที่มีที่ปู่ย่าตายาย และญาติอื่นๆ ลดลง ครอบครัวเดี่ยวที่มีแค่พ่อแม่ลูกมากขึ้น

๒. เด็กจะไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นครอบครัวเดี่ยว และพ่อแม่ต้องทำงาน อาจมีการไปฝากปู่ย่าตายายเลี้ยง หรือพึ่งพาเนิร์สเซอรี่

๓. ภรรยาส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ปัจจุบันนี้ครอบครัวที่สามีทำงานคนเดียว ลดน้อยลงไปมาก ผลก็คือทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น แต่ผลเสียก็ได้แก่มารดามีเวลาให้แก่วงศ์น้อยลงโดยเฉพาะเมื่อลูกยังเล็กอยู่

๔. คนในครอบครัวก็ไม่ค่อยมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ไม่ค่อยได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันสัมพันธ์ภาพในครอบครัวไม่อบอุ่น เด็กเองก็รู้สึกห่างเหินกับพ่อแม่มากขึ้นด้วย ทำให้ครอบครัวไม่ค่อยได้เจอกัน เด็กก็จะมีเวลาตามลำพังมากขึ้น พ่อแม่มีเวลาที่จะไปอยู่กับเรื่องอื่นที่ไม่เรื่องครอบครัวมากขึ้น เด็กก็จะมีกิจกรรมของตัวเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเทคโนโลยี แทนที่การใช้เวลากับครอบครัว เช่น เล่นเกม เล่นอินเทอร์เน็ต

^๕พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต),คนไทยกับป่า,พิมพ์ครั้งที่ ๔,(กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗),หน้า ๒๑

^๖โอภาส วัฒนวิทย์,วิถีชีวิตสังคมไทย,(กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๓๖),หน้า ๘๘

๕. ครอบครัวที่พ่อแม่มีฐานะมั่งคั่งแต่มีธุรกิจการงานมากเกินไป ไม่มีเวลาอยู่กับลูกๆ โดยมักจะให้แต่เงินทองของใช้ต่างๆ แม่เด็กเหล่านี้จะไม่ขาดแคลนวัตถุ แต่เมื่อขาดความอบอุ่นทางด้านจิตใจก็อาจกลายเป็นปัญหาสังคมได้อีกเช่นกัน

๖. ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อชุมชนและสังคมมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่มากขึ้น

๗. สัมพันธภาพภายในครอบครัวเสื่อมถอยลง พ่อ-แม่-ลูก ไม่ได้ทำบทบาทหน้าที่ของตนเต็มที่ ละเลยการอบรมปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม รวมทั้ง การหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผลักภาระโดยให้เป็นหน้าที่ของสถาบันอื่นในสังคมมากขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ

๘. เด็กถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ขาดความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู มีทั้งเด็กถูกทอดทิ้งปล่อยปละละเลย เด็กกำพร้า เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสทางสังคม ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ^๗

จึงเห็นได้ว่า สังคมไทยในอดีตนั้น บุตรและธิดาจะถูกอบรมสั่งสอน ให้รู้จักคุณธรรม จริยธรรม หากคุณประโยชน์จากภายในจิตใจ ซึ่งต่างจากยุคปัจจุบันที่มองหาแต่ประโยชน์แต่ภายนอก อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดรอยร้าวภายในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น บุตรธิดาบางคนขาดความเคารพเชื่อฟังมารดาบิดา เกรงใจเพื่อนมากกว่ามารดาบิดา ยอมขัดใจมารดาบิดาทำตามใจเพื่อนของตน มั่วสุมตามแหล่งอันมิควรต่างๆ เสพสิ่ง สเป็ดติด ก่ออาชญากรรม และกระทำความเลวร้ายต่างๆ ในสังคมขึ้นมากมาย^๘ ทำให้สถาบันครอบครัวยิ่งอ่อนแอเนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัวน้อยลง หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้จำแนกบุตรไว้ ๓ ประเภท คือ

๑. อติชาตบุตร (บุตรที่มีคุณสมบัติสูงกว่ามารดาบิดา)

๒. อนุชาตบุตร (บุตรที่มีคุณสมบัติเสมอด้วยมารดาบิดา)

๓. อวชาตบุตร (บุตรที่มีคุณสมบัติต่ำกว่ามารดาบิดา)^๙

การกล่าวถึงประเภทของบุตรอย่างนี้ ในพระสูตรใช้หลักศีลศีลธรรมมาเป็นเกณฑ์ในการแยกประเภทของบุตร บุตรที่มารดาบิดาปรารถนานั้น คือ อติชาตบุตร หรือ อนุชาตบุตร เพราะบุตร ๒ ประเภทนี้ จะสร้างชื่อเสียงเกียรติยศชื่อเสียงให้แก่วงศ์สกุล และเลี้ยงดูมารดาบิดา ในมงคลสูตร^{๑๐} เป็นมงคลสูงสุดที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ ๓๘ ประการ นั้นได้กล่าวถึง การอุปฐากบำรุงมารดาบิดา^{๑๑} โดยการแสดงความกตัญญูกตเวทีของบุตรนั้น ว่าเป็นมงคลอันประเสริฐที่สุดประการหนึ่ง นอกจากนี้

พระธรรมโกศาจารย์^{๑๒} ยังกล่าวถึงปัญหาต่างๆ รวมถึงอาชญากรรม ที่เกิดขึ้นเนื่องจากภาวะที่มนุษย์มีศีลธรรม จริยธรรมตกต่ำลง บุตรธิดาไม่เชื่อฟังมารดาบิดา จึงเป็นสาเหตุของปัญหาหลายประการ สถาบันมีพระคุณคือมารดาบิดาเป็นรากฐานของศีลธรรม ที่คอยให้คำแนะนำตักเตือนว่า สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร ถ้าสถาบันผู้มีพระคุณยังมีอยู่ ศีลธรรมก็ยังมีอยู่ แต่เรากำลังจะไม่มีสถาบัน

^๗บทความจาก family.truelife,(๒๕๕๙) แนวโน้ม ลักษณะของ ครอบครัว ไทยในอนาคต, (ออนไลน์)

^๘พุทธทาสภิกขุ,เยาวชนกับศีลธรรม,(สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ ๒๕๓๗),หน้า ๔๒

^๙ช.ช. (ไทย) ๒๕/๗๔/๔๓๑

^{๑๐}ช.ช. (ไทย) ๒๕/๗๔/๔๓๑

^{๑๑}พุทธทาสภิกขุ,เยาวชนกับศีลธรรม,หน้า๒๗๓

ของผู้มีพระคุณมากขึ้นทุกขณะ เพราะการไม่มีสถาบันของผู้มีพระคุณที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครอง อยู่โลกนี้จึงเจริญด้วยความผิดพลาด มีอาชญากรรมจากคนใจบาปหยาบเข้ามามากขึ้น มารดาบิดาเป็น ที่ตั้งแห่งความรัก เด็กๆที่ยังรักบิดามารดาอยู่จะยังปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เชื่อฟังมารดาบิดา มี หิริโอตตปปะ คือ ละอาย ต่อตนเองที่จะกระทำความชั่ว กลัวบาป เกลียดบาป ไม่ประพฤตินให้ มารดาบิดาต้องหนักใจ ดำรงตนอยู่ในหลักแห่งจริยธรรม

ดังนั้น ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ที่คนไทยเราปฏิบัติตามแบบแผนคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น จึงเป็นกรณี ที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา องค์ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติตัวของบุตรและธิดาเกี่ยวกับหน้าที่การมีความ กตัญญูทเวทีที่จะต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดา หรือ อื่นๆ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนและกระตุ้นให้บุตรและธิดาตระหนักถึงหน้าที่ของตนเพื่อให้เกิดความ สงบสุขแก่ทุกคนทุกวัยในสถาบันครอบครัวและประเทศชาติสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑. เพื่อศึกษาสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๒.๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

๑.๒.๓. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑. ทราบว่าสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๒. ทราบว่าการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๓. ทราบว่าแนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ ๔ ด้าน ได้แก่

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะทำการค้นคว้าและศึกษาสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยขนาด

ของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศวิถีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ก. กลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๓ จำนวนทั้งหมด ๒๙ โรงเรียน โดยมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๔ - ๖ เป็นผู้ให้ข้อมูล มีประชากรทั้งหมด ๕,๐๙๒ คน

ข. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งตามกลุ่มขนาดของโรงเรียน โดยสุ่มเลือกมา ๓ โรงเรียน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and morgan)^{๑๒} ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๕ % และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% รวมทั้งหมด ๓๖๑ คน

ค. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามขนาดโรงเรียน ใหญ่ กลาง เล็ก โดยการสุ่มเลือกมา ๓ โรงเรียน ได้แก่ ขนาดใหญ่ ร.ร. อยุธยาวิทยาลัย, ร.ร.บางปะอิน “ราชานุเคราะห์ ๑”, ร.ร.เสนา “เสนาประสิทธิ์”, ขนาดกลาง ร.ร.นครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”, ร.ร.บางปะหัน, ร.ร.อุทัย, ขนาดเล็ก ร.ร.ท่าหลวงวิทยานุกูล, ร.ร.มหาราช “ประชานิยม”, ร.ร.บางบาล

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศวิถีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญดังต่อไปนี้

การศึกษา หมายถึง ลักษณะเรื่องที่เขียนขึ้นเพื่อบรรยายสภาพการณ์ของเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง และสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจ ภายในเวลาที่กำหนด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ

จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิต การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกแง่ทุกด้านทุกระดับชั้น ทั้งทางกาย วาจา และใจ ทั้งส่วนตัว ด้านสังคม อารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา การดำเนินชีวิต หรือเป็นอยู่ทั้งระดับศีลที่เราเรียกว่า ศีลธรรม ทั้งระดับจิตใจ คุณธรรมภายในหรือคุณภาพจิตใจ สมรรถภาพทางจิตและสุขภาพจิตที่มี สมาน เป็นแก่นกลาง และทั้งระดับปัญญาความคิด เหตุผลความรู้เท่าทันความจริงเรียกว่าจริยธรรมทั้งสิ้น^{๑๓}

ความกตัญญู หมายถึง ผู้รู้สึกถึงบุญคุณที่มารดาบิดาทำแก่ตน หรือผู้ระลึกว่าใครเคยทำดี เคยช่วยเหลือเกื้อกูลเรามา ก็ยอมรับและไม่ลืมบุญคุณของผู้นั้น รวมถึงผู้รู้สึกถึงบุญคุณของสัตว์ บุญคุณของที่อยู่อาศัย บุญคุณของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้ตนได้รับความสะดวกสบาย อยู่เย็น

^{๑๒} Robert v. Krejcie and Eayrle w.Morgan. 1970 อ้างใน ธัญญิ เอกะกุล 2543.

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนรุ่นใหม่,(กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิชาการคณะครู ศาสตราจารย์พลางกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๒๘) หน้า ๑๒-๑๓

เป็นสุขตลอดมาหรือ ผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นกระทำแก่ตนแล้วตอบแทน เป็นเครื่องหมายที่แสดงความเป็นคนดีเพราะการแสดงความกตัญญูถือว่าเป็นพื้นฐานของการทำความดี ที่รู้จักตอบแทนผู้มีคุณ เรียกว่า กตัญญู คือเห็นคุณค่าของผู้มีคุณผู้รู้อุปการะของผู้อื่นกระทำแล้ว

กตเวที หมายถึง ผู้ประกาศบุญคุณของผู้มีอุปการคุณแก่ตนด้วยการทำอุปการะตอบแทน คือประกาศยกย่องบุญคุณของมารดาบิดาต่อสาธารณชนไม่ปกปิดความดีของท่านแม้ว่าท่านจะต่ำต้อยเพียงใดก็ตามก็เคารพนับถือและสนองพระคุณของท่าน เช่น การเลี้ยงดูตอบแทน เชื้อฟุ้งคำสั่งสอนของท่าน ทำการงานแทนท่าน ดำรงวงศ์สกุล ทำตนให้เหมาะสมกับการรับทรัพย์มรดก และเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ – ๖ ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีอำเภออยู่ ๑๖ ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา, ท่าเรือ, นครหลวง, บางปะหัน, ภาชี, วังน้อย, อุทัย, มหาราช, บ้านแพรก, บางไทร, บางบาล, บางปะอิน, ผักไห้, ลาดบัวหลวง, เสนา, บางซ้าย

ความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณ บิดามารดาและผู้มีพระคุณที่ให้ชีวิตเรา เลี้ยงดูเราด้วยความรัก ความเมตตา ไม่มีใครเสมอเหมือน เราต้องตอบแทนคุณด้วยการเคารพเชื้อฟุ้ง ประพฤติตนอยู่ในโอวาทคำสั่งสอน ช่วยเหลือกิจธุระของท่าน ประพฤติตนในทางที่ดี สำรวมกิริยา มอบของขวัญพิเศษ เมื่อท่านแก่ชราหรือล่วงลับไปแล้ว ต้องเลี้ยงท่านเป็นการตอบแทน หมั่นทำบุญอุทิศไปให้

ความกตัญญูกตเวทีต่อครู อาจารย์ หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณครูอาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ เพื่อให้เติบโตเป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถที่จะประกอบอาชีพในวันข้างหน้า ฉะนั้นต้องตอบแทนพระคุณโดยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื้อฟุ้งคำสั่งสอน แสดงความเคารพอ่อนน้อม รับใช้ตามโอกาส ไม่ลบหลู่บุญคุณของท่าน

ความกตัญญูกตเวทีต่อบ้านและครอบครัว หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณบ้านพักอาศัยที่ให้ความอบอุ่นและครอบครัว ให้ความสุขกายสบายใจ ฉะนั้นต้องระวังรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะบ้าน ไม่สามารถทำความสะอาดตัวเองได้ต้องอาศัยผู้อยู่ ไม่ทำลายให้ชำรุดทรุดโทรม หรือก่อความไม่สงบสุขขึ้นภายในครอบครัว ต้องให้ความรักความร่วมมือกับสมาชิกทุกคน

ความกตัญญูกตเวทีต่อโรงเรียน หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณโรงเรียนเป็นสถาบัน ให้การศึกษาแก่นักเรียนทุกคน จึงนับว่าเราได้รับประโยชน์จากโรงเรียนมาก ซึ่งเราอาจตอบแทนได้ โดย การบำรุงรักษา ทำความสะอาดไม่ทำให้ห้องเรียน อาคารเรียนตลอดจนถึงบริเวณโรงเรียน สกปรกเลอะเทอะ ทำตามกฎระเบียบโรงเรียน หรือสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน

ความกตัญญูกตเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณสถาบันอันยิ่งใหญ่ที่มีคุณต่อทุกคน เราอยู่ได้อย่างมีความสุขก็เพราะมี ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหลักเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ฉะนั้น ต้องตอบแทนบุญคุณโดย การแสดงความเคารพ ประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดี ช่วยเหลือสังคม เดินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หลักศาสนา เข้าวัดทำบุญในวาระโอกาสต่างๆ และรักใคร่สามัคคีปรองดองกัน

- ปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี มีจริยธรรม บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

- ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ด้วยความเลื่อมใส ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น หรือละเลยต่อการเป็นศาสนิกชนที่ดี

- ถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมราชวงศ์ด้วย การเทอดพระเกียรติถวายอารักขา และพร้อมใจกันปฏิบัติ ตามพระราชประสงค์อันมุ่งความเจริญและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ความกตัญญูกตเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณต้นไม้ ลำธาร แม่น้ำ ภูเขา ถนน สัตว์ป่า เป็นสิ่งที่มีประโยชน์เป็นอย่างมาก เพราะให้ความร่มเย็นเป็นสุข ให้ผลผลิตทางการอุตสาหกรรม การเกษตรรวมทั้งอาหาร ฉะนั้นต้องตอบแทนคุณโดยไม่ทำลายสิ่งเหล่านี้ การตัดต้นไม้ ทำลายป่า ทำให้แม่น้ำลำธารตื้นเขินและสกปรก เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แม้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ไม่รู้จักเรียกร้องบุญคุณก็ตาม แต่ถ้ารู้จักคุณประโยชน์และตอบแทนคุณ สิ่งเหล่านี้ก็คงอยู่และให้คุณประโยชน์ตลอดไป

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้รับผลการวิจัยเกี่ยวกับศึกษาสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖.๒ ได้รับผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖.๓ ได้รับข้อเสนอแนะแนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เอกสารเรื่องความกตัญญูทเวที ส่วนที่ ๒ ข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนที่ ๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ ๔ กรอบแนวความคิด

๒.๑. เอกสารเรื่องความกตัญญูทเวที

๒.๑.๑ ความหมายของความกตัญญูทเวที

๒.๑.๒ ความสำคัญของความกตัญญูทเวที

๒.๑.๓ ลักษณะของความกตัญญูทเวที

๒.๑.๔ ประเภทและพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที

๒.๑.๕ วิเคราะห์ประเภทและพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที

๒.๒. ข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานของ สพม ๓

๒.๒.๒ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน

๒.๒.๓ โรงเรียน จำนวนนักเรียนมัธยมปลาย ขนาดโรงเรียน เรียงลำดับตาม
อำเภอ

๒.๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับความกตัญญูทเวทีในประเทศ

๒.๓.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับความกตัญญูทเวทีในต่างประเทศ

๒.๔ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

๒.๑ เอกสารเรื่องความกตัญญูทเวที

๒.๑.๑ ความหมายของความกตัญญูทเวที

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความกตัญญู หมายถึง (กะตัน) ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำให้ ผู้รู้คุณท่านเป็นคำคู่กันกับกตเวที หมายถึง สมองคุณท่าน เป็นคำคู่กันกับกตัญญูที่ท่านทำแล้ว เวทีผู้ให้รู้แปลความว่าผู้ประกาศคุณท่าน การตอบแทนผู้มีอุปการะคุณ^๑

พจนานุกรมมคธ-ไทย ได้ให้ความหมายของกตัญญูไว้ว่า กตัญญู (วิ.) ผู้รู้ซึ่งอุปการะอันบุคคลอื่นทำแล้วแก่ตน โดยปกติ วิ. กตฺ อุปการํ ชานาติ สีเลนาติ กตญญู ผู้มีปกติรู้ซึ่งอุปการะอันบุคคลอื่นทำแก่ตน วิ. กตํ ชนิตฺ สิลมสฺสา ตี กตญญู ผู้รู้ซึ่งอุปการะอันบุคคลอื่นทำแล้วแก่ตน วิ. กตํ อุปการํ ชานาติ กตญญู ผู้รู้คุณท่าน กตปุพฺโพ, ฌาณ, รุ. กตเวที (วิ.) ยังบุคคลใหญ่ซึ่งอุปการะอันบุคคลอื่นทำแล้วแก่ตน, ยังบุคคลใหญ่ซึ่ง คุณอันบุคคลทำแล้วแก่ตน, ผู้ประกาศซึ่งอุปการะอันบุพการีชนทำแล้ว, ผู้ตอบแทนอุปการะของท่าน, ผู้ตอบแทนอุปการคุณของท่าน, ผู้สนองคุณท่าน, ผู้ตอบแทนคุณท่าน

กตัญญูกตเวที (ป.) บุคคลผู้รู้คุณท่านและตอบแทนคุณท่าน, ฯลฯ ไทยตัดพุด เฉพาะกตัญญู แต่ความหมาย หมายถึง กตเวทีด้วย^๒

ความกตัญญู เป็นการกระทำความดี อย่างหนึ่งที่พึงปรารถนาของทุกคน ผู้ที่มีความกตัญญู ย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุขด้วย จากการศึกษ พบว่าพระพุทธศาสนา กล่าวยกย่องบุคคลที่มีความกตัญญู และให้ความสำคัญต่อบุคคลผู้มีความกตัญญูว่าเป็นบุคคลที่ หาได้ยากในโลก พระพุทธองค์ตรัสว่าบุคคลที่หาได้ยากมี ๒ จำพวก^๓ ได้แก่

๑. บุพพการี ผู้ทำอุปการะก่อน
๒. กตัญญูกตเวที ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน

บุพการีบุคคล กับ กตัญญูกตเวทีบุคคล คือบุคคลที่ มาคู่กันเสมอ เพราะมีผู้ทำอุปการะก่อน จึงมีผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทนและเป็นบุคคลที่หาได้ยากเพราะหาหมู่มากส่วนใหญ่ถูกวิชาครอบงำยากที่จะมองเห็นคุณค่าของบุคคลอื่นได้^๔

จากการศึกษาความหมายด้านภาษา คำว่า บุพการี หมายถึง บุคคลผู้ทำก่อนโดยปกติ บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน, บุพพการีบุคคล, ในกฎหมาย คำว่าบุพการี หมายถึง บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด (ทั้งสองฝ่าย) ในทางพระพุทธศาสนา มีความหมายกว้างกว่านี้ ซึ่งหมายรวมถึงอาจารย์ อุปัชฌาย และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจนถึงบุญทั้งหลายด้วย^๕ บุพการีบุคคลกับกตัญญูกตเวที บุคคล กตัญญูกตเวทีบุคคล ย่อมจะหาได้ยากกว่าบุพการีบุคคล

ส่วนคำว่า ความกตัญญู มีความหมายดังนี้

คัมภีร์อรรถกถาปรมัตถโชติกาได้แสดงถึงความหมายของความกตัญญูไว้ว่า ความรู้จักอุปการคุณที่ผู้ใดคนหนึ่งทำมาแล้วไม่ว่ามากหรือน้อย โดยการระลึกถึงเนื่องๆ ชื่อว่า กตัญญูตา^๖

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (กรุงเทพมหานคร:อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๒), หน้า ๖

^๒พันธุ์ ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรม มคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อาทรพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๐๑

^๓องติก. (ไทย) ๒๐/๑๒๐/๑๑๔.

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๙.

^๕มงคล. (บาลี) ๒/๓๖๓/๒๗๖.

^๖พันธุ์ ป. หลงสมบุญ, พจนานุกรม มคธ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร : อาทรพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๐๑

^๗มงคล. (บาลี) ๒/๓๖๓/๒๗๖. เคยอ้าง

^๘ช.ช.อ. (บาลี) ๑/๒๐๒.

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายความกตัญญูกตเวทีไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกในการอุปการะคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่น หรือสิ่งอื่นมีต่อตนเอง

๑. กตัญญู หมายถึง การแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ รู้อุปการะที่ท่านทำให้รู้คุณท่าน ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานขั้นต้นของลูก เพราะลูกจะต้องรู้จักบุญคุณของพ่อแม่ บุญคุณของพ่อแม่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็น ได้ว่าพ่อแม่มีอุปการะต่อเราตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเราโต อุปการะที่พ่อแม่มีต่อลูกจะแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ เพราะพ่อแม่ไม่ได้หวังว่าเมื่ออุปการะเราแล้วจะได้อะไรตอบแทน เป็นการอุปการะเลี้ยงดูด้วยความบริสุทธิ์ใจ พ่อแม่ไม่รู้ว่าเมื่อเราโตขึ้นจะตอบแทนบุญคุณท่านหรือไม่ แต่พ่อแม่ก็เลี้ยงดูเราทั้งกายและใจอย่างเต็มที่ ยามลูกเจ็บไข้ไม่สบาย พ่อแม่ก็เป็นทุกข์ ถ้าเจ็บป่วยแทนได้พ่อแม่ก็ยินดีทำ แม้ชีวิตพ่อแม่ก็สละให้ลูกได้ หากพิจารณาแล้วเราจะ เห็นว่าพ่อแม่มีพระคุณต่อเรา เช่นนี้ จึงเรียกว่า เป็นคนกตัญญู

๒. กตเวที หมายถึง สอนคุณท่าน ประกาศคุณท่าน หรือความเป็นผู้สนองคุณท่าน กตเวทีเป็นคุณธรรมขั้นที่ ๒ ซึ่งสูงกว่ากตัญญู เพราะกตเวทีเป็นการทดแทนพระคุณ ซึ่งลูกอาจทำได้ ๒ ทาง คือ

๒.๑. ประกาศคุณท่าน หมายถึง การทำให้ผู้อื่นรู้ว่าพ่อแม่มี พระคุณแก่เราอย่างไร เช่น กล่าวสรรเสริญยกย่องพ่อแม่ให้คนอื่นฟังว่าท่านดี ต่อเราอย่างไร การประกาศคุณพ่อแม่ที่นิยมทำกันมาก คือ การเขียนประวัติประกาศคุณของพ่อแม่ในหนังสืองานศพ การประพาดิตนเป็นคนดี ก็เป็นการประกาศคุณพ่อแม่อีกรูปหนึ่ง เพราะโดยทั่วไปแล้วเชื่อกันว่าอุปนิสัยใจคอ และความประพาดิตนของลูกย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของพ่อแม่ได้ดีที่สุด เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดเราตั้งแต่เกิด เป็นผู้อบรมบ่มนิสัยของลูก ความประพาดิตนของลูกจึงเป็นสิ่งที่ประกาศคุณของพ่อแม่ได้ดี

๒.๒. การตอบแทนคุณท่าน สำหรับการตอบแทนคุณพ่อแม่ นั้นได้มี กล่าวไว้ในทศทั้ง ๖ ในพระศาสนา คือ ทศเบื้องต้น คือ บิดา มารดา บุตรพึงบำรุงท่านด้วยสถาน ๕ คือ

๑. ท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ คือ หมั่นเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของท่าน ท่านเจ็บป่วยก็ ดูแลรักษาท่าน

๒. ช่วยทำกิจของท่าน คือ ทำการงานที่ท่านมอบหมายให้ทำจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย

๓. ดำรงวงศ์ตระกูล คือ ประพฤติ ปฏิบัติ พยายามดูแลรักษาให้วงศ์สกุลมี ความรุ่งเรืองสืบไป

๔. ประพาดิตนให้เหมาะสมกับความเป็นทนายาท เป็นผู้ควรรับทรัพย์มรดก คือ ประพาดิตนให้เป็นคนดี ละเว้นความชั่ว ประพฤติ แต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ ให้เป็นที่รักและไว้วางใจจากท่าน

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน ข้อนี้ถือเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่จะต้องอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่าน^๑

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี กล่าวไว้ว่า ความกตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้จักบุญคุณและตอบแทนผู้มีพระคุณ ในเมื่อมีโอกาสหรือกำลังพอที่จะทำได้^{๑๐}

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๖)

ชม ภูมิภาค ได้ให้ความหมายไว้ว่า

๑. กตัญญู แปลว่า รู้คุณคน หมายความว่า ใครทำอะไรให้ก็ไม่ลืม ระลึกถึงบุญคุณได้อยู่เสมอ

๒. กตเวที แปลว่า แทนคุณคน หมายความว่า ตอบแทนบุญคุณของท่านหรือสนองคุณท่าน

๓. กตัญญูกตเวที หมายความว่า ผู้อุปการคุณที่ท่านทำแล้ว และตอบแทนท่านว่า คนดีต้องมีคุณธรรม ข้อนี้นี้เป็นเครื่องหมาย ถ้าไม่มีคุณธรรมข้อนี้นี้เป็นเครื่องหมายก็ยังไม่รู้ไม่ไฉนเป็นคนดี^{๑๑}

โชติ จินตแสง ให้ความหมายความกตัญญูไว้ว่า หมายถึง การรู้จักบุญคุณ คือ เมื่อบุคคลใดก็ตามที่ท่านให้แก่มันแล้วรู้จักอุปการคุณตอบ^{๑๒}

พรรณพร วรรณลักษณ์ ให้ความหมายความกตัญญูกตเวทีไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกเกี่ยวกับการรู้บุญคุณ ตอบแทนผู้มีพระคุณ และสิ่งอันที่มีบุญคุณ โดยการแสดงความเคารพนับถือการปฏิบัติตามคำสั่งสอน และการรู้จักแบ่งเบาภาระช่วยเหลือในสิ่งที่สามารถช่วยได้^{๑๓}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคม มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่างๆ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้น ต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งเหล่านี้อีก เช่น อาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ในส่วนจิตใจ มนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดาเป็นต้น ให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติมิใช่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่ให้มีแก่ต่อสัตว์และพืชทั้งหลายด้วย^{๑๔}

พระมหาพิชิตชัย บุญเคน ให้ความหมายความกตัญญูไว้ว่า หมายถึง การที่เรารู้สึกสำนึกในอุปการะหรือบุญคุณที่ผู้อื่นมี ต่อตัวเรายังจัดอยู่ในส่วนของวาจา และทางใจเท่านั้น^{๑๕}

พระมหาเจสิยว กิตติปาโล ได้ให้ความหมายความกตัญญูไว้ว่า หมายถึง รู้อุปการะที่ท่านทำให้รู้คุณท่าน^{๑๖}

ฐานวุฑโฒ ภิกขุ ให้ความหมายว่า กตัญญู คือ ความรู้คุณความเป็นผู้มีใจกระจำง มีสติ ปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแทน ระลึกถึงด้วยความซาบซึ้งอยู่เสมอ ไม่ลืมอุปการคุณนั้นเลย^{๑๗}

^{๑๐} ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่วลี, ครอบคลุมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย, (กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔) หน้า ๕

^{๑๑} ชม ภูมิภาค, ชุติการศึกษาเพื่อคุณธรรม, (กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕) หน้า ๑๐๒-๑๐๓

^{๑๒} โชติ จินตแสง, กตัญญูกตเวที : ไม่ย่อท้อกตัญญู, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓) หน้า ๙๑

^{๑๓} พรรณพร วรรณลักษณ์, การศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘) หน้า ๗๐

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), คนไทยกับป่า, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗), หน้า ๒๑.

^{๑๕} พระมหาพิชิตชัย บุญเคน, ความกตัญญูกตเวทีเพื่อการสร้างระบบอุปถัมภ์หรือไม่ในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๔๘) หน้า ๗๗

^{๑๖} พระมหาเจสิยว กิตติปาโล, ๓๘ มงคลชีวิต, (กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๓๖) หน้า ๑๐๘

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของกัตถัญญูไว้ว่า ความรู้และยอมรับรู้ในบุญคุณของผู้อื่น ที่มีอยู่เหนือตนเรียกว่า กัตถัญญูตา (กัตถัญญู) การพยายามทำตอบแทนบุญคุณนั้น ๆ เรียกว่า กตเวทิตา (กตเวทิตี) คนที่รู้บุญคุณ เรียกว่าคนกัตถัญญู คนที่ทำตอบแทน เรียกว่า คนกตเวทิตี กัตถัญญูกตเวทิตา หมายถึง ความรู้บุญคุณท่านแล้วทำตอบให้ปรากฏนี้เป็นธรรมประคองโลกให้เป็นอยู่ได้ และอยู่ได้ด้วย ความสงบสุข^{๑๘}

อย่างไรก็ตาม คำว่ากัตถัญญู - กตเวทิตี เป็นคำที่มาด้วยกัน เมื่อกล่าวถึงความกัตถัญญู ก็ต้องกล่าวถึง กตเวทิตี ไปโดยปริยาย เพราะในทางปฏิบัติคุณธรรม ๒ ขอนี้ ไม่สามารถแยกจากกันได้

เมื่อกล่าวโดยสรุป ความกัตถัญญูก็คือ ความรู้และการยอมรับรู้ในบุญคุณของบุคคล สัตว์ สิ่งของและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อตัวเราทั้งทางตรงและทางอ้อม กตเวทิตี คือ พยายามกระทำ ตอบบวยการทดแทนพระคุณ ช่วยเหลืออุปการะยกย่องบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีงาม เพื่อความ สงบสุขของสังคม และเพื่อความสมดุลทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๒. ความสำคัญของความกัตถัญญูกตเวทิตี

ในพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญของความกัตถัญญูกตเวทิตีมาก โดยมีพุทธศาสนสุภาษิตที่ กล่าวถึงความกัตถัญญูกตเวทิตี ดังนี้

๑. นิमित्तํ สาธูรูปานํ กัตถัญญูกตเวทิตา ซึ่งหมายความว่า ความกัตถัญญูกตเวทิตี เป็น เครื่องหมายของคนดี

๒. ภูมิ เว สปปุริสาณํ กัตถัญญูกตเวทิตา ซึ่งมีความหมายว่า ความกัตถัญญูกตเวทิตี เป็นพื้นของ คนดี

๓. สปปุริโส ภิกขเว กัตถัญญูกตเวทิตา ตา โหติ ซึ่งมี ความหมายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สัตบุรุษคือคนดีย่อมเป็นคนกัตถัญญูกตเวทิตี

๔. กัตถัญญูกตเวทิตา เอตมมกฺขมุตตมํ ซึ่งมี ความหมายว่า ความเป็นผู้กัตถัญญูเป็นมงคล สูงสุด^{๑๙}

อานวย จันเงิน จากการศึกษาพบว่า ความกัตถัญญูกตเวทิตี เป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับ มนุษยชาติเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้มีความสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์และเปบบเกิดแห่ง ความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ และเป็นคุณธรรมเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย เพราะเป็น เครื่องทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของความดี เปนเหตุให้เกิดความสุขุม รอบคอบ ความ สำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยลำดับ^{๒๐}

บุรชัย ศิริมหาสาคร ได้กล่าวถึงความสำคัญของความกัตถัญญูกตเวทิตีไว้ดังนี้

๑. ความกัตถัญญูกตเวทิตี เป็นเครื่องหมายของคนดี ผู้ใดก็ตามที่มีความกัตถัญญูกตเวทิตีต่อผู้มี พระคุณ ย่อมได้รับการยกย่องจากผู้คนในสังคมว่า เป็นคนดี

^{๑๗}ฐานวุฒโฆ ภิกขุ, มงคลสูตรแห่งความสำเร็จมีความกัตถัญญูกตเวทิตี, (กรุงเทพฯ : กลียาณมิตร, ๒๕๓๐) หน้า ๖๗-๖๘

^{๑๘}พุทธทาสภิกขุ, กัตถัญญูกตเวทิตี เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๒.

^{๑๙}อานวย จันเงิน, การศึกษาเพื่อพัฒนาความกัตถัญญูกตเวทิตีตามแนวคิดของพระพุทธวรญาณ, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙) หน้า ๖๗

^{๒๐}อานวย จันเงิน, “การพัฒนาความกัตถัญญูกตเวทิตี ตามแนวคิดของพระพุทธวรญาณ” (ทองยอย กิตติทินโน), วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (ภาควิชา สาระตติศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๐๘.

๒. ความกตัญญูทเวที เป็นต้นทุนของคุณธรรมทั้งปวง กล่าวคือ ความกตัญญูทเวที เป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมอื่นๆ

๓. ความกตัญญูทเวที ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า เพราะผู้มีความกตัญญูทเวทีย่อมสำนึกในบุญคุณของแผ่นดิน

๔. ความกตัญญูทเวที เป็นคุณธรรมที่คุ้มครองโลกให้อยู่รอด เพราะทำให้คนสำนึกว่ามีใช้คนในประเทศตนเท่านั้น ที่มีบุญคุณต่อคน คนในชาติอื่นๆ ทั่วโลก ก็มีส่วนในการทำให้ชีวิตของเราอยู่รอด^{๒๑}

พระเทพวิสุทธิเวที (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวถึงความกตัญญูไว้ว่า คนในสมัยโบราณเขามองเห็นการณโกลา อะไรระเกิดขึ้น เขาจึงย่ำสอนกันมากในเรื่องนี้ และถือว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญและมีความจำเป็นแก่สังคมนักปราชญ์ในอินเดีย ได้เขียนสอดแทรกความกตัญญูไว้ในวรรณกรรมทุกเรื่องเพื่อสอนใจเยาวชน ทางด้านวรรณคดีในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ชาดกต่างๆ เป็นนิทานสอนใจก็แฝงไว้ด้วยความกตัญญูทเวทีเกือบทุกเรื่อง เพื่อสอนให้ลูกมีความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา ไม่ประทุษร้ายพ่อแม่ไม่ทำอะไรให้พ่อแม่เข้าใจ เจ็บไข้ดูแลรักษาช่วยเหลือกิจการเมื่อพ่อแม่ต้องการ

ในประเทศจีนปรัชญาเมธี ไฉกแก ขงจื้อ ได้เขียนหลัก ปฏิบัติเกี่ยวกับความกตัญญูให้ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย สอนให้บุคคลรู้จักเคารพนบนอบนับถือผู้มีพระคุณ ประเพณีของจีนเช่น ตื่นเช้า ต้องจัดรูป ๓ ดอก ไปยืนหน้าบานเพื่อไหว้พาดิน เพื่อระลึกถึงบุญคุณของแผ่นดิน^{๒๒}

ความสำคัญของความกตัญญูทเวทีนั้นสรุปได้ดังนี้

๑. ความกตัญญูทเวที เป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทยได้สอดแทรกความกตัญญูทเวที ไว้เกือบทุกเรื่อง เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย การบวชวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น.

๒. ความกตัญญูทเวที ทำให้สถาบันครอบครัวและสังคมมั่นคง ซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่อันเหมาะสมของตนเอง โดยเริ่มจาก ความรับผิดชอบต่อนตนเอง ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในสถาบันครอบครัว โดยบิดามารดาทำหน้าที่ ในฐานะบุพการีและบุตรธิดาปฏิบัติหน้าที่ต่อบิดามารดาในฐานะผู้มี ความกตัญญูทเวทีอันจะขยายผลในระดับสังคมที่กว้างออกไป ความกตัญญูช่วยให้โลกอยู่รอดไม่มีปัญหาปญหาคนชราไม่มีคนเลี้ยง ปัญหาสงคราม ปัญหาความโหดร้ายทารุณ ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ ฯลฯ ก็จะหมดไป

๓. สภาพาสสิ่งแวดลอมทางธรรมชาติ จะสมดุลไม่ถูกทำลาย คนมีความกตัญญูทเวทีระลึกถึงบุญคุณของป่าไม้ ทุ่งนา แม่น้ำลำธาร ถนนหนทาง และสิ่งสาธารณประโยชน์อื่นๆ ฯลฯ ช่วยกันอนุรักษ์บำรุงรักษาให้สิ่งเหล่านั้นคงอยู่รวมกับมนุษย์อย่างสมดุลและกลมกลืน

๔. ความกตัญญูทเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) ยกย่องคนกตัญญูว่าเราจะดูคนไม่ต้องไปดูแหวนที่ สวมนิ้ว สายสร้อย ห้อยคอ รถยนต์ สิ่งเหล่านั้นเป็น

^{๒๑} บวรชัย ศิริมหาสาร, เทคนิคการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์, (กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์ ๒๕๕๗) หน้า ๑๖๗

^{๒๒} พระเทพวิสุทธิ เมธี (ปัญญานันทภิกขุ), กตัญญูทเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี , (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา , ๒๕๓๖), หน้า ๖-๗.

เปลือกทั้งนั้น แต่ควาเขามีคุณธรรมคือมี ความกตัญญูทเวที่ขนาดไหน เขาปฏิบัติตอพอ แม่ ปู ยา ตา ยาย เครือญาติ อยางไร คนดียอมมีความหนักแน่นอดทนใหการดูแลบารุงรักษาบิดามารดาใหอยูเป็น สุข เพราะพอแม่เปนพระประจำบ้าน เปนเทวดาประจำบ้าน ไม่ต้องไปกราบไหวเทวดาที่ไหน กราบ ไหวบิดามารดาก็พอแลว การเคารพกราบไหวพอแม่เปนมงคลชีวิต^{๒๓}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) กลาวถึงความกตัญญูว่า ความกตัญญูนั้นไม่มี เฉพาะมนุษย์เท่านั้น ความรู้คุณของวัตถุสิ่งของก็เปนกตัญญู ไมวาจะเป็นถนนหนทาง บ้านที่พักอาศัย ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่เราอยู ทุกสิ่งล้วนมีบุญคุณ จึงมี ภาสิต ว่า “นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญุตเวทิตา” แปลว่า ความรู้คุณ และประกาศตอบแทนคุณนั้นใหปรากฏ เปนเครื่องหมายของคนดี^{๒๔}

พระธรรมญาณมุนี ได้ให้ความสำคัญแก่ ความกตัญญูทเวที่ซึ่งสามารถสรุปได้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. ความกตัญญูทเวที่เป็นสละสำคัญของมนุษยชาติ
๒. ความกตัญญูทเวที่เป็นเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย
๓. ความกตัญญูทเวที่เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตคน เป็นโครงสร้างชีวิตที่สำคัญเป็นทาง สะดวกและเป็นความปลอดภัยของชีวิตคน
๔. ความกตัญญูทเวที่เป็นระเบียบแห่งโลกมนุษย์และเป็นเหตุผลเพื่อความทเจริญ ของชาติพันธุ์มนุษย์อย่างหนึ่ง
๕. ความกตัญญูทเวที่เป็นเหตุแห่งความเจริญของบุคคลประการหนึ่ง
๖. ความกตัญญูทเวที่ก่อให้เกิดความเป็นคนและเป็นเครื่องมือในการควบคุมคน และสังคม
๗. ความกตัญญูทเวที่สร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ประการหนึ่ง
๘. ความกตัญญูทเวที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็นและสุขสบาย
๙. ผู้มีความกตัญญูทเวที่ เป็นผู้ที่น่าคบอย่างยิ่ง
๑๐. ความกตัญญูทเวที่ทำให้คนลืมนกันไม่ลง^{๒๕}

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ ได้กล่าวถึงอานิสงส์การมีความกตัญญู ไว้ดังนี้

๑. ทำให้รักษาคุณความดีเดิมไว้ได้
๒. ทำให้สร้างคุณความดีใหม่ได้อีก
๓. ทำให้เกิดสติไม่ประมาท
๔. ทำให้เกิดหิริ โอตตปปะ
๕. ทำให้เกิดขันติ
๖. ทำให้จิตใจผ่องใส มองโลกในแง่ดี
๗. ทำให้เป็นที่สรรเสริญของคนดี
๘. ทำให้มีคนอยากคบหาสมาคม

^{๒๓} พระเทพวิสุทฺธิ เมธี (ปัญญานันทภิกขุ), กตัญญูทเวที่ เป็นเครื่องหมายของคนดี , หน้า ๑๙-๒๐.

^{๒๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิต โต), ธรรมะและการอนุรักษสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก ๒๕๓๘),

^{๒๕} พระธรรมญาณมุนี, การศึกษาของสงฆ์, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓) หน้า ๓๑๗

๙. ทำให้มนุษย์และเทวดาอยากช่วยเหลือ
๑๐. ทำให้ลาภผลทั้งหลายเกิดขึ้นได้โดยง่าย
๑๑. ทำให้ไม่มีเวร ไม่มีภัย
๑๒. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย^{๒๖}

กล่าวโดยสรุป ความกตัญญูทเวทีมีความสำคัญ ดังนี้

๑. ความกตัญญูทเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี
๒. คนที่ความกตัญญูทเวที เป็นบุคคลหาได้ยาก การมีความกตัญญูทเวที เป็นมงคลแก่ชีวิต นำมาซึ่งความสุขและความเจริญแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติแห่งกตัญญูทเวทีนั้น

๒.๑.๓. ลักษณะของความกตัญญูทเวที

ปน มุทกัณฑ์ กล่าวลักษณะของคนมี ความกตัญญูไว้ ๒ ลักษณะ^{๒๗} ได้แก่

๑. กตัญญูขั้นสามัญ เป็นการรู้อุปการคุณที่บุคคลอื่นทำให้แก่ตน จะยอมรับรอง ว่าใครมีคุณนั้นก็ต่อเมื่อเขาทำอะไรให้กับตนเท่านั้น เช่น ยอมรับว่าบิดามารดามี พระคุณเพราะได้เลี้ยงดูเรามา ยอมรับว่าครูอาจารย์มีพระคุณ เพราะได้อบรมสั่งสอนศิลปวิทยาการ ยอมรับว่า ญาติพี่น้องมีบุญคุณ เพราะทานเหล่านั้นเคยให้ข้าวให้น้ำรับประทาน รวมความว่ากตัญญูอย่างสามัญทั่วไป หมายถึง รู้อุปการคุณที่บุคคลอื่นทำให้เรา ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกตเวที คือ การตอบแทนคุณ

๒. กตัญญูขั้นสัตบุรุษ เป็นความกตัญญูขั้นสูง หมายถึง การรู้จักคุณธรรมความดีอันมีอยู่ในตัวบุคคลอื่น ใครมีความดีก็ รู้ว่าเขาเป็นคนดี ไฉนจะทำอะไรให้เราหรือไม่ก็ตาม ไม่ยึดเอาตัวเองออกเป็นเครื่องวัดความดี ของคนอื่น เป็นการตัดสินความดีด้วยความดี และรู้จนกระทั่งวาระธรรมทั้งหลายมีคุณคาอย่างไร และพยายามถ่ายทอดคุณลักษณะที่ดีนั้นมาใส่ตัวเรา เพื่อจะได้ทำความดีเป็นแบบอย่างที่ดีเหมือนเขา และเมื่อศึกษาขอบเขต ความกตัญญูทเวทีมี ขอบเขต ๒ ระดับ คือ กตัญญูทเวทีต่อบุคคลผู้มีคุณความดี หรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัวอย่างหนึ่ง กตัญญูทเวทีต่อบุคคลผู้ได้ บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนรวม เช่น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงแสดง ความกตัญญูทเวทีต่อพระพุทธเจ้าโดยฐานที่ได้ทรงประกาศธรรมยังหมูชนให้ตั้งอยู่ในกุศลกัลยาณธรรม อย่างหนึ่ง^{๒๘}

สมคิด เหลาฉลัด กล่าวว่า จากการศึกษาลักษณะของคนมีความกตัญญู เราทราบได้ด้วยอาการที่ แสดงออกต่อผู้มีพระคุณใน ๒ ลักษณะ^{๒๙} ดังนี้

๑. ประกาศคุณทาน คือ การประกาศว่าผู้มีพระคุณของเราดี อย่างเป็นบาง เช่น ถ้าผู้มีพระคุณเป็นพ่อแม่ จะต้องกล่าวสรรเสริญยกย่องพ่อแม่ให้คนอื่นฟังว่า ทานดีกับเราอย่างไร ที่คนนิยมทำกันมากคือ เขียนประวัติประกาศคุณของพ่อแม่ในหนังสืองานศพ วิธีนี้แม้จะเข้าใจ แต่มิใช่วิธีที่ดีที่สุด วิธีประกาศคุณพ่อแม่ที่ดีที่สุด คือ ประกาศที่ตัวเราเอง คนเราทุกคน คือตัวแทนของพ่อแม่ตนทั้งนั้น

^{๒๖} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท, (กรุงเทพฯ : ชมรมพุทธศาสตร์.2539) หน้า ๒๐๔

^{๒๗} ปน มุทกัณฑ์, มงคลชีวิต ภาค ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑๗-๑๒๐.

^{๒๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสนฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒-๓.

^{๒๙} สมคิด เหลาฉลัด, “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย เขต กรุงเทพมหานคร”, หลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

เพราะเลือดของตนเป็นเลือดเนื้อเดียวกับพ่อแม่ ตลอดจนนิสัยใจคอและความประพฤติ ก็ได้รับการอบรมถ่ายทอดมาจากท่าน ฉะนั้น ความประพฤติของเราเองนี้แหละจะเป็นตัวประกาศคุณท่าน หรือประจานท่านอย่างโจ่งแจ้งที่สุด ไม่ว่าเราจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

๒. ตอบแทนคุณท่าน คือ เมื่อรู้วาทานมีคุณหรือมีอุปการะ ต้องตอบแทน เช่น ถ้าผู้มีพระคุณเป็นพ่อแม่บุตรธิดาสามารถตอบแทนได้ดังนี้

๑. ทานเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
๒. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
๓. ดำรงวงศ์ตระกูล
๔. ประพฤติ ตนให้เหมาะสมกับความเพนทายาท
๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน^{๓๐}

หรือถ้าท่านผู้มีพระคุณเป็นครูหรืออาจารย์ ศิษย์สามารถตอบแทนคุณได้ดังต่อไปนี้

๑. ลูกขึ้นยืนรับ
๒. เขาไปคอยรับใช้
๓. เชื้อฟง
๔. ดูแลปรนนิบัติ
๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ^{๓๑}

อีกประการหนึ่ง ในพระไตรปิฎกโดยกย่องลักษณะคนกตัญญูกตเวที ไวดังนี้

๑. เปนสัตบุรุษ^{๓๒} ไต่แก คนดี มีคุณธรรม เปนบัณฑิตในทางพระพุทธศาสนา เพราะความกตัญญูกตเวที เปนภูมิของสัตบุรุษ

๒. เปนบุคคลที่หาได้ยาก^{๓๓} เพราะบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวที ต้องฝึกฝนตนมาดี สามารถยกจิตใจของตนให้สูงส่งได้ซึ่งมิใช่จะเกิดขึ้นกับคนทุกคนได้

๓. ประสบแต่ความสุข^{๓๔} เนื่องจากประพฤติตนถูกต้อง ชีวิตจึงมีแต่ความเจริญ และยังนำความสุขมาให้แก่บุคคลอื่นๆ ด้วย

๔. ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ^{๓๕} เพราะเป็นผู้มีจิตใจสูงส่งประกอบด้วย คุณธรรมอันดี และเปนแบบอย่างแก่คนอื่นได้ จึงสมควรได้รับการยกย่องชมเชย

๕. ประพฤติสิ่งที่เปนนุคตมมงคลแก่ชีวิต เพราะความกตัญญูเปนข้อปฏิบัติที่ก่อให้เกิดสวัสดิ มงคลแก่ชีวิตเปนนุคตมมงคลในชีวิต

สรุปได้ว่า ลักษณะของความ กตัญญู คือ กตัญญู ต่อผู้มีคุณแก่ตนโดยตรง และกตัญญู ต่อผู้มีคุณ หรือผู้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ส่วนลักษณะของ กตเวที ก็คือ การรู้คุณผู้ที่มี อุปการะแก่ตน หรือแก่ส่วนรวม เมื่อรู้แล้วก็ประกาศให้ผู้อื่นได้รับทราบ และตอบแทนท่านด้วยการให้วัตถุสิ่งของ ด้วยการช่วยเหลือ ด้วยกำลัง และด้วยความเคารพ ย่อมได้รับการยกย่องอย่างสูงสุด

^{๓๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒.

^{๓๑}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๘/๒๑๓.

^{๓๒}อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๓/๗๗.

^{๓๓}อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๒๐/๑๑๔.

^{๓๔}จ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๓/๗๗.

^{๓๕}พ.อุป. (ไทย) ๓๓/๓๒๑/๒๘๒.

๒.๑.๔ ประเภท และพฤติกรรมของความกตัญญูกตเวที

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง ผู้มีบุญคุณ สิ่งที่มีบุญคุณ และวิธีตอบแทนไว้ในแผนการ สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ดังนี้

๑. บิดา มารดา คือ บิดามารดาเป็นผู้ให้ชีวิตเรา เลี้ยงดูเราด้วยความรัก ความเมตตา ไม่มีใครเสมอเหมือน เราต้องตอบแทนคุณด้วยการเคารพเชื่อฟัง ประพฤติตนอยู่ในโอวาทคำสั่งสอน เมื่อท่านแก่ชราต้องเลี้ยงท่านเป็นการตอบแทน

๒. ครู อาจารย์ คือ ครูอาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ เพื่อให้เราเติบโตเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพในวันข้างหน้า ฉะนั้นเราต้องตอบแทนพระคุณท่าน โดยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอน แสดงความเคารพอ่อนน้อม รับใช้ตามโอกาส ไม่ลบหลู่ บุญคุณของท่าน

๓. บ้านและครอบครัว คือ บ้านและครอบครัว ให้ความสุขกายสบายใจ ฉะนั้นเราต้องคอย ระวังรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำลายให้ชำรุดทรุดโทรม หรือก่อความไม่สงบ สุขขึ้นภายในครอบครัว ต้องให้ความรักความร่วมมือกับสมาชิกทุกคน

๔. โรงเรียน คือ โรงเรียนเป็นสถาบันให้การศึกษาแก่นักเรียนทุกคน ถ้าไม่มีโรงเรียนเราก็ไม่มีสถานศึกษาหาความรู้ จึงนับว่าเราได้รับประโยชน์จากโรงเรียนมาก ซึ่งเราอาจตอบแทนได้โดย การบำรุงรักษา ทำความสะอาดไม่ทำให้ห้องเรียน อาคารเรียนตลอดจนถึงบริเวณโรงเรียนสกปรกเลอะ เทอะต้องคอยดูแลให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

๕. ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คือ เป็นสถาบันอันยิ่งใหญ่ที่มีคุณค่าต่อเราทุกคน เราอยู่ได้ อย่างมีความสุขก็เพราะเรามี ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหลักเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ฉะนั้น เราต้องตอบแทนบุญคุณโดย

- ปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ประพฤติตนเป็นพลเมือง ดี มีจริยธรรม บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

- ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ด้วยความเลื่อมใส ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น หรือละเลยต่อการเป็นศาสนิกชนที่ดี

- ถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมราชวงศ์ด้วย การเทอดพระเกียรติถวายอารักขา และพร้อมใจกันปฏิบัติ ตามพระราชประสงค์อันมุ่งความเจริญและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๖. ทรัพยากรธรรมชาติเช่น ต้นไม้ ลำธาร แม่น้ำ ภูเขา ถนน สัตว์ป่า เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อเราเป็นอย่างมาก เพราะให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่เรา ให้ผลผลิตทางการอุตสาหกรรม การเกษตร รวมทั้งอาหารแก่เรา ฉะนั้นเราต้องตอบแทนคุณโดยไม่ทำลายสิ่งเหล่านี้ การตัดต้นไม้ ทำลายป่า ทำให้แม่น้ำลำธารตื้นเขินและสกปรก เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เราต้องต่อต้านการกระทำดังกล่าว ด้วยแม้ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ไม่รู้จักเรียกร้องบุญคุณจากเรา แต่ถ้าเรารู้จักคุณประโยชน์และตอบแทน คุณมันก็คงอยู่และให้คุณประโยชน์แก่เราตลอดไป^{๓๖}

^{๓๖} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓) หน้า ๕๒-๕๓

สรุปได้ว่า การกตัญญูทวนเวียนที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงมี ๖ ประเภท คือ (๑). บิดา-มารดา (๒) ครู-อาจารย์ (๓) บ้านและครอบครัว (๔) โรงเรียน (๕) ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (๖) ทรัพยากรธรรมชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ได้กล่าวในหนังสือ มงคลยодชีวิตฉบับสมบูรณ์ ถึงประเภทความกตัญญูทั้ง ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้^{๓๗}

๑. ความกตัญญูต่อบุคคล ไตแก พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ บิดามารดา ครู อาจารย์ และญาติ
๒. ความกตัญญูต่อสถาบัน ไตแก สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
๓. ความกตัญญูต่อสัตว์ ไตแก สัตว์ดิรัจฉาน เช่น ช้าง มา วัว ควาย สุนัข
๔. ความกตัญญูต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ในวิทยานิพนธ์นี้ จะได้อธิบายความกตัญญูแต่ละประเภทดังนี้

๑. ความกตัญญูต่อบุคคล ความกตัญญูต่อพระพุทธเจ้าในฐานะที่ ทรงเป็นพระบรมศาสดา พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้ทรงก่อตั้งพระพุทธศาสนา ได้ทรงบำเพ็ญบารมี มาเป็นเวลาอันยาวนาน เพื่อการชนเหล่าสรรพสัตว์ออกจากสังสารวัฏ เมื่อครั้งที่พระองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณใหม่ ๆ ทรงมีพระทัยโอบเอื้อต่อความเป็นผู้ชวนชวายน้อย แต่เพราะทรงอาศัยความเอ็นดูในเหล่าสรรพสัตว์ พระองค์จึงทรงเริ่มประกาศพระศาสนา ด้วยทรงมุ่งประโยชน์สุขแก่โลกแก่ไวกวเนยนิกรที่จะได้พ้นจากทุกข์ ดังที่ พระองค์ได้ ทรงบำเพ็ญพุทธกิจตลอดเวลา ๔๕ พรรษา โดยการนำหลักสังฆธรรมที่ ทรงค้นพบประกาศให้ชาวโลกได้รับรู้และปฏิบัติตาม เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุข ดังนั้น พระองค์จึงทรงเป็นผู้มีอุปการคุณทรงเป็นปูชนียบุคคลของพุทธบริษัทในฐานะทรงพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระกรุณาคุณ และทรงตั้งพระศาสนา ประกาศสังฆธรรม บัญญัติพระวินัยให้ ปวงชนพลโลก เวณสิ่งควรเว้น และประพฤตีสั่งควรประพฤติ

พระพุทธองค์ทรงเป็นพระบรมครู ทรงเป็นมนุษย์ที่มีสังขารร่างกายประกอบด้วยสิ่งที่ เป็นนาม กับ รูป เหมือนมนุษย์ทั่วไป แต่ทรงเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดเป็นสวนพระองค์ ทรงฝึกฝนพระองค์เองจนสามารถกระทำสิ่งเหลือวิสัยที่ สามัญชนจะกระทำได้ ทรงให้กำเนิดคำสอน ที่เรียกว่า พระธรรมวินัย หรือพระพุทธศาสนา ชาวพุทธเคารพนับถือพระองค์ใน ในฐานะที่ ทรงเป็นพระบรมครู ดังนั้นพระพุทธองค์จึงเป็นผู้มีอุปการคุณมากมาย ดังที่พุทธศาสนิกชนทราบกันเป็นอย่างดี ตามแนวพุทธคุณ ๙ ประการ

พระพุทธคุณทั้ง ๙ ประการ ย่อเหลือ ๒ คือ ๑. พระปัญญาคุณ พระคุณคือพระปัญญา ๒. พระกรุณาคุณ พระคุณคือพระมหากรุณา หรือตามที่นิยมกล่าวกันในประเทศไทย ย่อเหลือ ๓ คือ ๑. พระปัญญาคุณ พระคุณคือพระปัญญา ๒. พระบริสุทธิคุณ พระคุณคือความบริสุทธิ์ ๓. พระมหากรุณาคุณ พระคุณคือพระมหากรุณา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระพุทธองค์จะปรินิพพานไปแล้ว พุทธศาสนิกชนก็ คงรักษาและถือปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย จะเห็นได้ว่า การถือพระธรรมวินัย เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และพระองค์ตรัส

^{๓๗} มงคล. (บาลี) ๒/๓๖๓/๒๗๖. เคยอ้าง, สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยодชีวิตฉบับสมบูรณ์,

ไว้ว่า ผู้ใดปฏิบัติ ตามคำสอนของพระองค์ ผู้นั้นชื่อว่าได้บูชาพระองค์ คือได้ตอบแทนพระองค์ตามสมควรแล้ว

เมื่อพุทธศาสนิกชนผู้เป็นศาสนทายาทรู้วาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงทำอุปัชฌายะแก่เวไนยนิกร ด้วยทรงมี พระมหากรุณาแสดงธรรมสั่งสอนโปรดให้พ้นความทุกข์ ให้ได้รับประโยชน์สุขตามภูมิชั้นแห่งเวไนยนิกรพุทธศาสนิกชนทั่วไปแล้ว ฝ่ายพุทธศาสนิกชนเมื่อระลึกคุณไมลบลูต่อพระพุทธานุภาพพระพุทธานุภาพตาม สมควรแก่กรณี บูชาด้วยอามิสบูชา และปฏิบัติบูชา ดำรงรักษาสืบต่อพระพุทธานุภาพ ก็ได้ ชื่อว่าเป็นผู้มี ความกตัญญูต่อบิดามารดา ในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความกตัญญูต่อบิดามารดา ในคัมภีร์พระพุทธานุภาพ บิดามารดาเป็นบุคคลผู้มีคุณูปการต่อบุตรธิดาเหลือ คณานับ ฐานะของบิดามารดาจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นฐานะที่สูงส่งเป็นบุพชนียบุคคลของบุตร พระพุทธร่องคโคตรฐานะของบิดามารดาไว้ ๔ ประการได้แก่

๑. เป็นพระพรหมของบุตร (พรหมมาตา มาตาปตโร)
๒. เป็นครูคนแรกของบุตร (บุพพาจารย์มาตาปตโร)
๓. เป็นเทวดาคนแรกของบุตร (บุพพาจารย์มาตาปตโร)
๔. เป็นอาหุไนยบุคคล (อาหุไนยมาตาปตโร)

ฐานะของบิดามารดาแต่ละประการ มีคำอธิบายดังนี้

๑. เป็นพระพรหมของบุตร เนื่องจากผู้เป็นบิดามารดา มีความประพฤติ เช่นกับ พรหม เพราะทานประพฤติ พรหมวิ หารธรรมทั้ง ๔ ได้แก่เมตตา ความรักและปรารถนาดีต่อบุตร, กรุณา ความสงสารห่วงใยเมื่อบุตรประสบทุกข์, เมตตา ความชื่นชมยินดี เมื่อบุตรได้ดี, และอุเบกขา คอยฟังดูอยู่ห่างๆ ไม่ก้าวกายชีวิตเมื่อบุตรมี ครอบครั้วแล้ว

จากการศึกษาพบว่า การที่พระพุทธร่องคโคตรฐานะเปรียบเทียบกับบิดามารดาเป็นพระพรหมของบุตร เพราะคำว่า พรหม ในความหมายของพระพุทธานุภาพ ได้แก่อุปสรรคิฐิ ดังพระพุทธร่องคโคตรฐานะเปรียบพระองค์เองว่าเป็นดังพรหม ทรงเรียกบุคคลที่ประพฤติดีงาม มีคุณธรรมที่สูงส่งว่าเป็นผู้มีตนดังพรหมและทรงเรียกการประพฤติ พระธรรมวินัยว่าเป็น การประพฤติพรหมจรรย์ คำว่าพรหมในความหมายของพระพุทธานุภาพเป็นสิ่งที่ ประเสริฐสูงส่ง การที่บิดามารดา มีการประพฤติดต่อบุตรด้วยจิตใจที่ดีงาม ยากที่บุคคลทั่วๆ ไปที่มีบิดามารดาจะกระทำได้ ด้วยเหตุนี้ ฐานะของบิดามารดาจึงเป็นผู้ที่ประเสริฐ เป็นพระพรหมของบุตร เป็นบุรพเทพของบุตร เนื่องจากบิดามารดาได้ประพฤติ ตนเช่นกับเทพ คือ การไม่คำนึงถึงสวณเสียของบุตร มุ่งแต่ให้บุตรเกิดความสุข ความเจริญเท่านั้น เช่นกับวิสุทธิเทพ (พระอรหันต์) ที่ไม่คำนึงถึงความผิดของบุคคล หวังแต่จะให้มีความเจริญรุ่งเรือง การที่บิดามารดาได้ชื่อว่าเป็นบุรพเทพ เพราะวาทานได้ประพฤติ ตนดังเทพแก่บุตรก่อนเทพอื่นใด ดังนั้น เทพทั้งหลายนอกจากบิดามารดา ล้วนเป็นเทพที่ทำอุปัชฌายะบุตรภายหลังบิดามารดา จึงชื่อว่า ปจนาเทพ

ในพระพุทธานุภาพ มีเทพ ๓ ประเภท ได้แก่ ๑. สมมติเทพ ผู้ที่ได้รับสมญานามว่าเป็นเทพโดยสมมติ จากมหาชน ได้แก่

๑. พระราชา และพระราชวงศ์
๒. อุบัติเทพ เทวดาที่อุบัติ ในสวรรค์ชั้นต่าง ๆ เป็นเทวดาโดยกำเนิด

๓. วิสุทธิเทพ ผู้ที่เป้นเทพโดยความบริสุทธิ์ ได้แก่พระอรหันตชีนาสพ และพระปัจเจกพุทธเจ้า

การที่เปรียบบิดามารดาเป้นเทพ เพราะเห็นว่าทานทั้งสองปฏิบัติต่อบุตรด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ผู้ที่มีจิตใจที่ดีงามเช่นนี้ชื่อว่าเป้นเทพทางจิตใจ โดยมีคุณธรรมที่ดีงาม เพราะธรรมสามารถยกจิตใจบุคคลให้สูงส่งดุจเทพ จึงเรียกว่า เทวธรรมเป้นบุรพาจารย์ของบุตร เนื่องจากบิดามารดาเป้นผู้ได้อบรมสั่งสอนบุตรก่อนบุคคลอื่น นับตั้งแต่แรกเกิดมาบิดามารดาได้อบรมพร่ำสอนให้รู้จักกิน นอน เดิน พุด ตลอดจนความรู้และคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ จวบจนเติบโตใหญ่จึงเป้นครูอาจารย์คนแรก ต่อมามบุตรจึงได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูอาจารย์คนอื่นนอกจากบิดามารดา เรียกว่า ปจฉาจารย์

การอบรมสั่งสอนบุตรเป้นหน้าที่ ของบิดามารดาที่ จะต้องทำควบคู่กับการเลี้ยงดู ทางกาย อิทธิพลของการอบรมสั่งสอนของบิดามารดามีส่วนสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุตร ผู้ใดสามารถอบรมสั่งสอนบุตรให้เป้นคนดีได้ จึงควรยกย่องว่า บิดามารดาที่สมบูรณ์แบบ การอบรมสั่งสอนเป้นสิ่งมีค่ายิ่งสำหรับชีวิต

อาहुไนยบุคคลของบุตร เนื่องจากบิดามารดาเป้นผู้มีอุปการคุณต่อบุตรทุกด้าน สมควรที่บุตรจะต้องสักการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของและการเลี้ยงดูตอบแทน เช่นเดียวกับพระอรหันตซึ่งเป้นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรสักการบูชา เพราะทานเหล่านั้นมีคุณสมบัติคือเป้นผู้บริสุทธิ์จากกิเลสและมีอุปการคุณต่อบุคคลด้วยการให้แนวทางสว่างทางปัญญาให้จึงเป้นผู้ที่ควรได้รับการบูชาเช่นเดียวกับบิดามารดาที่มีอุปการคุณต่อบุตรอย่างมหาศาล พระพุทธศาสนาแสดงเหตุผลของอาहुไนยบุคคลว่า บุคคลอาศัยกำเนิดมาได้ เพราะมารดาบิดา เป้นผู้ให้กำเนิด

เมื่อกล่าวโดยสรุป บิดามารดามี ฐานะเป้นผู้ทำคุณประโยชน์แก่บุตรอย่างมหาศาล และอยู่ในฐานะที่ เป้นพระพรหม ครูคนแรก เทวดาคนแรก และอาहुไนยบุคคลของบุตร สมควรที่บุตรทุกคนจะต้องตระหนักในคุณูปการดังกล่าว ด้วยการกระทำตอบแทนตามหน้าที่ของตน ดังนั้น ฐานะของบิดามารดาจึงเป้นฐานะที่สูงส่งสำหรับบุตร

ความกตัญญูต่อญาติ คือ บุคคลผู้รู้จักกัน ผู้ที่มีความคุ้นเคยกัน ย่อมมีนัยกว้าง กล่าวคือใครก็ตามที่เรารู้จัก ทั้งที่เป้นสายโลหิต คือ ญาติรวมสายเลือดเดียวกันหรือไม่ใช่ก็ตาม และเรามีความสัมพันธ์สนมคุ้นเคยมากหรือน้อย ก็นับว่าเป้นญาติเหมือนกัน และมีอีก ๓ คำ คือ มิตร อำมาตย์และสหาย จะมาด้วยกันเสมอ มีความหมายใกล้เคียง สอดคล้องกับคำว่าญาติ มิตร คือ คนรู้จักกันเพราะการใช้ของในเรือนรวมกัน เช่น ใหของแก่กันและกัน หรือรับของจากกันอำมาตย์ คือ ผู้ร่วมงานกันทำประโยชน์รวมกัน เช่น ปรีक्षाหารือกัน หรือไปมาด้วยกัน

๒. ความกตัญญูต่อสถาบัน ในประเทศไทยมี สถาบันหลัก ๓ สถาบัน คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันชาติ เป้นสถาบันหนึ่ง ซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่างที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นชาติ แต่องค์ประกอบสำคัญที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

ความกตัญญูต่อประเทศชาติในสถาบันแรก คือ ชาติ คำว่า ชาติ หมายถึง ประเทศ, ประชาชนที่ เป้นพลเมืองของประเทศ, กลุ่มชนที่มี ความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม อย่างเดียวกัน หรืออยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกัน, ประชาชาติก็ว่า ทุกคนที่อยู่ภายในชาติ ได้อาศัยบุญคุณของแผ่นดินที่ ตนได้อยู่อาศัย

จะต้องปฏิบัติ งานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่ จะสามารถทำได้ แล้วจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความ
กตัญญูต่อบุคคลชาติ และถือว่าเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่ จะช่วยให้ประเทศชาติ เจริญก้าวหน้า มี
ความมั่นคง และเพื่อให้ประเทศชาติมี ความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง คนในชาติ จะต้องมีความพร้อม
เพรียงร่วมมือร่วมใจ มีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นการแสดงออก ซึ่งความ
กตัญญูต่อบุคคลชาติ จึงต้องปฏิบัติ ต่อประเทศชาติ ทุกคนที่ อยู่ในชาติ ได้อาศัยบุญคุณของ
แผ่นดินที่ ตนได้อยู่อาศัย จะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่ จะสามารถทำได้ แล้วจะ
ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบุคคลชาติ และถือว่าเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่ จะช่วยให้
ประเทศชาติ เจริญก้าวหน้า มีความมั่นคง และเพื่อให้ประเทศชาติมี ความเจริญ รุ่งเรืองและมั่นคง
คนในชาติ จะต้องมีความพร้อมเพรียงร่วมมือร่วมใจ มีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ซึ่งเป็นการแสดงออก ซึ่งความกตัญญูต่อบุคคลชาติ

ความกตัญญูต่อพระศาสนา พุทธศาสนิกชนควรระลึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้ทรงสั่งสอนเวไนย
สัตว์ให้ปฏิบัติ ตามคำสั่งสอน และทรงประดิษฐานพระศาสนาไว้ ให้ผู้นับถือใคร่และปฏิบัติ ตามสืบมา
จนบัดนี้ การที่พระพุทธศาสนาจะทรงอยู่หรือดำรงอยู่ได้ หรือจะเจริญก้าวหน้าหรือสูงส่งขึ้นกว่าเดิมได้
นั้น จะต้องอาศัยพุทธบริษัทเป็นกำลังสำคัญในการช่วยกันทำนุบำรุงรักษาและเผยแผ่ให้สืบเนื่อง
ยาวนานต่อไป การปฏิบัติ ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วยความเคารพ ถือว่าเป็นสิ่ง
สำคัญอย่างยิ่ง เพราะแม่แต่พระองค์ซึ่งเป็นผู้ประเสริฐสุดในโลกก็ทรงให้ ความสำคัญต่อพระ
ธรรม เคารพพระธรรม ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสกับพระอานนท ว่า “ดูกรอานนท พระธรรมและพระ
วินัยอันใด ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ พระธรรม และวินัยอันนั้น จักเป็นศาสดาของพวก
เธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”

ความกตัญญูต่อพระมหากษัตริย์ ในสังคมไทยสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันที่สูงยิ่ง
ในความรู้สึกของคนไทย อาจจะเป็นเพราะวาทกษัตริย์ ไทยนั้นทรงเป็นผู้นำในทุกทาง ในอดีตก็ เป็นแม่
ทัพออกหาอาหารในการรบกับศัตรู ทำหน้าที่ เป็นทั้งพ่อ และผู้ปกครองลูก คือ ไพร่ฟ้าประชาราษฎร
คนไทยจึงรักและเทิดทูนกษัตริย์ฝังแน่นลงไปในสายเลือด รักและเคารพกษัตริย์ เพราะถือว่า พระ
องค์ใดประกอบคุณความดี สิ่งใดเป็นของกษัตริย์ คนไทยก็ เคารพบูชา เพราะถือว่า เป็นของสูง ความ
รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณนี้ ได้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ทรงเป็นแบบอย่างในคุณงามความดีทุกด้าน แก่อาณา
ประชาราษฎร ทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความรัก ความหวังของคนไทยทั้งชาติ ได้ทำคุณประโยชน์แก่
ประเทศชาติ ไทยอย่างใหญ่หลวง ยากที่ จะหาสิ่งใดมาเปรียบเทียบได้ ไฉนในสมัยใด ตั้งแต่สมัยกรุง
สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ.
๒๔๗๕ เอกราชของชาติ ความเจริญ ของประเทศ ความร่มเย็นเป็นสุข และความภูมิใจในความ
เป็นไทยเป็นสิ่งที่ พระมหากษัตริย์ ไทยได้มีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างสมไว้ให้เป็นมรดกแก่ลูกหลานไทย

๓. ความกตัญญูต่อสัตว์ จากการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนามี หลักคำสอนเรื่องกรรม คือ
การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา หรือการกระทำที่เป็นไปด้วยความตั้งใจ พระพุทธศาสนาถือว่าการ
กระทำ ที่ประกอบด้วยเจตนาหรือเจตจำนงนี้จัดเป็นกรรมและเมื่อกรรมก่อตัวขึ้น ไฉนจะเป็นกรรมดี

หรือกรรมชั่ว กรรมที่เป็นกุศลหรืออกุศลก็ตาม บุคคลผู้ทำกรรมจะต้องได้รับผลของกรรมเสมอ^{๓๘} ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นเกิดมารวมชะตากรรมเดียวกัน ย่อมมองเห็นคุณค่าและความสำคัญในชีวิตของตนเองไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ดิรัจฉาน ล้วนมีสิทธิดำรงชีวิตอยู่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น มนุษย์ต้องมองเห็นคุณค่าของชีวิตทั้งหลายที่เกิดขึ้นเกิดมารวมชะตาเดียวกันกับตน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “สัตว์ทั้งหลายรักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด เราก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น เราอยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตาย สัตว์เหล่าอื่นก็อยากมีชีวิตอยู่ ไม่อยากตายเหมือนกัน”

๔. ความกตัญญูต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หมายถึง สิ่งเกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ ส่วนคำว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติ และทางสังคมที่แวดล้อมมนุษย์ ได้แก่ ของที่เกิดขึ้นเองตามวิสัยของโลก เช่น คน สัตว์ ต้นไม้

มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ไม่ใช่ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์จึงต้องทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติ เมื่อใดที่มนุษย์ทำตัวให้ แยกแยกไปจากธรรมชาติ จะทำให้สิ่งมีชีวิตไม่สามารถจะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ ดังนั้น ธรรมชาติจึงมีความสำคัญต่อชีวิตทุกชีวิตในโลกนี้

พระมหาเจิม สุวโจ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ป่า มีทรรศนะว่า

๑. ส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาจิตวิญญาณมนุษย์ของตนให้สูงขึ้นและสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ จะได้ไม่ไปทำลายธรรมชาติ

๒. มองธรรมชาติว่า จะดำรงชีวิตอยู่รอดได้จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การพึ่งพาดังกล่าวก็ หาใช่เป็นการพึ่งพาแบบ เอาไว้เอาเปรียบกันหรือเป็นศัตรูกันแต่อย่างใดไม่ หากแต่เป็นการพึ่งพาแบบเป็นมิตรต่อกันและกัน เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ คน พืช สัตว์ จิต วิญญาณ

๓. ธรรมชาติ และสรรพชีวิตทั้งมวลล้วนต้องการการดำรงชีวิตและมีสิทธิที่จะดำรงชีวิต อยู่คู่กับสรรพชีวิตอื่นๆ ซึ่งการก้าวล่วงละเมิด เบียดเบียนหรือทำลายชีวิตอื่น ถือเป็นการละเมิดกฎธรรมชาติขั้นพื้นฐาน หรือทำลายศีลธรรมขั้นพื้นฐานของทุกสังคม

๔. ความสุขจากการบริโภค มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดเดียวที่ ใช้พลังแห่งความต้องการที่สูงมาก เพื่อแสวงหาคำตอบชนิดเดียว คือความสุข โดยส่วนใหญ่ ความสุขที่ได้มามีจะแลกด้วยความสูญเสียและสูญพันธุ์ของทรัพยากรและสรรพชีวิตอื่นบนโลก ซึ่งหากมนุษย์ยังดำรงชีวิตภายใต้อิทธิพล ความต้องการความสุข และการเผาผลาญทรัพยากรธรรมชาติอีกต่อไป ความสุขของมนุษย์อาจจะหมดสิ้นไปในเวลาอันใกล้ เพราะภายใต้ความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์นั้น ธรรมชาติ บนผืนโลกนี้ กลับมีจำนวนจำกัด

๕. มองธรรมชาติ ในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องปกป้องมิให้ถูกละเมิด มิให้ถูกเบียดเบียนทำร้าย และไม่สนับสนุนให้มีการละเมิดถูกเบียดเบียนทำร้ายแล้ว ยังให้สิทธิคุ้มครองป้องกันชีวิต สรรพสิ่งในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย เช่น การห้ามฆ่าสัตว์ การยกเลิกบูชายัญ การกำหนดเขตอภัยทาน การสนับสนุนด้านปัจจัย ๔ ให้สรรพชีวิตได้พึ่งพาอาศัย

๖. การบริโภคทรัพยากรอย่างมีคุณค่า มนุษย์อาศัยปัจจัย ๔ ดำรงชีพและต้องบริโภคสิ่งต่างๆ อีกมาก หากไม่เรียนรู้วิธีบริโภคให้พอประมาณ พออยู่ได้แล้ว มนุษย์อาจจะไม่มีอะไรเหลือให้บริ

^{๓๘} อัง.ปญ จก. (ไทย) ๒๒/๕๗/๑๐๐.

โศกได้นัยยาวอีกต่อไป ดังนั้น การนำมาใช้ใหม่ ใช้อย่างถูกต้องประสงค ใช้อย่างคุ้มค่า ให้เหมาะสมกับสภาพของสิ่งนั้น ๆ เช่น กรณี พระอานนทตอบพระเจ้าอุเทน จะทำให้นุชยอยู่รอดไปอีกต่อไป

๗. มองธรรมชาติ นอกจากการห้ามมิ ให้ละเมิดชีวิตสรรพสิ่งอื่นใดแล้ว ยังจะต้องรักเมตตาชีวิตอื่นด้วย

๘. เน้นพฤติกรรมในการไม่เปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ให้เสียหาย มนุษย์ไม่ควรให้มีการขุดดิน ไถหว่าน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ควรปล่อยให้ป่าคงสภาพเป็นไปตามธรรมชาติ เดิมของมัน ตามนิยามปาในพระพุทธศาสนาที่ว่า ปา คือ อาณาบริเวณที่ปราศจากการไถหว่าน หรือการเพาะปลูกใด ๆ

๙. มนุษย์ต้องเรียนรู้การบริหารความต้องการ และความสุขของตนให้ดี เพื่ อมิให้มีการทำลายโลก ทำลายบ้านหลัง แรกของมนุษยชาติ หรือขาดความสมดุลของสรรพสิ่งอีกต่อไป

๑๐. มนุษย์ต้องรู้จักประมาณในการใช้สอย และลดการใช้ให้น้อยลง

๑๑. วิธีการอนุรักษ์อีกแบบหนึ่ง คือ การนำกลับมาใช้ใหม่หรือแปลงสภาพเป็นอย่างอื่น เพื่อให้ใช้ได้อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งอาจจะต่างไปจากธรรมชาติ เดิมก็ได้

๑๒. การไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียนชีวิตทุกชีวิต แมแต่จุลชีพ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติวินัยทรงสอนพระสงฆ์ให้รู้จัก เคารพต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เช่น ห้ามตัดต้นไม้และทำลายพืชพันธุ์ทุกชนิด ห้ามขุดดิน เป็นต้น

๑๓. การไม่ทิ้งของเสียสิ่งปฏิกูลลงในน้ำ และธรรมชาติอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติวินัย ห้ามถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงบนแม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น

๑๔. การควบคุมความต้องการของมนุษย์ เพราะธรรมชาติ ไม่มีเพีย ึงพอต่อความต้องการของมนุษย์

๑๕. การปลูกจิตสำนึกมนุษย์ให้รู้เข้าใจและการตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม^{๓๙} อีกทั้งพระมหาเจิม สุวโจได้เสนอประเภทและพฤติกรรมของความกตัญญูตเวทีไว้ดังนี้^{๔๐} พฤติกรรมของความกตัญญูตเวที แบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน คือ

๑. ความกตัญญูตเวทีต่อบุคคล ได้แก่ บุพการี ครู – อาจารย์ และผู้อื่นที่ทำประโยชน์ให้ พฤติกรรม

๑.๑ แสดงความเคารพนับถือยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น

๑.๒ ชักนำคนอื่นให้นิยมยินดี ในการทำความดีตอบแทนผู้มีพระคุณ

๑.๓ ปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณด้วยซื่อตรง ไม่มีลับลมคมใน หรือมีสิ่งใด แอบแฝงอยู่ เบื้องหลัง

๑.๔ ไม่ละทิ้งผู้มีพระคุณในคราวที่ผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก

๑.๕ เคารพรักใคร่ ไว้วางใจ และเชื่อถือในผู้มีพระคุณเดือดร้อน ลำบาก

๑.๖ ไม่ทำตนให้เป็นทีที่เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล และผู้มีพระคุณ

^{๓๙}พระมหาเจิม สุวโจ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระอธิการพงษ์ศักดิ์ เตชธมโม”, ปริญญาพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนาบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๙-๑๒๑.

^{๔๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๐ - ๑๕๑

๑.๗ ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจอิ่มใจ และไม่คิดร้ายต่อผู้มีพระคุณ

๒. ความกตัญญูทวนเวียนต่อสัตว์

พฤติกรรม

๒.๑ ไม่ประพฤติดุร้ายต่อสัตว์ที่มีบุญคุณ

๒.๒ ใช้ด้วยความกรุณาปราณี ไม่ใช่เกินกำลัง

๒.๓ ไม่ปล่อยให้อดอยากอดโรย

๒.๔ บำรุงเลี้ยงดูปรนเปรอให้เป็นสุข ให้ได้กินได้นอน พักผ่อนตามวาระ

๒.๕ ให้การดูแลรักษาไม่ทอดทิ้งเมื่อเจ็บป่วย

๒.๖ ไม่ผลักไล่ส่งหรือทำลาย เมื่อสัตว์นั้นไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้

๓. ความกตัญญูทวนเวียนต่อสถาบันและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณสมบัติ

พฤติกรรม

๓.๑ จงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๓.๒ เชิดชูชาติ และรักษาเกียรติของประเทศชาติ

๓.๓ ทำนุ – บำรุงศาสนา

๓.๔ หมั่นประกอบกิจอันเป็นหน้าที่ของตน เพื่อให้คนมีหลักฐานและประเทศชาติ

รุ่งเรือง

๓.๕ รักษาและสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๖ เพิ่มเติมและบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น

๓.๗ รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว โรงเรียนและประเทศชาติ

๓.๘ แสดงความเคารพต่อ สถาบันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) พฤติกรรมของบุตรธิดาจะต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดา ๕ ประการเนื่องด้วยบิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณต่อบุตรอย่างมากเหลือที่จะพรรณนาให้ครบถ้วนได้ เริ่มต้นแต่ท่านทั้งสองเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตบุตรธิดาขึ้นมา ประคับประคองทะนุถนอมตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนกระทั่งคลอดออกมา บิดามารดาก็เลี้ยงดูให้การเติบโตตามลำดับ ให้การศึกษา หาทรัพย์มรดกให้ บุคคลผู้เป็นบุตรเมื่อทราบความเป็นบิดามารดาว่าใช่เป็นได้โดยง่าย ต้องทำสิ่งต่างมากมายต้องต่อสู้กับความทุกข์ยากลำบากนานาประการเพื่อบุตรธิดา ในการกระทำหน้าที่ของความเป็นมารดาบิดา และบุญคุณยากลำบากนานาประการเพื่อบุตรธิดา ในการกระทำการบำรุงบิดามารดาทั้งในเวลาที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ทั้งในเวลาเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว การตอบแทนที่ถือเป็นหน้าที่ของบุตร ตามหลักจริยธรรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงดำรัสไว้ใน สังคาลสูตร ๕ ประการ คือ

๑. ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ

๒. จักทำกิจของท่าน

๓. จักดำรงวงศ์ตระกูล

๔. จักประพฤติดนให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาท

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

ดังนั้นบุตรธิดาจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยคุณธรรมทั้ง ๕ ข้อเบื้องต้นเมื่อท่านเลี้ยงเรามาแล้วเราควรเลี้ยงดูท่านตอบแทน ช่วยทำการงานช่วยท่านเท่าที่เราสามารถทำได้เพื่อแบ่งเบาภาระของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูลคือการรักษานามสกุลตนเองไม่ให้เสื่อมเสีย ประพฤติตนให้เหมาะสมกับการรับมรดกก็คือน่าเป็นนักเลงพนัน คบเพื่อนชั่วเป็นมิตรและเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้

สำหรับวิธีการประพฤติกุศลตามมารดา หรือพฤติกรรมที่บ่งบอกว่า กระทำตามธรรมะของกตัญญูทวดเท่นั้น ในสังคาลสูตร ๕ ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๔๑}

๑. ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ การเลี้ยงดูบิดามารดานั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เป็นบุตรธิดาต้องกระทำ เพราะบิดามารดาบำรุงเลี้ยงบุตรธิดาตั้งแต่นั้นในครรภ์ กระทั่งคลอดออกมาแล้วบำรุงเลี้ยงด้วยน้ำนมจากอกด้วยข้าวปลา และอาหารนานาชนิดจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่บิดามารดาก็ชราทุกวัน ร่างกายอ่อนแอ เรี่ยวแรงถดถอยน้อยลงไปทุกขณะ จึงเป็นหน้าที่ของบุตรธิดาที่ต้องดูแลเอาใจใส่ท่านทั้งสองนั้นให้ดี โดยสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

๑.๑ การเลี้ยงดูด้านร่างกาย

การเลี้ยงดูด้านร่างกาย ได้แก่ การอุปฐาก เอาใจใส่ดูแลท่าน ด้วยปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อร่างกายได้แก่

๑. อาหาร จัดหาอาหารที่เหมาะสมกับวัย ที่บิดามารดารับประทานได้ให้รับประทาน อาหารที่มีรสเลิศ อาหารที่มีคุณค่าทางด้านโภชนาการ หรือที่ดีที่บุตรแสวงหาได้คอยดูแล ขณะรับประทานคอยพูดคุยสนทนาถามรสของอาหาร เป็นต้น เมื่อบิดามารดารับประทานเสร็จแล้วจึงเก็บภาชนะล้าง

๒. เสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่ม จัดหาหรือซื้อให้ในโอกาสต่างๆ โดยเลือก เสื้อผ้าที่เหมาะสมกับวัย กับฤดูกาลเพื่อให้ร่างกายได้รับความสบายอบอุ่น เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับบิดามารดา ต้องสะอาดเหมาะสมกับสภาพร่างกายของท่าน เวลาที่เสื้อผ้าสกปรกนำไปซักทำความสะอาดให้

๓. ยารักษาโรค คือ ดูแลเอาใจใส่ในสุขภาพอนามัยของท่าน นำไปตรวจเช็คร่างกาย นำไปพบแพทย์รักษาพยาบาลในคราวป่วยไข้ โดยไม่คิดว่าจะต้องสิ้นเปลืองเงินทองเท่าไรเพราะบิดามารดามีคุณค่าเหนือกว่าเงินทองหรือสิ่งใดๆ ทั้งปวง และต้องคอยเฝ้าดูแลบิดามารดาไม่ทอดทิ้งให้บิดามารดาว่าเหว ไม่พูดเสียงดัง ขณะท่านกำลังป่วยไข้ไม่สบาย เวลาบิดามารดาอาเจียนหรืออุจจาระ ปัสสาวะราดรดเสื้อผ้า ก็ต้องพยายามจัดล้างจัดซักอย่างไม่รังเกียจ หรือเปลี่ยนผ้าใหม่ให้ด้วยมือของตนเองด้วยความเต็มใจ ให้เหมือนกับที่มารดาบิดากระทำบุตรและธิดาสมาัยยังเป็นทารก

๔. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย จัดให้บิดามารดาอยู่ที่ดีๆ มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่อับ สะอาด และจัดที่นอน บริเวณที่ท่านอยู่ให้ดีไม่ให้สกปรกหรือมากด้วยสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

การเลี้ยงดูด้านร่างกายด้วยปัจจัย ๔ เป็นความจำเป็น หากบุตรไม่ใส่ใจ ไม่เลี้ยงดูแล้วใครจะใส่ใจเลี้ยงดู ผู้เป็นบุตรจึงควรใส่ใจดูแลโดยสม่ำเสมอ แม้จะมีกิจธุระใดก็ต้องพยายามปลีกเวลามาดูแล ต้องหาโอกาสไปเยี่ยมเยียน ไม่รอโอกาส เพราะการรอโอกาสอาจไม่มีโอกาสก็ได้บุตรบางคนรู้บุญคุณ

^{๔๑} พระเทพวิสุทธิ (ปัญญานันทภิกขุ), กตัญญูทวดเที เป็นเครื่องหมายของคนดี.(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา

บิดามารดา แต่ไม่มีโอกาสได้กตเวทีทำการตอบแทน ต้องเสียใจ เพราะบิดามารดาได้จากโลกนี้ไปแล้ว เพียงการทำบุญอุทิศให้ไหนเลยจะขึ้นใจเท่าการบำรุงดูแลในขณะที่บิดามารดายังมีชีวิตอยู่

๑.๒ การเลี้ยงดูด้านจิตใจ

การบำรุงเลี้ยงทางจิตใจ คือ เลี้ยงหัวใจด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นบุตรดีที่ประทับใจ ประครองจิตใจของบิดามารดาให้มีโสมนัสอยู่เสมอ ไม่ให้ท่านต้องทุกข์ใจ ลำบากใจ ตรอมใจ หรือ กระทำจิตใจ ของบิดามารดาให้หม่นหมองเพราะปัจจุบันบุตรบางคนประพฤติตนไม่ดี ไม่รักษาน้ำใจ บิดามารดา เป็นคนเอาแต่ใจตน ไม่อยู่ในโอวาท ไม่รับฟังคำบอก คำเตือนของบิดามารดา แม้ ในการเลี้ยงทางกายด้วยวัตถุต่างๆ นั้นต้องมีทางจิตใจเจืออยู่ด้วยตลอดเวลา ในขณะที่ให้ปัจจัย ๔ ต้องให้ด้วยความเคารพ ด้วยรักษา ด้วยความรัก ด้วยการบูชา ดังนักปราชญ์กล่าวว่า

หากบุตรเพียงแต่เลี้ยงดูบิดามารดาด้วยให้อาหารอย่างเพียงพอ มีที่ให้อยู่อาศัย มีเสื้อผ้า ให้สวมใส่ นำไปรักษายามเจ็บป่วย และมีความรัก แต่ปราศจากความรู้สึกรักเคารพและเชื่อฟังอย่าง ลึกซึ้งต่อบิดามารดา ความสัมพันธ์ที่เขามีต่อบิดามารดาจะไม่แตกต่างจากความสัมพันธ์ที่เขามีต่อ สัตว์เลี้ยงในบ้าน^{๔๒}

การเคารพ และเชื่อฟังบิดามารดาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บิดามารดาสบายใจภูมิใจ เป็นการบำรุงเลี้ยง ทางด้านจิตใจด้วย เพราะว่า บุตรที่ประเสริฐที่สุด คือบุตรที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของ บิดามารดา ประณิบัติบิดามารดา บุตรอาจจะแสดงอาการดื้อรั้นอย่างสุภาพเป็นบางครั้ง แต่ถ้า เห็นว่า ความเห็นของตนถูกกละเลย ก็ควรจะแสดงความเคารพเชื่อฟังบิดามารดาต่อไป อย่าได้แสดงความไม่สุภาพออกมาเป็นอันขาด ไม่ว่าบิดามารดาจะทำให้ได้รับความกระวนกระวายใจหรือความทุกข์ยากใจอย่างไรก็ตาม ควรเอาใส่ดูแลบิดามารดา โดยไม่บ่นหรือพลั้งเผลอจาที่ไม่ดีออกมา

บุตรพึงเข้าใจว่าสกลกายของตน ที่เป็นอยู่นี้เนื่องมาจากบิดามารดา ส่วนตัวของเราแท้มีแต่วิญญาณจิตที่เรียกว่าปฏิสนธิจิต กับกุศลอกุศลเป็นผู้อุปถัมภ์ให้ประณีต และไม่ประณีตเท่านั้นตัวของเราชาตินี้ต้องถือเอาความว่า แบ่งมาจากบิดามารดา มาเป็นสกลกายของตนตามธรรมดานิยมจนถึงคลอด เมื่อคลอดมาแล้ว ยังต้องดื่มน้ำนมของมารดา บำรุงร่างกายของตนเจริญขึ้นตามลำดับในสมัยยังหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ ต้องอาศัยบิดามารดาเลี้ยงชีวิต สกลกายนี้จึงเนื่องอยู่กับบิดามารดาให้เห็นว่าบิดามารดามีอยู่ในตนทุกเวลา ส่วนที่แบ่งให้เราแล้วตัวเรายังมีอยู่ตราบใด ก็ชื่อว่าท่านยังอยู่ตราบนั่น อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย บุตรติดานั้น ได้มาจากบิดามารดา ซึ่งคำนวณค่าไม่ได้ แม้ดวงตาข้างหนึ่ง หากมีคนให้เราถึงแสนบาท เชื่อว่าเป็นบุตรธิดาไม่กล้าขายนั้น คือ บิดามารดาให้สิ่งที่มีค่าที่สุด กระทั่งประมาณด้วยราคาไม่ได้ ถ้าผู้ที่เป็นบุตรธิดาคิดไว้อย่างนี้ การอุปัฏฐากเกื้อกูลบิดาด้วยอาภิส และการปฏิบัติ ก็จักไม่รังเกียจและจักไม่กล้าทำความชั่ว เพราะเห็นแก่บิดามารดา การไม่ทำความชั่ว เชื่อว่าเป็นการบูชา บิดามารดาด้วยการปฏิบัติบูชา ลักษณะการบูชา มีอยู่ ๔ ประการ คือ^{๔๓}

๑. สักการะเคารพ สักการะนี้ ในความหมายของกิริยา คือ การทำดี การแสดงกิริยาสุภาพ เช่นไม่แสดงอาการเดินกระเทีบบเท้าใส่ กล่าววาจาสุภาพ ไพเราะ นุ่มนวลแฝงด้วยความ

^{๔๒} ภูษิตชัย มูลศิลป์ และจ่านอง อติวัฒน์สิทธิ์, *จรรยาสุภาพชนในทัศนะของขงจื้อและปราชญ์ท่านอื่นๆ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นอ้อย, ๒๕๓๒), หน้า ๑๘

^{๔๓} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมะโร), *มงคลยอตชีวิต*, (กรุงเทพมหานคร : องค์การคำคุณสุภา ๒๕๒๖), หน้า ๖๕

เคารพ และใจสุภาพ คือไม่แสดงอาการบั่นปึงใส่ หรือ อารมณ์ไม่ดีกับท่าน มีความรู้สึกที่ดีงาม
เคารพบิดามารดา

๒. ครุการะ หมายถึงความรักความห่วงใย บุตรที่ความรักความห่วงใยในบิดามารดา
พยายามรักษาน้ำใจ กระทำตนให้เป็นที่เบาใจของบิดามารดา ประพฤติตนให้เป็นคนว่าง่ายสอนง่าย
อยู่ในโอวาทของบิดามารดา

๓. มานนา แปลว่า ความนับถือ ยกย่องเชิดชู คือ มีกิริยาวาจาที่ดีงาม ประพฤติตน
ยก ย่องเชิดชูรักใคร่ยำเกรงบิดามารดา ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่นินทา ไม่ทะเลาะโต้เถียงบิดา
มารดา คือกล่าวที่จะบอกกับบุคคลอื่นว่า บุคคลนี้เป็นบิดามารดาของตน

๔. วันทนา การเคารพ กราบไหว้และชมเชย ท่านกล่าวว่าชมเชยคุณความดีของ
บิดา มารดา คือกล่าวที่กล่าวหรือพรรณนาคุณงามความดีของบิดามารดา

๑.๓ การเลี้ยงดูด้านทฤษฎีสติปัญญา

การตอบแทนพระคุณของบิดามารดาได้นั้น ในขั้นที่สูงที่สุด ทางพระพุทธศาสนายกย่อง
คือ พยายามเปลี่ยนทัศนคติของบิดามารดาที่เป็นมิจฉาทิฐิให้เป็นสัมมาทิฐิ คือ จากความเห็นผิด
มาสู่ความเห็นถูกต้อง ดังนี้

ส่วนบุคคลใดให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีศรัทธา สมาทาน ตั้งมั่นดำรงอยู่ในสัทธาสัมปทา
(ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา) ให้บิดามารดาผู้ทุศีล สมาทาน ตั้งมั่นดำรงอยู่ในศีลสัมปทา (ความถึง
พร้อมด้วยศีล) ให้มารดาและบิดาผู้ตระหนี่ สมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในจาคสัมปทา (ความถึง พร้อม
ด้วยการเสียสละ) ให้มารดาและบิดาผู้ไม่มีปัญญาสมาทาน ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในปัญญาสัมปทา (ความถึง
พร้อมด้วยปัญญา) ด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล การกระทำอย่างนั้นชื่อว่าอันบุตรได้ทำและทำ ตอบแทนแก่
มารดาและบิดา^{๔๔}

บิดามารดาที่เป็นสัมมาทิฐิ มีสติ มีปัญญาอยู่แล้วให้มีโอกาสในการประพฤติธรรมให้
ยิ่งขึ้นไป ให้บิดามารดามีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เพราะเมื่อบิดามารดาถึงธรรมด้วยปัญญามี
ธรรมที่พึ่ง ไม่สร้างกรรมชั่วด้วยตนเอง ย่อมเป็นการปิดทางแห่งอบายภูมิ คือ แม้สิ้นชีวิตก็ไม่ไป เกิด
ในอบายภูมิ ๔ มินรก เปต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน แต่จะเลื่อนชั้นตนเองเป็นอริชน เป็นพระ
อริยบุคคลพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ด้วยการพยายามให้บิดามารดาดำรงอยู่ในฐานะ อย่างนี้ บุตรจึง
เชื่อว่าเป็นการตอบแทนที่แท้จริง

การตอบแทนที่ดีอีกวิธีหนึ่ง คือ ในสังคมชาวพุทธโดยเฉพาะสังคมไทยพุทธ บิดามารดาที่มี
บุตรชายก็หวังว่าจะได้บวชในพระศาสนา การบวชนั้นเป็นการช่วยปิดทางอบายให้บิดามารดาเพราะ
พระลูกชายได้ศึกษาธรรมแล้วนำมาแสดงแนะนำบิดามารดาให้ละเว้นจากอกุศลธรรมต่างๆ ดำเนิน
ชีวิตไม่ผิดพลาดเคลื่อนไปจากธรรม เป็นการชักชวนบิดามารดาให้มีศีล มีธรรม ซึ่งจะปิดทางอบายได้
ด้วยการกระทำดีอันเป็นที่พึ่งของบิดามารดา

อนึ่ง การบวชนั้นเชื่อว่าเป็นการกระทำคนให้เป็นคนดี เมื่อบุตรนั้นเป็นคนดี บิดา มารดา
ย่อมเบาใจ เย็นใจเหมือนได้ขึ้นสวรรค์ การกระทำตัวของบุตรให้เป็นคนดีที่สุด จนกระทั่ง เป็นผู้

^{๔๔} อัง.ทก. (ไทย) ๒๐ / ๓๔ / ๗๘.

บริษัท สะอาดหมดจดจากกิเลส สำเร็จเป็นพระอรียบุคคล ก็ชื่อว่าตอบแทนบุญคุณของบิดา มารดา ได้ เพราะเนื้อตัวของเราเป็นส่วนเป็นของที่ได้มาจากบิดามารดาทั้งสิ้น

๒. จักทำกิจของท่าน

บุตรธิดาต้องเอาใจใส่ในกิจธุระของบิดามารดาประหนึ่งว่าเป็นงานของตนเอง ช่วยทำงานของท่านให้เท่ากับงานของตนเอง การงานอะไรเป็นธุระของบิดามารดาที่จะช่วยได้ ไม่ควรปล่อยให้บิดามารดาทำเอง บุตรธิดาต้องทำแทน แม้งานบางอย่างพอจะทำเองได้ ก็ให้ยินดีทำ อย่าให้ถึงกับให้ท่านออกปากใช้ หรือเมื่อบิดามารดาใช้ก็รีบทำด้วยความยินดี ไม่ผิดผ่อนว่าเดี๋ยวก่อน รอก่อน เป็นต้น และกระทำให้ถูกต้อง สะอาด เรียบร้อย ไม่ผินใจ หรือกระทำอย่างเสียไม่ได้ เพราะการกระทำเช่นนั้นจะกลายเป็นโทษ บุตรธิดาต้องเอาใจใส่ในกิจธุระของบิดามารดาดังรากไม้เงา ภูเขา ไม้ทอดอยู่กับอุปสรรคที่จะเข้ามาขวางทำให้จิตใจไม่มั่นคง คือ เป็นผู้พร้อมที่จะแบ่งเบาระ ความเหนื่อยยากของบิดามารดาตลอดเวลา

๑. กิจภายในบ้าน ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของบิดามารดาภายในบ้านกิจหน้าที่เช่นนี้ บุตรธิดา ต้องพยายามช่วยท่านทำงานตามสมควรแก่กำลังของตนเอง เช่น เมื่อยังเป็นเด็ก เมื่อกลับจากโรงเรียน ก็ควรช่วยบิดามารดากวาดบ้าน ถูเรือน รดน้ำต้นไม้ ประุงอาหาร ซักผ้า ล้างถ้วยชาม หรือกรอกน้ำใส่ตุ๋เย็น ล้างห้องน้ำ เป็นต้น ตามสมควรแก่กรณีที่เราพอจะกระทำได้ เมื่อโตแล้วก็ช่วยทำงานที่หนักหรือภาระสำคัญๆ ต่อไป คืองานใดๆ ที่เป็นภาระของบิดามารดาแล้ว ต้องพยายามทำทุกอย่าง คือ ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ที่เราต้องกระทำแทนท่านโดยตรง ไม่ประพฤติดนเป็นคนขี้เกียจ เช่น บิดามารดาให้ทำงานสิ่งนี้ไม่ทำหรือยังทำไม่เสร็จ หนีไปเที่ยวเสีย เห็นแก่ความสุข ความสำราญของตนอย่างเดียว ไม่ช่วยเหลือบิดามารดานั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ

๒. กิจภายนอกบ้าน หมายถึงหน้าที่การงานที่ต้องกระทำนอกบ้าน ได้แก่ อาชีพที่ต้องออกไปกระทำนอกบ้าน หรือกิจที่เป็นสาธารณะประโยชน์กิจบางอย่างบุตรธิดา ไปช่วยได้ กิจบางอย่างไม่สามารถไปช่วยได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในกิจนั้นๆ หรือกิจที่เป็นอาชีพ เช่น ค้าขาย เป็นต้น บุตรธิดาไม่เป็นคนดูตายในกิจต่างๆ เช่นนี้ บิดามารดาอย่าอมสบายกายสุขใจ^{๔๕}

๓. ไม่เพิ่มภาระให้บิดามารดาหนักใจ บิดามารดานั้นเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่การงานมาก อยู่แล้ว ทั้งการงานภายในบ้าน อีกทั้งการงานที่ต้องไปกระทำนอกบ้าน ซึ่งเป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัว สร้างฐานะทรัพย์สินสมบัติไว้ให้บุตร หากว่าบุตรประพฤติไม่เรียบร้อยเป็นคนเกเรไม่ใส่ใจในการศึกษาพัฒนาตนเองให้มีความรู้มีศักยภาพ ไม่สนใจโอวาทการกล่าวสอนของบิดามารดา ไม่นำโอวาทคำสั่งสอนนั้นมาประพฤติปฏิบัติ บอกกล่าวไม่ค่อยได้นั้น ย่อมเป็นที่หนักใจเป็นภาระที่หนักอกของบิดามารดา ประสิทธิภาพในการทำงานของบิดามารดาลดลง รายได้ย่อมน้อยลงไปด้วย ยิ่งบุตรไม่รู้จักประหยัด ใช้จ่ายไม่รู้จักประหยัด ยิ่งเป็นภาระ และเป็นปัญหาที่หนักใจของบิดามารดา ประสิทธิภาพในการทำงานของบิดามารดาลดลง รายได้ย่อมน้อยลงไปด้วย ยิ่งบุตรไม่รู้จัก ประหยัด ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยด้วยแล้ว ยิ่งเป็นภาระ และปัญหาที่หนักใจของบิดามารดา

^{๔๕} พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), กัตถุญกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา

ดังนั้น บุตรจึงควรช่วยทำกิจธุระของบิดามารดา ทั้งภายในบ้าน ภายนอกบ้าน ด้วย ความสมัครใจ ตามกำลังและสติปัญญาของตน เป็นการแบ่งเบาภาระของบิดามารดา มีความยินดีเมื่อบิดามารดาใช้งาน และไม่ควรกระทำตนให้เป็นภาระที่หนักใจให้กับบิดามารดา เป็นบุตรที่เชื่อฟังโอวาท ประพฤติปฏิบัติตาม ไม่ดื้อกระด้างต่อบิดามารดาเพียงเท่านี้ก็ถือว่าเป็นการช่วยกิจธุระ ของบิดามารดา^{๔๖}

๓. จักดำรงวงศ์ตระกูล การดำรงวงศ์สกุลหรือวงศ์ตระกูลคำว่าตระกูลนี้ในปัจจุบันมีคำที่เข้าใจง่ายๆ คือ นามสกุล ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่า บุคคลนั้นสืบเชื้อสายมาจากวงศ์ตระกูลใด จึงเป็นความประสงค์อันสำคัญของบิดามารดาที่ได้พยายามเลี้ยงบุตรให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยความมุ่งหมายว่าบุตรธิดาจะรักษานามสกุล เกียรติยศชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลให้คงอยู่มิให้เสียหาย และบุตรธิดาจะปกครองทรัพย์สมบัติวงศ์สกุลต่อไป วงศ์สกุลเป็นต้นบถึกกัน ผู้ที่ต้องการบุตรธิดาก็เพื่อให้สืบวงศ์สกุล พวกพรหมณ์ถือกันเป็นข้อสำคัญว่า ถ้าใครไม่มีบุตรชายเป็นบาปมากชาวจีนก็เช่นกัน ต้องการบุตรชายเอาไว้สืบแซ่ หรือเชื้อสาย บุตรธิดาจึงต้องรักษาวงศ์ตระกูลให้ตั้งมั่นอยู่ยั่งยืนมีความเจริญรุ่งเรือง บุตรธิดาพึงคำนึงถึงความมุ่งมั่นปรารถนา ความยากลำบากของบิดามารดาที่ได้รับรักษาวงศ์ตระกูลให้ยืนยาวมาจนถึงรุ่นของตน บิดามารดาใช้ชีวิตอย่างถูกต้องดำรงตนอยู่ในธรรม บุตรธิดาต้องเดินตามการดำเนินชีวิตของบิดามารดานั้น เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายอันดีงามของชีวิต เรียกว่า เดินตามทางของผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นการสืบทอดต่อเชื้อสายวงศ์สกุลแห่งความดีมิให้หายขาด บุตรธิดา ต้องพยายามทำความดีตามแบบอย่างบิดามารดาที่ได้ประพฤติ นำเอาการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ของบิดามารดา หรือของบรรพบุรุษมาศึกษามาเป็นบรรทัดฐานใช้ในชีวิตประจำวันของตน^{๔๗}

๑. ความสมบูรณ์ด้วยวัตถุสมบัติ

บุตรต้องสืบต่อวงศ์ตระกูลไว้มิให้ล้มละลายในช่วงของตน โดยไม่ทำลายทรัพย์มรดกที่มีประจำวงศ์สกุล ที่บรรพบุรุษได้สร้างสมมา รวมทั้งรักษาและการกระทำให้เพิ่มทวีคูณขึ้นด้วยเว้นจากเหตุที่ทำให้ตระกูลตั้งอยู่ได้ไม่นาน

๑. เหตุที่ทำให้ตระกูลเสื่อม ตั้งอยู่ได้ไม่นาน ๔ ประการ

๑.๑ ไม่แสวงหาพัสตุที่หายแล้ว

๑.๒ ไม่ซ่อมแซมพัสตุที่เก่าคร่ำคร่า

๑.๓ ไม่รู้จักประมาณในการบริโภค

๑.๔ ตั้งสตรีหรือบุรุษทุศีลให้เป็นใหญ่ในเรือน^{๔๘}

พระผู้มีพระภาคยังตรัสต่อไปถึงเหตุแห่งความเจริญ และความมั่นคงแห่งวงศ์ตระกูลว่า ภิภุขทั้งหลาย ตระกูลใดตระกูลหนึ่งถึงความเป็ใหญ่ในโภคทรัพย์แล้ว ย่อมตั้งอยู่ได้นาน เพราะสาเหตุ ๔ ประการ หรือสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง

^{๔๖} ปัญญานันทภิกขุ, กัตถัญญกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), ที่ระลึกเนื่องในวโรกาสที่ท่านเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ) เจริญอายุ ปีที่ ๘๒

^{๔๗} พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), กัตถัญญกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒).

^{๔๘} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๕๘/๓๗๕.

๒. เหตุที่ทำให้ตระกูลเจริญตั้งอยู่ได้นานประกอบด้วย

๒.๑ แสวงหาพัสดุที่หายไป

๒.๒ ซ่อมแซมพัสดุที่เก่าคร่ำคร่า

๒.๓ รู้จักประมาณในการบริโภค

๒.๔ ตั้งสตรีหรือบุรุษมีศีลให้เป็นใหญ่ในเรือน^{๔๙}

ฉะนั้น บุตรทุกคนจึงควรทำตนเป็นบุตรที่ดีธำรงรักษาสम्บัติของตระกูลไว้ และกระทำให้ดียิ่งขึ้นๆ ขึ้นไปอีก เช่น ตระกูลเคยมีไร่นาทรัพย์สมบัติอย่างไร บุตรรักษาไว้ได้ไม่เสียหายหรือ หมดไปอย่างไรประโยชน์ และเพิ่มเติมเสริมสร้างให้เจริญงอกงามเพิ่มพูนขึ้นไป

๒. ความสมบูรณ์ด้วยธรรม

ธรรมสมบัติเป็นคุณธรรมประจำตระกูลที่เคยประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นเกียรติ เป็นชื่อเสียงที่ดั่งามของวงศ์ตระกูล ถือว่าเป็นทรัพย์ภายใน เป็นอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์อันประเสริฐ ติดตัวอยู่ภายในใจ มีคุณค่ามากกว่าทรัพย์ภายนอก เช่น แก้วแหวน เงินทอง เป็นต้น เพราะโจรหรือผู้อื่น ลักขโมยแย่งชิงไปไม่ได้ ไม่สูญหายไปด้วยภัยอันตรายต่างๆ ทำให้ไม่ให้อ้างว้าง ยากจน และทำให้เป็นคน ประเสริฐอย่างแท้จริง เรียกว่า อริยทรัพย์มี ๗ ประการ คือ

๑) สัทธานะ (ทรัพย์คือศรัทธา)

๒) สीलณะ (ทรัพย์คือศีล)

๓) หิริณะ (ทรัพย์คือหิริ)

๔) โอตตปปะณะ (ทรัพย์คือโอตตปปะ)

๕) สุตตะณะ (ทรัพย์คือสุตะ)

๖) จาคะณะ (ทรัพย์คือจาคะ)

๗) ปัญญาณะ (ทรัพย์คือปัญญา)^{๕๐}

วงศ์ตระกูลที่จะดำรงอยู่ได้นานนั้น จำต้องอาศัยความสามัคคีแห่งญาติพี่น้อง ที่ที่ความรักใคร่กลมเกลียวกันเป็นปีกแผ่นแน่นหนาประดุจดังความหนาที่บแห่งกอไผ่ที่มีหนามแหวดล้อมอยู่รอบข้าง วงศ์สกุลจึงควรมีความรัก และสามัคคีกันในหมู่ญาติพี่น้อง ทุกคนหันหน้าเข้าปฏิบัติต่อกัน ผู้อ่อนวัยกว่าด้วยลาภยศ หรืออำนาจวาสนา ก็ไม่หยิ่งอวดดีทะนงตน คงเคารพญาติ ผู้มีวัยเสมอกันก็นับถือกันให้สมกับชั้นฐานะวัย หรือผู้ที่ใหญ่กว่าก็แสดง อหิยาภัยไมตรีแก่น้องๆ และญาติผู้น้อย ซึ่งแต่ละฝ่ายรักสามัคคีกันก็เป็นการสืบวงศ์สกุลให้ดำรงมั่นคงอยู่ดังเดิมได้

๔. จักประพัตินให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาท

บุตรธิดาต้องประพัตินเป็นคนดีให้เหมาะสมกับความเป็นทายาทที่จะรับทรัพย์มรดกของวงศ์ตระกูลและรักษาทรัพย์นั้นไว้ให้ได้ เพราะเมื่อบุตรธิดาประพัติน เป็นพลเมืองดี มีวิริยะอุตสาหะ ในการประกอบอาชีพโดยสุจริตชอบธรรม ไม่หลงไหลในอบายมุข อันเป็นทางแห่งความเสื่อมของทรัพย์สมบัติ และเป็นที่ตั้งแห่งการล่มสลายของวงศ์สกุลแล้ว บิดามารดาอย่ามียินดีมอบ

^{๔๙} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๕๘/๓๗๖.

^{๕๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๐-๓๓๑

ทรัพย์สินมรดกให้ ถ้าบุตรธิดาหลงใหลในอบายมุข บิดามารดาอย่ามัววางใจไม่ลงที่มอบทรัพย์สินมรดกให้ เพราะกลัวความเสื่อมสลายแห่งทรัพย์สินสมบัติที่สะสมไว้ อบายมุขนั้นมีอยู่ ๖ ประการคือ^{๕๑}

๑. ตัมน้ำเมา ติดสิ่งเสพติดชนิดต่างๆ และทำให้เกิดโทษอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการ คือ

๑. เสียทรัพย์สินหันตาเห็น
๒. ก่อการทะเลาะวิวาท
๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
๔. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
๕. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักกาย
๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

๒. เกี่ยวกลางคือ ความเสื่อม และเสียหายจากอบายมุขย่อมเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้หลงใหลนั้นมีโทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการเที่ยวไปในตรอกหรือตามแหล่งสถานบันเทิง ต่าง ๆ ในกลางคืน ๖ ประการ คือ

๑. เชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาดน
๒. เชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา
๓. เชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สินสมบัติ
๔. เป็นที่สงสัย ของคนอื่นด้วยเหตุต่าง ๆ
๕. มักถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่เป็นจริง
๖. ทำให้เกิดความลำบากมากหลายอย่าง

๓. เกี่ยวดูการละเล่น ก่อให้เกิดโทษในการเที่ยวดูมหรสพการเล่นต่าง ๆ ๖ ประการคือ

๑. มีราที่ไหนไปทีนั้น
๒. มีซักร้องที่ไหน ไปทีนั้น
๓. มีการประโคมที่ไหน ไปทีนั้น
๔. มีเสภาที่ไหน ไปทีนั้น
๕. มีบรรเลงที่ไหน ไปทีนั้น
๖. มีเถิดเทิงที่ไหน ไปทีนั้น^{๕๒}

๔. เล่นการพนัน ก่อให้เกิดโทษในการประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งการพนันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการคือ

๑. ผู้ชนะย่อมก่อเวร
๒. ผู้แพ้ย่อมเสียตายทรัพย์สินที่เสียไป
๓. เสียทรัพย์สินหันตาเห็น
๔. ถ้อยคำที่เป็นพยานในศาล ก็เชื่อถือไม่ได้
๕. ถูกมิตรอำมาตย์ ดูหมิ่น

^{๕๑} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๒

^{๕๒} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๓-๒๐๔

๖. ไม่มีใครประสงค์แต่งงานด้วย เพราะเห็นว่าชายผู้นี้เป็นนักเลงการพนัน ไม่สามารถจะเลี้ยงดูภรรยาได้^{๕๓}

๕. คบคนชั่วเป็นมิตร ก่อให้เกิดโทษในการประกอบเรื่อง ๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร

๖ ประการ คือ

๑. เขามีนักเลงการพนันเป็นมิตรสหาย
๒. เขามีนักเลงเจ้าชู้เป็นมิตรสหาย
๓. เขามีนักเลงเหล้าเป็นมิตรสหาย
๔. เขามีคนหลอกลวงเป็นมิตรสหาย
๕. เขามีคนโกงเป็นมิตรสหาย
๖. เขามีโจรเป็นมิตรสหาย^{๕๔}

๖. เกียจคร้านทำงาน ก่อให้เกิดโทษในการประกอบเรื่อง ๆ ๖ ประการ คือ

๑. มักอ้างว่า หนาวเกินไป แล้วไม่ทำงาน
๒. มักอ้างว่า ร้อนเกินไป แล้วไม่ทำงาน
๓. มักอ้างว่า เวลายุ่งเกินไป แล้วไม่ทำงาน
๔. มักอ้างว่า เวลายังเช้าเกินไป แล้วไม่ทำงาน
๕. มักอ้างว่า หิวเกินไป แล้วไม่ทำงาน
๖. มักอ้างว่า ภาระหนักเกินไป แล้วไม่ทำงาน^{๕๕}

เมื่อบุตรธิดาหลีกห่างจากอบายมุข เว้นความชั่ว ทำความดี รู้สิ่งที่เป็นคุณเป็นโทษ ปฏิบัติตนแต่ในทางที่ดีอยู่ในโอวาทเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดานับว่าเป็นบุตรธิดา ที่ประเสริฐท่านก็เบาใจและบิดามารดา ยังหวังให้บุตรธิดารู้จักประหยัดทรัพย์ที่หามาได้ ให้ใช้จ่ายแต่พอเหมาะพอควร บิดามารดาก็ปลื้มปลื้มโสมนัส อบอุ่นใจได้ว่า บุตรธิดาของเราจะสามารถปกครองทรัพย์มรดกได้ จึงมอบทรัพย์มรดกให้เป็นทายาทสืบวงศ์สกุลต่อไป

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน

เมื่อบิดามารดาสิ้นชีวิตไปแล้ว หน้าที่ของบุตรธิดาต้องทำบุญอุทิศให้ ความตายนี้ เป็นไปตามธรรมดาของสังขาร บุตรธิดาไม่ควรแต่จะเศร้าโศกเสียใจร้องไห้รำพัน กระทั่งไม่มีจิตใจ ทำอุปการกิจของบิดามารดา ควรจะระงับความทุกข์ใจ เพราะเหตุนี้ บุตรธิดาควรพิจารณาให้เห็นความจริงว่าบิดามารดาต้องตายไปตามธรรมดา ชีวิตของคนทุกคนที่เกิดมาต้องตายทั้งสิ้น ปู่ย่าตายาย ทวดของเราทุกคนล้วนแต่ตายทั้งสิ้น และบุคคลเหล่านั้น ก็มีได้เอาอะไรไปเลย แม้สิ่งที่ ท่านรักดังดวงใจท่านก็เอาไปไม่ได้ แม้ตัวเราเองก็เช่นเดียวกันในไม่ช้าก็ต้องตายไปอีกเช่นเดียวกับบิดามารดา หน้าที่ของบุตรธิดา เมื่อบิดามารดาสิ้นชีวิตไปแล้วต้องทำบุญอุทิศผลบุญนั้น ๆ ไปให้แก่ บิดามารดาเท่านั้น เพราะจะทำอย่างอื่นก็ไม่ถูก ไม่ควร ด้วยว่าบิดามารดาไม่มีชีวิตเสียแล้ว จะบำรุงอะไรไม่ได้ทั้งสิ้น นักปราชญ์กล่าวไว้ว่า บุญกุศลที่อุทิศไปให้ท่านนั้น หากท่าน ได้มีโอกาสรับแล้ว อนุโมทนา

^{๕๓} ที่.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๕

^{๕๔} ที่.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๕-๒๐๕

^{๕๕} ที่.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๗/๒๐๕

ก็จะสำเร็จประโยชน์เป็นความสุขความเจริญแก่บิดามารดาผู้สิ้นชีวิตไปแล้วได้

บุตรธิดาจึงต้องไม่ลืมบิดามารดา เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วบุตรธิดาควรรับภาระหน้าที่ ต่างๆ เริ่มตั้งแต่จัดงานประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลศพ กระทั่งที่สุดคือการปลงศพตามประเพณีของ ศาสนาที่ตนศรัทธา นับถือ จากนั้นก็ควรหาโอกาสกระทำทักษิณาทานถึงบิดามารดา ในพิธีกรรมที่สำคัญๆ ที่บรรพบุรุษนำปฏิบัติมา พิธีทำบุญในเทศกาลสงกรานต์ พิธีทำบุญครบรอบ ๕๐ วัน ๑๐๐วัน พิธีทำบุญอัฐิ พิธีทำบุญประจำปี พิธีทำบุญเทศกาลสารทไทย พิธีทำบุญเทศกาลอื่นๆ ตามประเพณีท้องถิ่น

การทำบุญอุทิศผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปุพพะเปตะพลี และญาติพลี ต้องทำบุญบังสุกุลกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้บุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญอุทิศให้บิดา มารดานี้ เป็นหน้าที่ของบุตรและธิดาทุกคนการบำรุงบิดามารดาจากโลกนี้ไปแล้วจึงคิดถึงอุปการคุณ อยากรับตอบแทน เมื่อถึงเวลาเช่นนี้ผู้ไม่เลี้ยงดูบิดามารดาอย่ามัวเสียใจ ย่อมเดือดร้อนภายหลังว่า เราสามารถพอที่จะเลี้ยงดูบิดามารดาผู้แก่ชราได้ก็มิได้เลี้ยงดูท่าน^{๕๖}

เพราะเหตุนี้ บัณฑิตพึงนอบน้อมและพึงสักการะมารดาบิดาทั้ง ๒ นั้นด้วยข้าวและน้ำด้วยผ้านุ่งผ้าห่มและที่นอน ด้วยการอบตัวและอาบน้ำให้และด้วยการล้างเท้าทั้ง ๒ ให้ท่านเพราะการบำรุงมารดาและบิดาทั้ง ๒ นั้นบัณฑิตทั้งหลายจึงสรรเสริญเขาในโลกนี้ที่เดียวเขาตายไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์ ดังนี้แล^{๕๗}

ดังนั้น การบำรุงบิดามารดาจึงเป็น สิ่งจำเป็น ที่บุตรต้องกระทำหน้าที่ที่โอกาสใน ปัจจุบันนี้ โดยไม่ต้องรอโอกาสให้มาถึงแต่ต้องเป็นผู้แสวงหาโอกาสในการอุปัฏฐากดูแลบิดามารดา

๒.๑.๕ การวิเคราะห์ประเภท และพฤติกรรมของความกตัญญูกตเวที

รายการ	กระทรวง	สมคิด	สมเด็จพระ มหาธีรวงศ์ ฯ	พระมหา เจิมฯ	ผู้วิจัย
ความกตัญญูกตเวทีต่อ บิดา มารดา	✓	✓	✓	✓	✓
แสดงความเคารพ ด้วยการยกมือไหว้ บิดา	✓	✓	✓	✓	✓

^{๕๖} พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), กตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

ธรรมสภา, ๒๕๔๒)

^{๕๗} พ.ช. (ไทย) ๒๘/๑๘๒-๑๘๓/๘๔

มารดา					
ประพฤติตนอยู่ในโอวาทคำสั่งสอน	✓	✓		✓	✓
ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน	✓	✓		✓	✓
ดูแลท่านด้วยวัตถุสิ่งของ หรือปัจจัย ๔			✓		✓
ไม่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล				✓	✓
ไม่แสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม				✓	✓
เมื่อท่านแก่ชราต้องเลี้ยงดูท่าน	✓	✓		✓	✓
เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้		✓			✓
ทำให้ท่านมีความสุขกาย สุขใจ				✓	✓
ความกตัญญูทวดเทีต่อ ครู อาจารย์	✓	✓		✓	✓
ขณะอาจารย์สอน ก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน	✓	✓			✓
เชื่อฟังคำสั่งสอน และนำไปปฏิบัติ	✓	✓			✓
แสดงความเคารพ อ่อนน้อม ถ่อมตน เช่น การไหว้	✓			✓	✓
ช่วยเหลืองานต่างๆ หรือ ขณะที่ท่านกำลังเดือดร้อน รีบเข้าไปช่วยเหลือ	✓	✓			✓
ไม่ลบหลู่ ดูหมิ่น ว่าร้าย หรือแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม ต่อครู อาจารย์	✓			✓	✓
ความกตัญญูทวดเทีต่อ บ้านและครอบครัว	✓			✓	✓
สร้างความรัก ความสามัคคีภายในครอบครัว ไม่สร้างปัญหาให้	✓				✓
รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว				✓	✓
เราต้องคอยรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย	✓				✓
ไม่ทำลายให้ทรุดโทรม พึ่งเก็บรักษาไว้	✓				✓
ความกตัญญูทวดเทีต่อ โรงเรียน	✓				✓
แต่งตัวถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	✓				✓
รายการ	กระทรวง	สมคิด	สมเด็จพระมหาธีรวงศ์	พระมหาเจิมฯ	ผู้วิจัย
ช่วยเหลือกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน	✓			✓	✓
ประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ เมื่อไม่ได้ใช้งาน	✓			✓	✓
รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน				✓	✓
ช่วยเหลือกันดูแลสิ่งของภายในโรงเรียน ไม่ปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม				✓	✓
ความกตัญญูทวดเทีต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	✓			✓	✓

แสดงความเคารพ ไม่ดูหมิ่น ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	✓		✓	✓	✓
ประพฤติตามสัทธิ และหน้าที่ของนักเรียนที่ ต้องหมั่นศึกษา หาความรู้	✓		✓	✓	✓
บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การบริจาคสิ่งของ	✓				✓
ปฏิบัติตามพระราชประสงค์ มีเศรษฐกิจ พอเพียง เป็นต้น	✓				✓
มีความพร้อมเพรียง ร่วมมือ รักใคร่สามัคคี ประองดองกัน			✓		✓
ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา	✓				✓
ทำนุ-บำรุงพระศาสนา			✓	✓	✓
ทรัพยากรธรรมชาติ	✓			✓	✓
ไม่ตัดต้นไม้ เผาป่า ทำลายป่า	✓			✓	✓
ไม่ทิ้งของเสียปนูกูลลงในแม่น้ำและธรรมชาติ			✓		✓
อนุรักษ์ คอ การนำกลับมาใช้ใหม่ หรือแปลง สภาพเป็นอีกรูปแบบอื่น				✓	✓
รู้จักพอเพียง ประหยัด และใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอประมาณ				✓	✓
ร่วมกันปลูกป่าทดแทน ธรรมชาติ				✓	✓
มองสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนร่วมชะตา				✓	✓
ไม่ประพฤติดารุณต่อสัตว์				✓	✓
ไม่ปล่อยให้สัตว์เลี้ยงอดอยาก หิวโหย				✓	✓

ตารางที่ ๑ การวิเคราะห์ประเภท และพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที

สรุป จากตารางผู้วิจัยได้กลุ่มความกตัญญูทเวที ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า มี ๖ ประเภท

๑. ความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา หมายถึง บิดามารดาเป็นผู้ให้ชีวิตเรา เลี้ยงดูเราด้วยความรัก ความเมตตา ไม่มีใครเสมอเหมือน เราต้องตอบแทนคุณด้วยการเคารพเชื่อฟัง ประพฤติตนอยู่ในโอวาทคำสั่งสอน เมื่อท่านแก่ชราต้องเลี้ยงท่านเป็นการตอบแทน

๒. ความกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ หมายถึง ครูอาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ เพื่อให้เราเติบโตเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพในวันข้างหน้า ฉะนั้น เราต้องตอบแทนพระคุณท่าน โดยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอน แสดงความเคารพ อ่อนน้อม รับผิดชอบโอกาส ไม่ลบหลู่บุญคุณของท่าน

๓. ความกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว หมายถึง บ้านและครอบครัว ให้ความสุข ความสะดวกสบาย ฉะนั้นเราต้องคอยระวังรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ทำลายให้ชำรุดทรุดโทรม หรือก่อความไม่สงบสุขขึ้นภายในครอบครัว ต้องให้ความรักความร่วมมือกับสมาชิกทุกคน

๔. ความกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนเป็นสถาบันให้การศึกษาแก่นักเรียนทุกคน ถ้าไม่มีโรงเรียนเราก็ไม่มีสถานศึกษาหาความรู้ จึงนับว่าเราได้รับประโยชน์จากโรงเรียนมาก

ซึ่งเราอาจตอบแทนได้โดย การบำรุงรักษา ทำความสะอาดไม่ทำให้ห้องเรียน อาคารเรียนตลอดจนถึง บริเวณโรงเรียนสกปรกเลอะเทอะต้องคอยดูแลให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

๕. ความกตัญญูทวดต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง เป็นสถาบันอันยิ่งใหญ่ ที่มีคุณค่าต่อเราทุกคน เราอยู่ได้อย่างมีความสุขก็เพราะเรามี ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นหลักเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ฉะนั้น เราต้องตอบแทนบุญคุณโดย

- ปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี มีจริยธรรมบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

- ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ด้วยความเลื่อมใส ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น หรือละเลยต่อการเป็นศาสนิกชนที่ดี

- ถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมราชวงศ์ด้วย การเทอดพระเกียรติถวายอารักขา และพร้อมใจกันปฏิบัติ ตามพระราชประสงค์อันมุ่งความเจริญและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๖. ความกตัญญูทวดต่อทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ต้นไม้ ลำธาร แม่น้ำ ภูเขา ถนน สัตว์ป่า เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อเราเป็นอย่างมาก เพราะให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่เรา ให้ผลผลิตทางการอุตสาหกรรม การเกษตรรวมทั้งอาหารแก่เรา ฉะนั้นเราต้องตอบแทนคุณโดยไม่ทำลายสิ่งเหล่านี้ การตัดต้นไม้ ทำลายป่า ทำให้แม่น้ำลำธารตื้นเขินและสกปรก เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เราต้องต่อต้านการกระทำดังกล่าว ด้วยแม่ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ไม่รู้จักเรียกร้องบุญคุณจากเรา แต่ถ้าเรารู้จักคุณประโยชน์และตอบแทนคุณมันก็คงอยู่และให้คุณประโยชน์แก่เราตลอดไป

โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบพฤติกรรมของความกตัญญูทวดที่แต่ละประเภท ดังนี้

๑. ความกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดา

- พฤติกรรมด้านความกตัญญู มีพฤติกรรม ดังนี้

๑.๑ แสดงความเคารพ ด้วยการยกมือไหว้ บิดา มารดา

๑.๒ ประพฤติตนอยู่ในโอวาทคำสั่งสอน

๑.๓ ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน

๑.๔ ดูแลท่านด้วยวัตถุสิ่งของ หรือปัจจัย ๔

๑.๕ ไม่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงแก่วงศ์ตระกูล

๑.๖ ไม่แสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม

๑.๗ เมื่อท่านแก่ชราต้องเลี้ยงดูท่าน

๑.๘ เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้

๑.๙ ทำให้ท่านมีความสุขกาย สุขใจ

๒. ความกตัญญูทวดที่ต่อครู อาจารย์

- พฤติกรรมด้านความกตัญญู มีพฤติกรรม ดังนี้

๒.๑ ขณะอาจารย์สอน ก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

๒.๒ เชื่อฟังคำสั่งสอน และนำไปปฏิบัติ

๒.๓ แสดงความเคารพ อ่อนน้อม ถ่อมตน เช่น การไหว้

๒.๔ ช่วยเหลืองานต่างๆ หรือ ขณะที่ท่านกำลังเดือดร้อน รีบเข้าไปช่วยเหลือ

๒.๕ ไม่ลบหลู่ ดูหมิ่น ว่าร้าย หรือแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม ต่อครู อาจารย์

๓. ความกตัญญูต่อบ้านและครอบครัว

- พฤติกรรมด้านความกตัญญู มีพฤติกรรม

๓.๑ สร้างความรัก ความสามัคคีภายในครอบครัว ไม่สร้างปัญหาให้

๓.๒ รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว

๓.๓ เราต้องคอยรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๓.๔ ไม่ทำลายให้ทรุดโทรม พึ่งเก็บรักษาไว้

๔. ความกตัญญูต่อโรงเรียน

- พฤติกรรมด้านความกตัญญู มีพฤติกรรม

๔.๑ แต่งตัวถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

๔.๒ ช่วยเหลือกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน

๔.๓ ประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ เมื่อไม่ได้ใช้งาน

๔.๔ รักษาเกียรติยศ และนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน

๔.๕ ช่วยเหลือกันดูแลสิ่งของภายในโรงเรียน ไม่ปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม

๕. ขาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

- พฤติกรรมด้านความกตัญญู มีพฤติกรรม

๕.๑ แสดงความเคารพ ไม่ดูหมิ่น ต่อสถาบัน ขาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๕.๒ ประพฤติตามสิทธิ และหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องหมั่นศึกษา หาความรู้

๕.๓ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การบริจาคสิ่งของ

๕.๔ ปฏิบัติตามพระราชประสงค์ มีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๕.๕ มีความพร้อมเพรียง ร่วมมือ รักใคร่สามัคคี ประองดองกัน

๕.๖ ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา

๕.๗ ทำนุ-บำรุงพระศาสนา

๖. ทรัพยากรธรรมชาติ

- พฤติกรรมด้านความกตัญญู มีพฤติกรรม

๖.๑ ไม่ตัดต้นไม้ เฒ่าป่า ทำลายป่า

๖.๒ ไม่ทิ้งของเสียปนุกูลลงในแม่น้ำและธรรมชาติ

๖.๓ อนุรักษ์ คอ การนำกลับมาใช้ใหม่ หรือแปลงสภาพเป็นอีกรูปแบบอื่น

๖.๔ รู้จักพอเพียง ประหยัด และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอประมาณ

๖.๕ ร่วมกันปลูกป่าทดแทน ธรรมชาติ

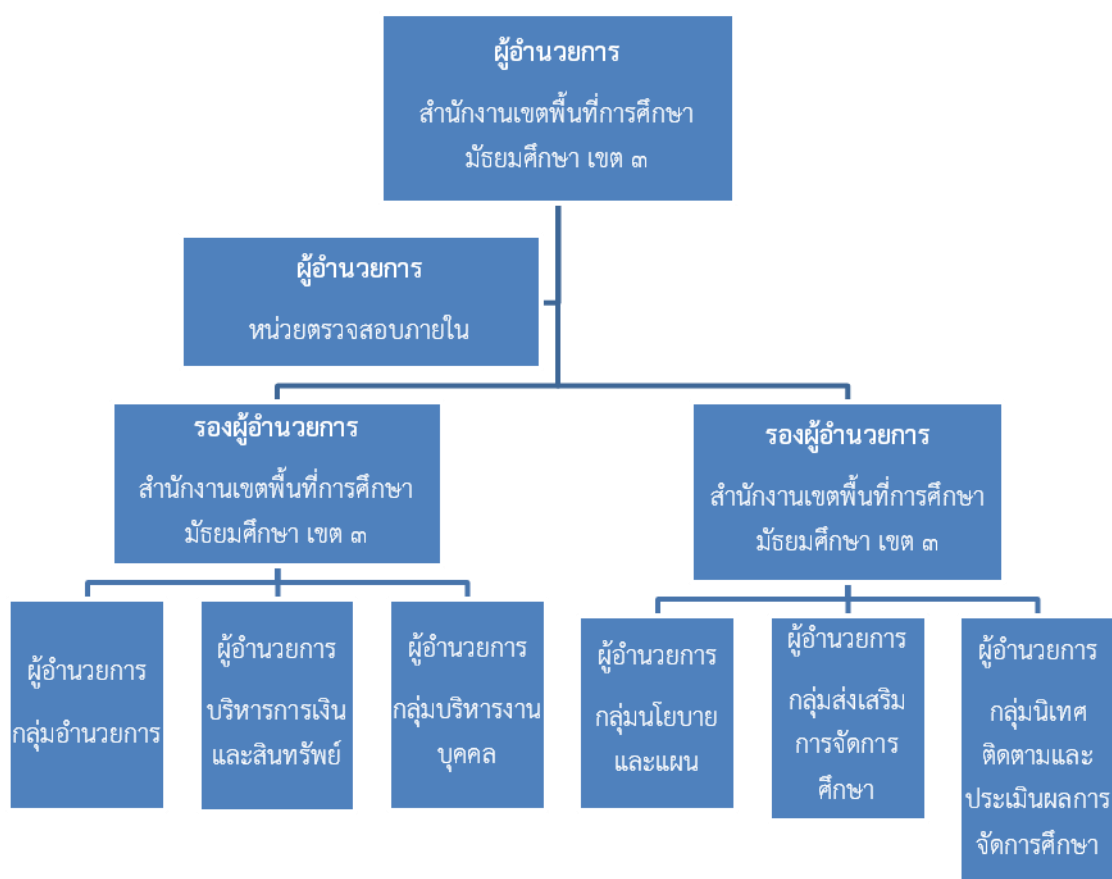
๖.๖ มองสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนร่วมชะตา

๖.๗ ไม่ประพฤติดารุณต่อสัตว์

๖.๘ ไม่ปล่อยให้สัตว์เลี้ยงอดอยาก หิวโหย

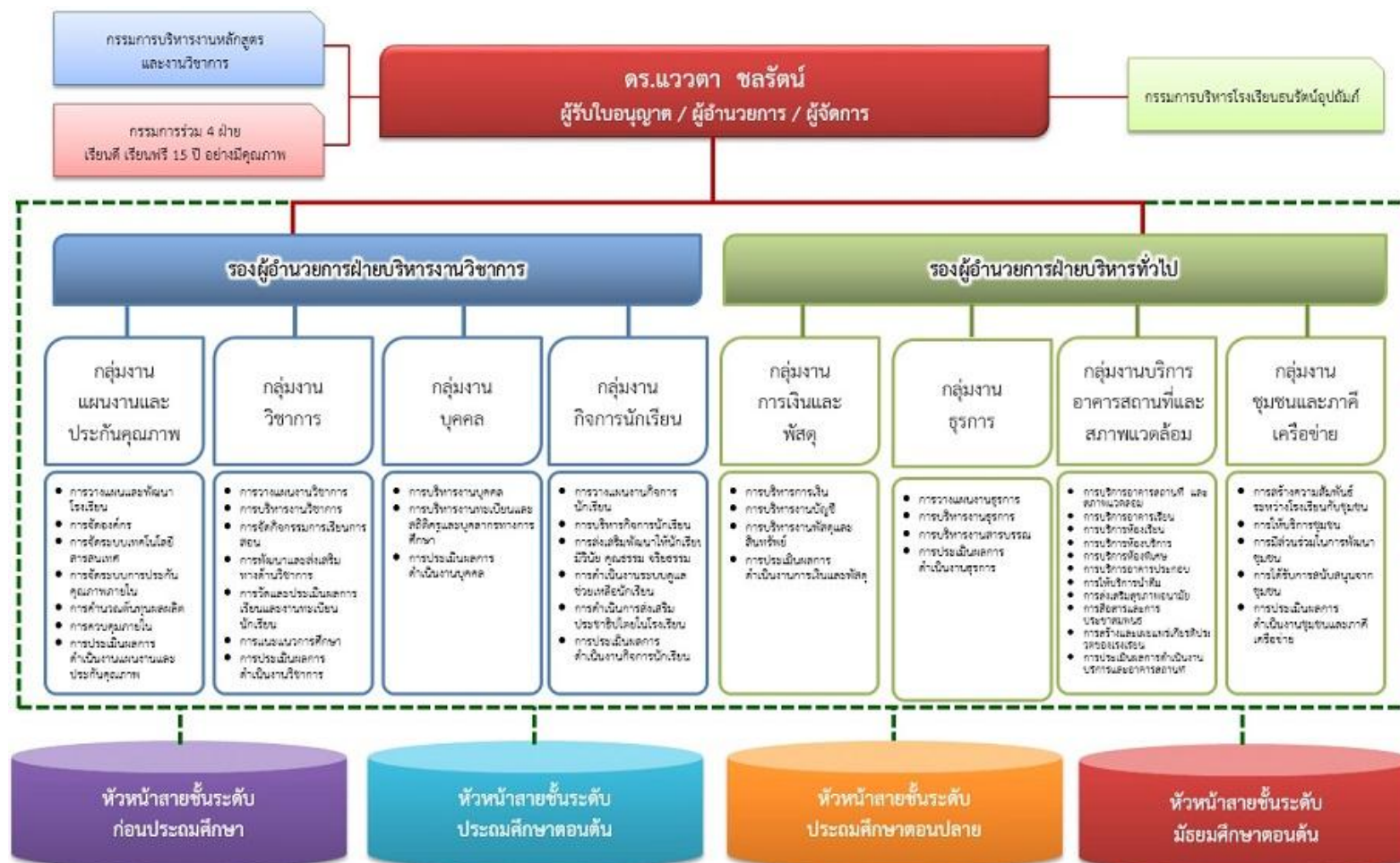
๒.๒ เอกสารข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานของ สพม ๓

แผนภาพ ๑ โครงสร้างการบริหารงานของ สพม ๓

๒.๒.๒ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน

แผนภาพ ๒ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน

๒.๒.๓ โรงเรียน จำนวนนักเรียนมัธยมปลาย ขนาดโรงเรียน เรียงลำดับตามอำเภอ

จังหวัด	อำเภอ	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน ม.ปลาย	ขนาด โรงเรียน
พระนครศรีอยุธยา	พระนครศรีอยุธยา	อยุธยาวิทยาลัย	๒,๑๓๑	ญ.พิเศษ
		จอมสุรางค์อุปถัมภ์	๑,๓๐๑	ญ.พิเศษ
		อยุธยาอนุสรณ์	๙๗๗	ใหญ่
		ปากกรานพิทยา	๕๖	เล็ก
	ท่าเรือ	ท่าเรือ “นิตยานุกูล”	๖๕๓	ใหญ่
		ท่าหลวงวิทยานุกูล	๖๘	เล็ก
	นครหลวง	นครหลวง “อุดมรัชต์	๒๔๒	กลาง
		ท่าช้างวิทยาคม	๑๓๖	เล็ก
	บางปะหัน	บางปะหัน	๓๔๘	กลาง
	ภาชี	ภาชี “สุนทรวิทยานุกูล”	๖๒๕	ใหญ่
	วังน้อย	วิเชียรกลิ่นสุคนธ์อุปถัมภ์	๓๐๓	กลาง
		วังน้อย “พนมยงค์วิทยา”	๒๖๓	กลาง
	อุทัย	อุทัย	๒๖๘	กลาง
		หนองน้ำส้มวิทยาคม	๔๑	เล็ก
	มหาราช	มหาราช “ประชานิมิตร”	๘๒	เล็ก
	บ้านแพรก	บ้านแพรกประชาสรรค์	๑๔๙	เล็ก
	บางไทร	บางไทรวิทยา	๑๙๗	กลาง
	บางบาล	บางบาล	๑๐๔	เล็ก
	บางปะอิน	บางปะอิน “ราชานุเคราะห์”	๘๑๗	ใหญ่
		บางปะอิน	๒๘๕	กลาง
		อุดมศิลป์วิทยา	๘๔	เล็ก
	ผักไห่	ผักไห่ “สุทธาประมุข”	๒๐๒	กลาง
		ลาดชะโดสามัคคี	๖๓	เล็ก
		วัดโพธิ์ผักไห่ (เวชพันธู์ อนุสรณ์)	๗๙	เล็ก
จังหวัด	อำเภอ	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน ม.ปลาย	ขนาด โรงเรียน
	ลาดบัวหลวง	ลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา	๒๗๘	กลาง
	เสนา	เสนา “เสนาประสิทธิ์”	๑,๐๓๒	ใหญ่
		สาครีวิทยา	๑๑๕	เล็ก

		ลาดงาประชาบำรุง	๑๗	เล็ก
	บางซ้าย	บางซ้ายวิทยา	๒๔๐	กลาง

ตารางที่ ๒ โรงเรียน จำนวนนักเรียนมัธยมปลาย ขนาดโรงเรียน เรียงลำดับตามอำเภอ^{๕๘}

๒.๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับความกตัญญูทเวทในประเทศ

จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทเวทของบุตรและธิดาที่ปฏิบัติต่อบิดามารดา ผู้วิจัยได้พบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้โดยตรงหลายเล่มที่มีเนื้อหาตรงกับเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

พระมหาบุญกอง คุณารโธ (มหา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตัญญูตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ” สรุปผลการศึกษาว่าเมื่อก้าวถึงความกตัญญูแล้วย่อมมีผลทั้งต่อบุคคลและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการศึกษาตีความคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามสภาพสังคมเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ เพราะเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในประเทศไทยทำให้พุทธศาสนิกชนไทยมีหลักความเชื่อถือและการประพฤติปฏิบัติที่สืบเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาอันส่งผลให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นพระพุทธศาสนาแบบคนไทยที่ได้ตีความหมายของกตัญญูทเวทให้กว้างขวางและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ดังนั้นความกตัญญู จึงไม่ได้มีขอบเขตอยู่แค่มนุษย์กับมนุษย์เท่านั้นแต่มีกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีก เช่น พืช สัตว์ ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลองเพื่อสร้างวัฏจักรที่ดีให้กับธรรมชาติ ซึ่งจะเกิดผลดีกับทุกสิ่งที่เป็นธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ พืช และสสาร ทำให้สิ่งเหล่านี้เอื้อประโยชน์แก่กันและกันและในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนย่อยหนึ่งของธรรมชาติมนุษย์จึงต้องมีความกตัญญูทเวทที่เป็นอย่างยิ่งทั้งต่อมนุษย์ด้วยกันเอง และต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ร่วมโลกเดียวกันเพราะความกตัญญูทเวทที่เป็นคุณธรรมคู่จุนโลกให้อยู่รอด และเป็นคุณธรรมที่สร้างความรักความผูกพันให้มนุษย์และธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและสมดุล^{๕๙}

พระมหาสุชิน สุชีโว (สมบุรณ์สุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักการสงเคราะห์ญาติในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ความกตัญญูหมายถึงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณที่คนอื่นกระทำแล้วแก่ตนเองกล่าวคือญาติผู้ใดก็ตามที่ทำคุณแก่ตนแล้วไม่ว่าจะมากก็ตามน้อยก็ตาม เช่น ให้การเลี้ยงดูสั่งสอนให้ที่พักให้งานทำระลึกถึงด้วยความซาบซึ้งอยู่เสมอไม่ลืมอุปการคุณนั้นเลย คิดจะตอบแทนท่านทั้งหลายผู้มีอุปการคุณเหล่านั้นบุคคลผู้มีจิตสำนึกคิดตอบแทนคุณญาติผู้ที่เคยอุปการคุณต่อตนเองเชื่อว่าเป็นคนดีควรแก่การยกย่องสรรเสริญเป็นแบบอย่างที่ดี คนที่มีความกตัญญูทเวทเป็นคนที่ทำให้ยาก เพราะดังนี้

^{๕๘} สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓, ข้อมูลสารสนเทศ (นนทบุรี : พี.พี.เอส กิจเจริญ จำกัด ๒๕๕๘)

^{๕๙} พระมหาบุญกอง คุณารโธ (มหา), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตัญญูตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘). หน้า ๙๘

๑. คนจำนวนมากเมื่อได้มีความสุขแล้วมักลืมตัวลืมผู้มีอุปการคุณ
๒. คนจำนวนมากเห็นแก่ตัว ยอยากได้รับผลประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว
๓. คนจำนวนมากแสวงหาผลประโยชน์โดยมิได้คำนึงว่าผู้อื่นมีคุณงามความดีที่พึงพาอาศัยอย่างไร

๔. คนจำนวนมากเมื่อจะตอบแทนคุณแก่ผู้ใด มักจะทำเพียงเพื่ออวดตนแก่ผู้อื่นว่ามี ความกตัญญูทงเทมิได้ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและจริงจัง

๕. คนจำนวนมากมักเมินเฉยต่ออุปการะที่คนอื่นทำแก่ตนโดยคิดว่าเขาอุตุนหน่อเพื่อแ่ตนเพียงนิดหน่อยหรือเขาทำตามหน้าที่ของเขา

๖. คนบางคนแสดงให้เห็นว่าเขาเห็นว่ตนเป็นคนกตัญญูทงเทที่เพราะหวังผลประโยชน์บางอย่างจากเขา

ความกตัญญูทงเทที่ จึงเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นคนดีเพราะการแสดง ความกตัญญูทงเทที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของการทำความดีที่รู้จักตอบแทนผู้มีคุณเรียกว่ากตัญญู คือเห็นคุณค่า ของผู้มีคุณผู้รู้อุปการะของผู้อื่นกระทำแล้วและเรียกว่ากตเวทีก่อรู้จักตอบแทนบุญคุณที่ทาอุปการะ แก่ตน ฉะนั้นรวมเรียกว่ากตัญญูทงเทที่ แปลว่าผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นกระทำแล้วและกระทำความดีตอบแทน^{๖๐}

พระมหาทวีป กตปุณโย (หนูด้วง) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์งานปลุกฝังความกตัญญูทงเทที่ของปัญญานันทภิกขุ ที่เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัยผลการวิจัยความกตัญญูทงเทที่ที่ปัญญานันทภิกขุนำมาปลุกฝังเรื่องความกตัญญูทงเทที่ พบว่าเยาวชนมีความประทับใจอย่างยิ่ง ร้อยละ ๖๕.๓๘ และร้อยละ ๕๕.๖๕ เป็นผู้อยู่ในมัชฌิมวัยเยาวชนร้อยละ ๑๙.๒๓ มีความประทับใจมากและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย ร้อยละ ๓๒.๒๒ เยาวชนร้อยละ ๑๕.๓๘ มีความประทับใจและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย ส่วนความไม่ประทับใจในเยาวชนไม่มี ส่วนความ ไม่ประทับใจในมัชฌิมวัยมีร้อยละ ๓.๓๓^{๖๑}

พระมหาภูเนตุ จันทรจิต ได้ศึกษาเรื่องหน้าที่ของบิดามารดาในหลักจริยศาสตร์เป็น การวิจัยเอกสาร จากการศึกษาวิจัยพบว่าครอบครัวที่มีรากฐานมาจากการเคยอยู่ร่วมกันฉันท์สามี ภรรยาในอดีตชาติหรือจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในปัจจุบัน ความสมบูรณ์ของครอบครัวนอกจากประกอบด้วยส่วนที่เป็นกายภาพคือมีบิดามารดา และบุตรครบถ้วนแล้วจะต้องประกอบด้วยจิตภาพคือการมีจริยธรรมเป็นครรลองของครอบครัว เพราะว่าจริยธรรมของครอบครัวคือสายใยที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัวให้คงอยู่อย่างมั่นคง เป็นเสมือนพันธะที่นำไปสู่การสร้างจิตสำนึก ให้แก่บุคคลในครอบครัวได้รู้และปฏิบัติหน้าที่ของตน กล่าวคือทำให้บิดามารดาทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นบุพการีของบุตร และบุตรก็ทำหน้าที่ในฐานะเป็นบุตรที่ต้องกตัญญูทงเทที่ แต่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้นำเอาสัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัวไปด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เบียดบัง จริยธรรมในจิตใจให้หายไปจากจิตสำนึกของบุตรหลาน กล่าวคือ จากที่เคยเป็นบุตรที่มีความ กตัญญูทงเทที่

^{๖๐} พระมหาสุชิน สุชีโว (สมบุญสุ), “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักการสงเคราะห์ญาติใน พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖). หน้า ๖๐

^{๖๑} พระมหาทวีป กตปุณโย (หนูด้วง), “ศึกษาวิเคราะห์งานปลุกฝังจริยธรรมของปัญญานันทภิกขุที่เกี่ยวกับเยาวชนและผู้ อยู่ในมัชฌิมวัย”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘). หน้า ๖๙

กระทำหน้าที่ต่อบิดามารดาในฐานะที่เป็นบุพการีโดยไม่เคยย่อท้อ ก็เปลี่ยนเป็นต้อง กระทำเฉพาะในวาระที่สำคัญเท่านั้น^{๖๒}

พุนทรัพย์ ขุนชิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาจริยธรรมด้านกตัญญูของบุตรและธิดา จะต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชวินิต บางแค ปานขำ กรุงเทพมหานคร) ได้กล่าวไว้ว่า ความกตัญญูทศเวทที่เป็นสาระสำคัญของมนุษยชาติ เพราะทำให้มีความต่อเนื่องในสังคมมนุษย์ และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ได้ อีกทั้งความกตัญญูทศเวทเป็นเบ้าต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย เพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของความดี เป็นเหตุให้เกิดความสุข รอบคอบ ความสำนึกในหน้าที่และ ความรับผิดชอบโดยลำดับ นอกจากนี้ความกตัญญูทศเวทนี้เป็นสายสัมพันธ์ที่ผูกพันสังคมให้ยืนยง ถ้าไม่มีหลักไม่มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มนุษย์จะปล่อยตัวปล่อยใจไปตามอารมณ์ ไปตามความ อยากที่เกิดขึ้น ไม่ได้นึกถึงและตระหนักถึงบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ครูอาจารย์ หรือว่าสิ่งที่เคารพในศาสนา เมื่อไม่มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ก็จะตกอยู่ในอำนาจของกิเลสประเภทต่าง ๆ ได้ และความชั่วก็จะเกิดมากขึ้นในสังคม เพราะขาดฐานคือคุณธรรมที่เรียกว่า กตัญญูทศเวท ดังนั้น ความกตัญญูทศเวท จึงถือว่าเป็นคุณธรรมที่ขาดไม่ได้ซึ่งบุคคลในสมัยก่อนใส่ใจเน้นที่จะอบรมสั่งสอนในเรื่องนี้ เป็นอย่างดี ไม่ว่านักปราชญ์ในประเทศใด ๆ เมื่อจะเขียนหนังสือเพื่อให้เป็นข้อคิดเตือนใจอย่างเช่น ชาตกในพระพุทธศาสนาก็มักจะมีเรื่องเกี่ยวกับ ความกตัญญูทศเวทเข้าไปแทรกไว้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นการปลูกฝังและพัฒนาหลักธรรมเรื่องความกตัญญูทศเวทให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้อ่านนั่นเอง^{๖๓}

โสภา (ซูพิกุลชัย) ขปิลมันน์และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมคุณธรรม และค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมาของเยาวชนที่เสพยาและไม่เสพยาเสพติดในชุมชนแออัดศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแออัดคลองเตย ผลจากการศึกษาพบว่าเยาวชนทั้ง ๒ กลุ่มทั้งที่ไม่ เสพยาเสพติดและเสพยาเสพติดต่างไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งในเรื่องของคุณธรรมและ จริยธรรมต่อบิดามารดา เยาวชนทั้งสองกลุ่มกลับมีความรู้สึกด้านลบต่อบิดามารดา โดยทั้งสองกลุ่ม ยอมรับว่า “ไม่มีความรู้สึกอะไรที่ทำให้บิดามารดาหรือผู้อื่นเดือดร้อน ”

นอกจากนี้เยาวชนทั้งสองกลุ่มยังมีพื้นฐานก้าวร้าวไม่ว่าจะเป็น ด้านความรู้สึก ด้านการแสดงออก ด้านการกระทำ ด้านการมองโลกในแง่ร้าย หรือความรู้สึกด้านลบต่อคุณธรรมและจริยธรรมเช่นเดียวกันจะต่างกันว่าหน้าหนักของการแสดงออกเท่านั้น^{๖๔}

อำนาจ จันเงิน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความกตัญญูทศเวทที่ตามแนวคิดของพระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)” สรุปผลการศึกษาว่า ความเป็นบุคคลผู้มีความกตัญญูทศเวท จัดว่าเป็นคุณธรรม ที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ทำให้มีความสัมพันธ์กัน

^{๖๒} พระมหาภูณนุ จันทรจิต, “ศึกษาหน้าที่ของบิดา มารดา ในพุทธจริยศาสตร์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑). หน้า ๑๔

^{๖๓} พุนทรัพย์ ขุนชิต, “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทของบุตรและธิดาจะต้องปฏิบัติต่อ มารดาบิดา: ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙). หน้า ๔๔

^{๖๔} โสภา (ซูพิกุลชัย) ขปิลมันน์ และคณะ, การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมและค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมาของเยาวชนที่เสพยาและไม่เสพยาเสพติดในชุมชนแออัด, (สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยใน พระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๑) หน้า ๑๐

ในสังคมมนุษย์ และเป็นบ่อเกิด แห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ และเป็นคุณธรรมเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลาย เพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นอันตรายสำคัญของความดี เป็นเหตุให้เกิดความสุขุม รอบคอบ ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบโดยลำดับ^{๖๕}

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าความกตัญญูทศเวทีเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญยิ่งในสังคมไทย จนมีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านพยายามพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูทศเวทีโดยใช้บทบาทสมมติ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ตัวแบบหรือแม่กระทั้ง การศึกษาถึงปัจจัยบางประการของครอบครัว เช่น การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมวันแม่ และวันสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมสั่งสอน การเลี้ยงดู การพาไปวัด รักษาศีล และนั่งสมาธิ ที่จะส่งผลต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูทศเวทีให้แก่เยาวชน ดังจะเห็นจากงานวิจัยที่ผ่านเป็นเพียงการศึกษาเฉพาะด้าน ส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมด้านความกตัญญูทศเวทียังไม่มีการวิจัยที่ทำทั้งกระบวนการในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความกตัญญูทศเวทีแก่เยาวชน

๒.๓.๒. งานวิจัยเกี่ยวกับความกตัญญูทศเวทีในต่างประเทศ

ทักเกิล (Tuggle) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนความต้องการเฉพาะของครูกับระเบียบวินัยของนักเรียน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อของครูเกี่ยวกับการควบคุมนักเรียนเกี่ยวกับการควบคุมนักเรียนกับบรรยากาศองค์กรในโรงเรียนที่ครูสอน โดยใช้คำถาม จำเพาะ ๖ ข้อ ประชากรเป็นครูจำนวน ๑๗๕ คน และนักเรียน จำนวน ๓,๐๐๐ คน ในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ๒ โรง ในเมืองมิสซูรี แล้วสุ่มได้นักเรียนจำนวน ๕๗๐ คน และครูจำนวน ๑๑๔ คน ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการควบคุมนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ครูชายกับครูหญิง มีความแตกต่างกันทั้งในคะแนนแบบวัดการควบคุมนักเรียน และจำนวนนักเรียนที่ถูกส่งตัวต่อไป รับการพิจารณาทางวินัย ครูชายยอมรับอุดมการณ์และดูแลนักเรียนมากกว่าครูหญิงและส่งตัว นักเรียนไปรับการพิจารณาวินัยมากกว่าครูหญิง ครูในโรงเรียนทั้ง ๒ โรง มีคะแนนการจัดการ ควบคุมพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน ส่วนโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่ามีคะแนนดังกล่าวมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็ก และครูในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการควบคุมนักเรียนดีกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้ครูใหญ่ไม่มีการจัดอันดับปัญหาด้านวินัยของครู^{๖๖}

ครานลีย์ (Cranley) ได้ศึกษาพฤติกรรมปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทย การประพฤติด้านจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย มาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมของนักเรียนมาตรการที่จัดการศึกษา โดยนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น และมาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไรต่อนักเรียน การ วิจัยนี้ได้กำหนดกรอบความคิดไว้ ๖ ด้าน คือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการสอนจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนจริยธรรมโดยกำหนดระเบียบกฎของ ห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยดำเนินตามนโยบายและระเบียบของทางราชการ การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระยะเวลา ๖ เดือนในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงพบว่า การจัดการศึกษาด้านจริยธรรม โดย ผู้บริหารและครูเน้นการ

^{๖๕} อำนวย จันเงิน, “การพัฒนาความกตัญญูทศเวทีตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา (ทองย้อย กิตติทินโน)”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗). หน้า ๙๘

^{๖๖} Tuggle, Dennis Lee, “Student Discipline : Effects of Teachers’ Pupil Control Ideology and the Schools’ Organizational Health,” Dissertation Abstracts International, 57Z09X : 3375-A ; March, 1997.

ปลูกฝังความดีงามที่ยึดตามหลักพระพุทธศาสนาโดยเน้นการควบคุมดูแล ตนเอง การมีส่วนตัวที่เป็นแบบอย่างให้กับคนอื่นได้ ความดีโดยวิธีการที่นักเรียนรู้โดยปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนในหลักสูตร สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อกัน การให้เกียรติผู้อื่นเป็นเรื่องที่มี ความสำคัญและได้ค้นพบว่าการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาคควรบูรณาการคุณภาพในการจัดการ เรียนการสอนจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ ผู้บริหารและครูนอกจากจะอบรมสั่ง สอนควรเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกอบรมควรกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างไรก็ตามแม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประพฤติที่เหมาะสมตลอดเวลาแต่นักเรียนส่วนน้อยต่อต้าน ในด้านไม่ยอมเรียน^{๖๗}

จิง (Jung) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับผิดชอบและปัญหาค่านิยมเปรียบเทียบการศึกษาของ H.Richard Niebuhr และ Emmanuel Levinas เพื่อศึกษาความสำคัญของทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยม ใน ประเด็นทั่วไปผ่านเกณฑ์การอ่านของ Emmanuel Leacutevinas และ H. Richard Niebuhr. ในการศึกษาด้านกำหนดค่านิยมและหน้าที่ของค่านิยมในด้านจริยธรรมความรับผิดชอบ งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่าผู้คิดทฤษฎีทั้งสองคนนั้นทำให้เราเห็นพลวัตรของค่านิยมในจริยธรรมของชีวิตและองค์ประกอบของพวกเขามีค่านิยมทางจริยธรรมพบว่าจุดมุ่งหมายหลัก ๔ ประการ ระหว่าง (๑) Niebuhr ทำให้เราเห็นความซับซ้อนของคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตผ่านภาพภายในของธรรมชาติ แห่ง ค่านิยมในเครือข่ายโยงใยความสัมพันธ์ของมนุษย์ ที่เป็นทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (๒) Niebuhr ได้ให้ความรู้อย่างมากเกี่ยวกับรูปแบบและอันตรายจากการประเมินค่านิยม โดยแสดงถึงความเป็นไปได้ในเชิงกว้างของค่านิยมและการประเมินค่านิยม (๓) Leacutvinas เตือนให้เราไปถึงคุณธรรมในชีวิตด้านความรับผิดชอบต่อเป็นงานของมนุษย์ และแสดงให้เห็นจริยธรรมอันดับหนึ่ง ในการทำให้องค์ประกอบของจริยธรรมนั้นกระจ่างและชัดเจน และ (๔) ทั้ง Niebuhr และ Leacutvinas ได้ช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมของพวกเราให้ชัดเจนขึ้นโดยแสดงภาพความจริงให้เห็น ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เหล่านี้จะช่วยขยายความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อให้สูงขึ้น โดยการทำความเข้าใจความเป็นจริงของเรื่องประเด็นค่านิยมและคุณธรรมจริยธรรมมาใช้^{๖๘}

กอร์ดอน (Gordon) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของรูปแบบการเลี้ยงดูและการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อหาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยศิลปะทั้งชายหญิงรวม ๑๐๔ คน กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะเข้ารับการทดสอบกับเครื่องมือวัดความรับผิดชอบต่อสังคมทั่วไป (Global Social Responsibility Inventory หรือ GSRI โดย Starrett, ๑๙๙๖) และเข้าร่วมรับการทดสอบมาตรฐานวัดเกี่ยวกับรูปแบบของผู้ปกครองที่ ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม การปรับตัวในสถาบันครอบครัว ความสามารถในการอยู่ ร่วมกันของครอบครัว โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างที่รายงานว่ามีการเลี้ยงดูแบบเผด็จการนั้นจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือ แบบตามใจ สมมติฐานข้อที่สองการวิเคราะห์ถดถอยแบบเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงดูที่มี ต่อความรับผิดชอบต่อสังคม มีเพียงรูปแบบการเลี้ยงดูแบบเผด็จการเท่านั้นที่คาดว่าจะทำนายความ

^{๖๗} Cranley, Mary Elizabeth, "Tessaban School : The Moral Life of a Thai Primary School," Dissrtation Abstracts International, 64(05) : 1531-A ; November 2003.

^{๖๘} Jung Kyonghwa Kevin, "Responsibility and the problem of Value : A Comparative Study of H, Richard Niebuhr and Emmanuel Levinas," Dissrtation Abstracts International, 65(03) : 968-A ; September 2004.

รับผิดชอบทางสังคมได้ นอกจากนี้ยังมีสมมติฐานเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงดูว่าจะเป็นตัวทำนายที่มีอัตราสูงต่อความรับผิดชอบทางสังคม สุดท้ายรูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นสามารถทำนายความเป็นจารีตนิยมทางสังคมที่มีต่อเครื่องมือวัดความรับผิดชอบทางสังคมได้^{๖๙}

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความรับผิดชอบทางสังคมของพ่อ ความรับผิดชอบทางสังคมของแม่ จะเป็นองค์ประกอบความรับผิดชอบทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง มีการผสมผสานระหว่างผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของผู้ปกครองกับรูปแบบการเลี้ยงดูต่างมีความสำคัญต่อความรับผิดชอบทางสังคมแบบเป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างที่มีผู้ปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีคะแนนจารีตนิยมค่าการวิเคราะห์ด้วยวิธีโพสฮอค (Post-hoc analyses) ยังจำแนกความสัมพันธ์ของการปรับตัวในครอบครัว การอยู่ร่วมกันในครอบครัวและรูปแบบการเลี้ยงดู ซึ่งผลการวิจัยนี้ไม่สัมพันธ์กับงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้คำถามเกี่ยวกับความเที่ยงตรงของแบบวัด GRSI.

คริก (Kreig) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างวินัยของผู้ปกครองกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก พฤติกรรมทางสังคมของเด็กเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการตัดสินใจในปัจจุบันและอนาคตจากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีหลายปัจจัยที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมทางสังคมทั้งทางบวก และทางลบได้ รูปแบบการเลี้ยงดูและวินัยเป็นหลักฐานที่ดีในการแสดงพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดู ประสบการณ์ด้านวินัยของเด็ก การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้ปกครองและเด็กชาวแอฟริกัน ชาวอเมริกันและชาวยุโรป ครึ่งหนึ่งเป็นเด็กที่มีประวัติได้รับการทำร้าย มีการประเมินด้วยวิธีหลากหลาย ได้แก่ การสังเกตและการรายงานตนเองของผู้ปกครอง การสังเกตและการตัดสินใจพฤติกรรมของเด็กโดยครู ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยและพฤติกรรมทางสังคม(ทั้งด้านการสนับสนุนทางสังคมและความก้าวร้าว) ถูกนำมาตั้งเป็นสมมติฐานในการประมาณ รูปแบบการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและเพศของเด็ก นอกจากนี้ชนกลุ่มผิวสีเป็นประธานกลุ่มที่มี ศักยภาพในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างวินัยและพฤติกรรมทางสังคมของเด็กใช้การวิเคราะห์ ถดถอยในการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ พบว่ามีส่วนสนับสนุนเกี่ยวกับบทบาทการนำระหว่ง รูปแบบการเลี้ยงดูและเผ่าพันธุ์ แต่ไม่พบความสัมพันธ์กับเพศของเด็ก^{๗๐}

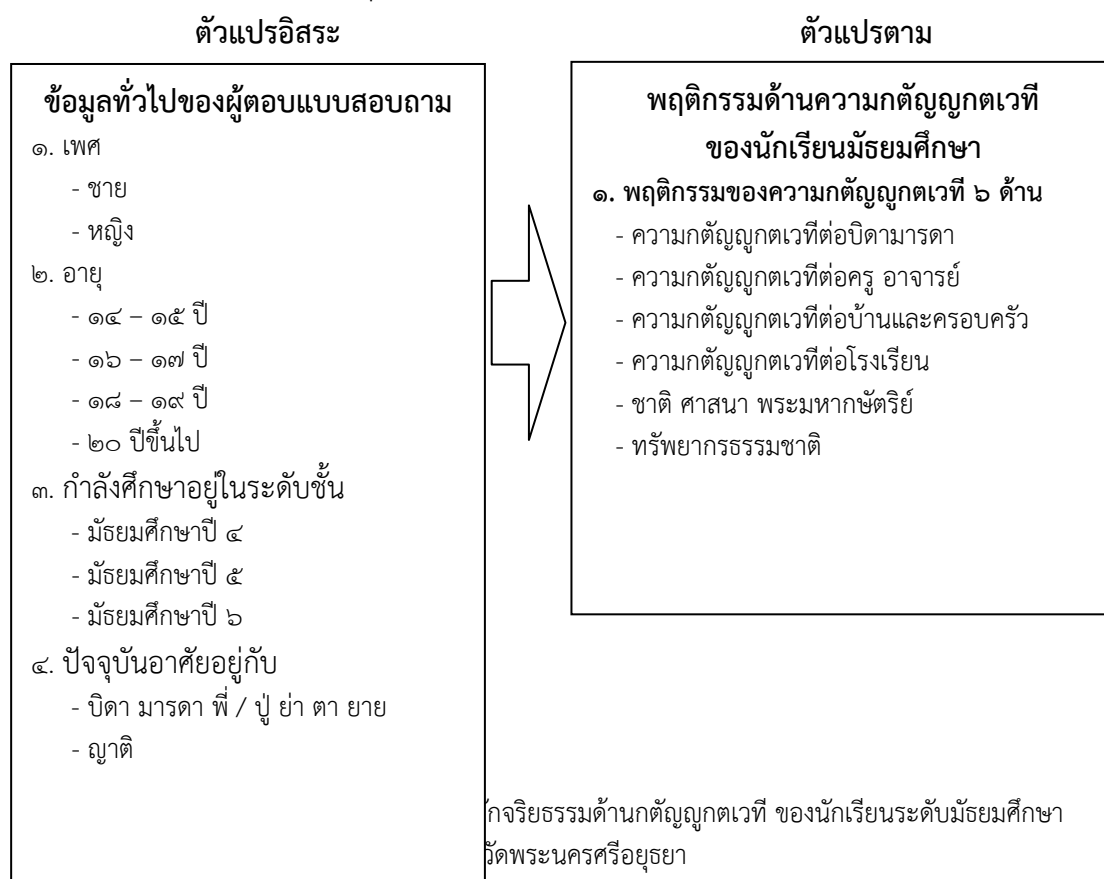
ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง กระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีของนักเรียนที่ปฏิบัติต่อมารดาบิดาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเมยวดีพิทยาคมจังหวัด ร้อยเอ็ดว่านักเรียนมีจิตสำนึกเรื่องความกตัญญูทเวทีที่นักเรียนที่ปฏิบัติต่อมารดาบิดาเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีแก่ บุตรธิดา เพื่อกระตุ้นให้บุตร ธิดาได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในการตอบแทนพระคุณมารดาบิดา เพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ทุกคนทุกเพศทุกวัยในสถาบันครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป

^{๖๙} Gordon,Michelle C, “The Role of Parenting Styles in the Development of Social Responsibility,”Dissrtation Abstracts International, 65(03) : 1578-B ; September,2004.

^{๗๐} Kreig,Colleen Shawn, “The Link between Parental Discipline and Social Behavior Among Abused and Comparison Children : Moderating Influences of Nurturing Parenting Style and Child Gender,” Dissrtation Abstracts International, 65(01) : 479-B ; July, 2004.

๒.๔ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนว ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จาก กระทรวง ศึกษาธิการ, สมคิด เหลาฉลาด, สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, พระมหาเจิม สุวโจ โดยนำมากำหนดเป็น กรอบแนวคิดวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจซึ่งผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitation Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๓ จำนวนทั้งหมด ๒๙ โรงเรียน โดยมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๔ - ๖ เป็นผู้ให้ข้อมูล มีประชากรทั้งหมด ๕,๐๙๒ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งตามกลุ่มขนาดของโรงเรียน โดยสุ่มเลือกมา ๓ โรงเรียน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and morgan) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๕ % และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% รวมทั้งหมด ๓๖๑ คน

ตารางที่ ๓ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนโรงเรียน ๙ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๓ จำนวน ๙ โรงเรียน

ที่	ขนาดโรงเรียน	ชื่อโรงเรียน	จำนวนนักเรียน ม.๔-๖	
			ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑	ใหญ่	อยุธยาวิทยาลัย	๒,๑๓๑	๑๕๒
		บางปะอิน ราชานุเคราะห์ ๑	๘๑๗	๕๘

		เสนา “เสนาประสิทธิ์”	๑,๐๓๒	๗๓
๒	กลาง	นครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”	๒๔๒	๑๗
		บางปะหัน	๓๔๘	๒๔
		อุทัย	๒๖๘	๑๙
๓	เล็ก	ท่าหลวงวิทยานุกูล	๖๘	๕
		มหาราช “ประชานิยมิต”	๘๒	๖
		บางบาล	๑๐๔	๗
รวม			๕,๐๙๒	๓๖๑

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ โรงเรียน อายุ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ปัจจุบันอาศัยอยู่ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการ “พฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที” เป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ๕ ระดับ มีทั้งหมด ๔๐ ข้อ ซึ่งสร้างมาจากพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที มี ๕ ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

- ระดับ ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- ระดับ ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- ระดับ ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ระดับ ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- ระดับ ๑ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสอบถาม พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยช่วงระดับคะแนน (Class Interval) ๕ ระดับ โดยอาศัยการปรับปรุง เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการสร้างขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๒. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัยขอบข่ายจากแนวคิด ทฤษฎีหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที โดยศึกษาตัวแปรสำคัญจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

๔. ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณา จากนั้นนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

๕. นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน พิจารณาข้อคำถามว่ามีความตรงตามเนื้อหาหรือไม่โดยพิจารณาเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = index of item objective congruence) ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามมีค่า ดัชนี ความสอดคล้องระหว่าง ๐.๖๖-๑.๐๐ ซึ่งข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้

๖. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน

๗. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) หลังการทดลองใช้ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัค (Cronbsch) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕

๘. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วทำเป็นฉบับสมบูรณ์แบบเพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๕ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเสนอขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ ในการเข้าไปแจกแบบสอบถามแก่โรงเรียนในกลุ่มขนาดต่างๆ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. ผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามส่งถึงโรงเรียนที่ทำการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือ ให้เก็บข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของนักเรียนมัธยมศึกษาให้

๓. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้คืนมา แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยคอมพิวเตอร์

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยในครั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลกลับมาแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statics) โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ทำการวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒ ทำการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการทดสอบค่า (T-Test) และ (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)

๓ ทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนด สัญลักษณ์และอักษรย่อในผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า ๒ ตัวแปร (F-distribution)
P-value	หมายถึง	ค่าความน่าจะเป็น (Probability)
df	หมายถึง	ระดับชั้นแห่งความอิสระ
MS	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนยกกำลังสอง
SS	หมายถึง	ค่าผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนแต่ละตัว ยกกำลังสอง
*	หมายถึง	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

การนำเสนอผลการวิจัยและการแปลผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำอธิบาย ตามลำดับดังนี้

๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการทดสอบค่า (T-Test) และ (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)

๔.๓ ผลเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะเพศ

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	๑๕๓	๔๒.๓
หญิง	๒๐๘	๕๗.๗
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗ รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน ๑๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๓

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและค่าร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
๑๔ – ๑๕ ปี	๗๒	๑๙.๙
๑๖ – ๑๗ ปี	๒๒๔	๖๒.๑
๑๘ – ๑๙ ปี	๕๙	๑๖.๔
๒๐ ปีขึ้นไป	๖	๑.๖
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุมากที่สุด คือ ๑๖ – ๑๗ ปี จำนวน ๒๒๔ คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๑ รองลงมา อายุ ๑๔ – ๑๕ ปี จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๙ อายุ ๑๘ – ๑๙ ปี จำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔ และ อายุ ๒๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๖

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนและค่าร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานะกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น

กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๒๕๘	๗๑.๖
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๒๕	๖.๘
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๗๘	๒๑.๖
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๒๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๖ รองลงมา มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖ และ มัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘

ตารางที่ ๔.๔ จำนวนและค่าร้อยละสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการพักอาศัย

พักอาศัย	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มารดา บิดา พี่	๒๘๗	๗๙.๔
ปู่ ย่า ตา ยาย	๔๖	๑๒.๘
ญาติ	๒๘	๗.๘
อื่นๆ	-	-
รวม	๓๖๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พักอาศัยกับมารดา บิดา พี่ จำนวน ๒๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๔ รองลงมา ปู่ ย่า ตา ยาย จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘ ญาติ จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๘

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมของความมกตัญญูทเวที ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความมกตัญญูทเวที ด้านกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา

การกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๑.นักเรียนแสดงความเคารพนับถือด้วยการยกมือไหว้ บิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ	๔.๕	๐.๗๖	มากที่สุด
๒.นักเรียนเชื่อฟัง และตั้งอยู่ในโอวาท ของบิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ	๔.๑๓	๐.๗๘	มาก
๓.นักเรียนช่วยทำกิจธุระของบิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ มีงานบ้าน เป็นต้น	๔.๑๑	๐.๗๑	มาก
๔.นักเรียนให้ของขวัญพิเศษ ในวันสำคัญ แก่บิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ	๓.๔๓	๐.๙๙	ปานกลาง

๕.นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ไม่มีการทะเลาะวิวาท	๓.๙๓	๐.๘๕	มาก
๖.นักเรียนแสดงกิริยามารยาทที่ดี กับบิดา,มารดา และผู้มีพระคุณเสมอ	๔.๑๒	๐.๗๐	มาก
๗.นักเรียนชักชวนบิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ เข้าวัดทำบุญ	๓.๔๗	๐.๘๐	ปานกลาง
๘.เมื่อท่านแก่ชรา นักเรียนจะปรนนิบัติดูแลอย่างดี	๔.๖๔	๐.๖๗	มากที่สุด
๙.เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว นักเรียนจะหมั่นทำบุญ อุทิศไปให้	๔.๖	๐.๖๔	มากที่สุด
รวม	๔.๑๐	๐.๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทวดเวที ด้านกตัญญูทวดเวทีต่อบิดามารดา มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}=4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทวดเวที ด้านกตัญญูทวดเวทีต่อบิดามารดา โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมื่อท่านแก่ชรา นักเรียนจะปรนนิบัติดูแลอย่างดี ($\bar{x}=4.64$) รองลงมา เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว นักเรียนจะหมั่นทำบุญ อุทิศไปให้ ($\bar{x}=4.6$) และนักเรียนแสดงความเคารพนับถือด้วยการยกมือไหว้ บิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ ($\bar{x}=4.5$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนให้ของขวัญพิเศษ ในวันสำคัญ แก่บิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ ($\bar{x}=3.47$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความกตัญญูทวดเวที ด้านการกตัญญูทวดเวทีต่อครู อาจารย์

การกตัญญูทวดเวทีต่อครู อาจารย์	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๑๐.นักเรียนตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ขณะที่ครูอาจารย์สอน	๔.๐๔	๐.๗๒	มาก
๑๑.นักเรียนเชื่อฟังครู อาจารย์	๔.๑๐	๐.๗๑	มาก
๑๒.นักเรียนแสดงความเคารพอ่อนน้อม ต่อครูอาจารย์	๔.๒๖	๐.๖๕	มาก
๑๓.นักเรียนช่วยเหลืองานต่างๆ หรือ ขณะที่ครูอาจารย์กำลังเดือดร้อน	๓.๙๖	๐.๘๙	มาก
๑๔.นักเรียนไม่ลบหลู่ ดูหมิ่น ว่าร้าย หรือแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม ต่อครู อาจารย์	๔.๑๕	๐.๙๐	มาก
รวม	๔.๑๐	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทวดเวที ด้านการกตัญญูทวดเวทีต่อครู อาจารย์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}=4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทวดเวที ด้านการกตัญญูทวดเวทีต่อครู อาจารย์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักเรียนแสดงความเคารพอ่อนน้อม ต่อครูอาจารย์ ($\bar{x}=4.26$) รองลงมา นักเรียนไม่ลบหลู่ ดูหมิ่น ว่าร้าย หรือแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม ต่อครู อาจารย์ ($\bar{x}=4.15$) และนักเรียนเชื่อฟังครู อาจารย์ ($\bar{x}=4.10$)

๔.๑๐) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนช่วยเหลืองานต่างๆ หรือ ขณะที่ครูอาจารย์กำลังเดือดร้อน ($\bar{x}$ = ๓.๙๖)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว

การกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๑๕.นักเรียนมีความรัก ความสามัคคีในครอบครัว	๔.๒๗	๐.๖๙	มาก
๑๖.นักเรียนมักไปเที่ยวกับครอบครัวเป็นประจำ	๓.๕๙	๑.๐๔	มาก
๑๗.นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ในครอบครัว	๔.๑๓	๐.๗๐	มาก
๑๘.นักเรียนดูแลบ้านพักอาศัยให้สะอาดอยู่เสมอ	๓.๘	๐.๘๒	มาก
๑๙.นักเรียนไม่ทำลายข้าวของภายในบ้าน ให้เสียหาย	๔.๓๔	๐.๘๕	มาก
รวม	๔.๐๒	๐.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}$ = ๔.๐๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักเรียนไม่ทำลายข้าวของภายในบ้าน ให้เสียหาย ($\bar{x}$ = ๔.๓๔) รองลงมา นักเรียนมีความรัก ความสามัคคีในครอบครัว ($\bar{x}$ = ๔.๒๗) และนักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ในครอบครัว ($\bar{x}$ = ๔.๑๓) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมักไปเที่ยวกับครอบครัวเป็นประจำ ($\bar{x}$ = ๓.๕๙)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน

การกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๒๐.นักเรียนแต่งตัว ตามระเบียบของโรงเรียน	๔.๓๓	๐.๗๓	มาก
๒๑.นักเรียนช่วยเหลือกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน	๓.๙๘	๐.๗๔	มาก
๒๒.นักเรียนช่วยกันทำความสะอาด ห้องเรียนประจำชั้น	๓.๗๖	๐.๘๙	มาก
๒๓.นักเรียนช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ เมื่อไม่ได้ใช้งาน	๓.๙	๐.๘๔	มาก
๒๔.นักเรียนเคยเป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าแข่งขัน/ประกวดโครงการต่างๆ	๓.๐๒	๑.๓๗	ปานกลาง
รวม	๓.๗๙	๐.๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}$ = ๓.๗๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักเรียนแต่งตัว ตามระเบียบของโรงเรียน ($\bar{x}=4.33$) รองลงมา นักเรียนช่วยเหลือกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ($\bar{x}=3.94$) และนักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ในครอบครัว ($\bar{x}=4.13$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนเคยเป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าแข่งขัน/ประกวดโครงการต่างๆ ($\bar{x}=3.02$)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

การกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๒๕.นักเรียนแสดงความเคารพ ไม่ดูหมิ่น ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	4.71	0.59	มากที่สุด
๒๖.นักเรียนประพฤติตามหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องหมั่นศึกษา หาความรู้	4.3	0.72	มาก
๒๗.นักเรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การบริจาคสิ่งของ	3.93	0.81	มาก
๒๘.นักเรียนปฏิบัติตามพระราชประสงค์ มีเศรษฐกิจพอเพียง	3.97	0.69	มาก
๒๙.นักเรียนมีความพร้อมเพรียง ร่วมมือ รักใคร่สามัคคี ประองดองกัน เป็นหมู่คณะ	4.05	0.75	มาก
๓๐.นักเรียนนำหลักพอเพียง มาปรับใช้ในชีวิต	3.93	0.71	มาก
๓๑.นักเรียนนำหลักศาสนา มาใช้ในชีวิต	3.96	0.8	มาก
๓๒.นักเรียนชักชวนบิดามารดา ทำบุญในเทศกาลสำคัญ	3.82	0.99	มาก
รวม	4.08	0.76	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}=4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักเรียนแสดงความเคารพ ไม่ดูหมิ่น ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ($\bar{x}=4.71$) รองลงมา นักเรียนประพฤติตามหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องหมั่นศึกษา หาความรู้ ($\bar{x}=4.3$) และนักเรียนมีความพร้อมเพรียง ร่วมมือ รักใคร่สามัคคี ประองดองกัน เป็นหมู่คณะ ($\bar{x}=4.05$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนชักชวนบิดามารดา ทำบุญในเทศกาลสำคัญ ($\bar{x}=3.82$)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ด้านการกตัญญูทเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย

การกตัญญูทเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย	ระดับปฏิบัติ	แปลผล

	$\bar{x}$	S.D.	
๓๓.นักเรียนมีความตั้งใจ ไม่ทำลายป่าไม้ธรรมชาติ	๔.๓๔	๐.๗๕	มาก
๓๔.นักเรียนไม่ทิ้งสิ่งของลงในแม่น้ำลำธาร	๔.๒๑	๐.๘๑	มาก
๓๕.นักเรียนรู้จักนำของกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดน้ำพลาสติก	๓.๘๓	๐.๙๗	มาก
๓๖.นักเรียนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอประมาณ	๓.๙๘	๐.๗๖	มาก
๓๗.นักเรียนเคยรวมโครงการ รณรงค์ปลูกป่าทดแทน	๓.๔๑	๑.๑๒	ปานกลาง
๓๘.นักเรียนมองสัตว์ต่างๆ ด้วยความเมตตา	๔.๒๗	๐.๗๓	มาก
๓๙.นักเรียนไม่ประพาดิหารุณต่อสัตว์	๔.๓๘	๐.๘๙	มาก
๔๐.นักเรียนไม่ปล่อยให้สัตว์เลี้ยงอดอยาก	๔.๓๓	๐.๘๔	มาก
รวม	๔.๐๙	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พฤติกรรมของความมกตัญญูทเวทที่ การกตัญญูทเวทที่ต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ทงทลาย มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}=๔.๐๙$) เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมของความมกตัญญูทเวทที่ ด้านการกตัญญูทเวทที่ต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ทงทลาย โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักเรียนไม่ประพาดิหารุณต่อสัตว์ ($\bar{x}=๔.๓๘$) รองลงมา นักเรียนมีความตั้งใจ ไม่ทำลายป่าไม้ธรรมชาติ ($\bar{x}=๔.๓๔$) และนักเรียนไม่ปล่อยให้ สัตว์เลี้ยงอดอยาก ($\bar{x}=๔.๓๓$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนเคยรวมโครงการ รณรงค์ปลูกป่าทดแทน ($\bar{x}=๓.๔๑$)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของความมกตัญญูทเวทที่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมของ ความมกตัญญูทเวทที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
๑. ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อบิดามารดา	๔.๑๐	๐.๕๐	มาก
๒. ด้านกตัญญูทเวทที่ครู อาจารย์	๔.๑๐	๐.๕๗	มาก
๓. ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อบ้านและครอบครัว	๔.๐๒	๐.๕๕	มาก
๔. ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อโรงเรียน	๓.๘๐	๐.๖๒	มาก
๕. ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	๔.๐๘	๐.๕๑	มาก
๖. ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ ทงทลาย	๔.๑๐	๐.๕๓	มาก
รวม	๔.๐๓	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พฤติกรรมของความมกตัญญูทเวทที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{x}=๔.๐๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่เฉลี่ยอยู่ใน อันดับสูงสุด ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อบิดามารดา ($\bar{x}=๔.๑๐$) รองลงมา ด้านกตัญญูทเวทที่ต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทงทลาย ($\bar{x}=๔.๑๐$) และ ด้านกตัญญูทเวทที่ครู อาจารย์ ($\bar{x}=๔.๑๐$)

โดยค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน ($\bar{x}=3.80$) รองลงมา ด้านกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว ($\bar{x}=4.02$) และ ด้านกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ($\bar{x}=4.08$)

๔.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ

เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา	ระหว่างกลุ่ม	0.02	1.00	0.02	0.07	0.80
	ภายในกลุ่ม	192.82	766.00	0.25		
	รวม	192.84	767.00			
การกตัญญูทเวที่ต่อครู อาจารย์	ระหว่างกลุ่ม	0.07	1.00	0.07	0.22	0.64
	ภายในกลุ่ม	251.93	766.00	0.33		
	รวม	252.00	767.00			
การกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	0.25	1.00	0.25	0.81	0.37
	ภายในกลุ่ม	235.40	766.00	0.31		
	รวม	235.65	767.00			
การกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	0.00	1.00	0.00	0.00	0.98
	ภายในกลุ่ม	299.80	766.00	0.39		
	รวม	299.80	767.00			
การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ระหว่างกลุ่ม	0.01	1.00	0.01	0.02	0.89
	ภายในกลุ่ม	202.33	766.00	0.26		
	รวม	202.33	767.00			
การกตัญญูทเวที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย	ระหว่างกลุ่ม	0.03	1.00	0.03	0.10	0.75
	ภายในกลุ่ม	220.45	766.00	0.29		
	รวม	220.48	767.00			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.02	1.00	0.02	0.07	0.80
	ภายในกลุ่ม	192.82	766.00	0.25		
	รวม	192.84	767.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่า (F-Test)

เพื่อการทดสอบ เนื่องจากค่า $p\text{-value} < 0.05$ จึงสรุปได้ว่า เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ ไม่มีความแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ

เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๔	๓.๐๐	๐.๘๘	๓.๕๓	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๑๙๐.๒๐	๗๖๔.๐๐	๐.๒๕		
	รวม	๑๙๒.๘๔	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทวดที่ต่อครู อาจารย์	ระหว่างกลุ่ม	๔.๑๓	๓.๐๐	๑.๓๘	๔.๒๔	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๒๔๗.๘๗	๗๖๔.๐๐	๐.๓๒		
	รวม	๒๕๒.๐๐	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทวดที่ต่อบ้านและครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๕	๓.๐๐	๑.๕๘	๕.๒๔	๐.๐๐
	ภายในกลุ่ม	๒๓๐.๙๐	๗๖๔.๐๐	๐.๓๐		
	รวม	๒๓๕.๖๕	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทวดที่ต่อโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๑	๓.๐๐	๐.๖๔	๑.๖๓	๐.๑๘
	ภายในกลุ่ม	๒๙๗.๘๙	๗๖๔.๐๐	๐.๓๙		
	รวม	๒๙๙.๘๐	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทวดที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ระหว่างกลุ่ม	๓.๒๔	๓.๐๐	๑.๐๘	๔.๑๕	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๑๙๙.๐๙	๗๖๔.๐๐	๐.๒๖		
	รวม	๒๐๒.๓๓	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทวดที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย	ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๓	๓.๐๐	๐.๔๘	๑.๖๖	๐.๑๗
	ภายในกลุ่ม	๒๑๙.๐๖	๗๖๔.๐๐	๐.๒๙		
	รวม	๒๒๐.๔๘	๗๖๗.๐๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๐๒	๓.๐๐	๑.๐๑	๓.๔๑	๐.๐๖
	ภายในกลุ่ม	๒๓๐.๘๓	๗๖๔.๐๐	๐.๓๐		
	รวม	๒๓๓.๘๕	๗๖๗.๐๐			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ โดยการทดสอบค่า (F-Test) เพื่อการทดสอบ เนื่องจากค่า $p\text{-value} < 0.05$ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมีสถานะอายุต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทวดที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทวดที่ต่อบิดามารดา, การกตัญญูทวดที่ต่อครู อาจารย์, การกตัญญูทวดที่ต่อบ้านและครอบครัว, การกตัญญูทวดที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง

จึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) เพื่อหาความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธี LSD's Method ต่อไป ดังตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{x}$	อายุ ๑๔-๑๕ ปี	อายุ ๑๖-๑๗ ปี	อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๔.๐๘	๔.๐๘	๔.๒๓	๔.๐๗
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๐๘		.๐๐๐ (.๙๙๗)	-.๑๕๘* (.๐๐๙)	.๐๐๒ (.๙๘๘)
อายุ ๑๖-๑๗ ปี	๔.๐๘			-.๑๕๘* (.๐๐๒)	.๐๐๒ (.๙๘๗)
อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๔.๒๓				.๑๖๐ (.๒๘๗)
๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๐๗				

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา จำแนกตามอายุ เนื่องจากค่า p-value > ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{x}$	อายุ ๑๔-๑๕ ปี	อายุ ๑๖-๑๗ ปี	อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๔.๑๕	๔.๐๖	๔.๒๑	๓.๗๓
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๑๕		.๐๘๖ (.๑๐๔)	-.๐๕๙ (.๓๘๘)	.๔๑๓* (๐.๐๑๕)
อายุ ๑๖-๑๗ ปี	๔.๐๖			-.๑๔๕* (.๐๑๑)	.๓๓๑* (.๐๔๗)
อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๔.๒๑				.๔๗๖* (.๐๐๖)
๒๐ ปีขึ้นไป	๓.๗๓				

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ จำแนกตามอายุ เนื่องจากค่า p-value > ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป นักเรียนที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ น้อยกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี, ๑๖-๑๗ ปี, ๑๘-๑๙ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว อาจารย์จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{x}$	อายุ ๑๔-๑๕ ปี	อายุ ๑๖-๑๗ ปี	อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๔.๐๒	๓.๙๘	๔.๒๐	๔.๐๐
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๐๒		.๐๔๒	-.๑๗๖*	.๐๒๒
			(.๔๑๒)	(.๐๐๘)	(.๘๙๓)
อายุ ๑๖-๑๗ ปี	๓.๙๘			-.๒๑๘*	-.๐๒๐
				(.๐๐๐)	(.๙๐๒)
อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๔.๒๐				.๑๙๘
					(.๒๓๓)
๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๐๐				

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามอายุ เนื่องจากค่า p-value > ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อาจารย์จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{x}$	อายุ ๑๔-๑๕ ปี	อายุ ๑๖-๑๗ ปี	อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๒๐ ปีขึ้นไป
		๔.๐๒	๓.๙๘	๔.๒๐	๔.๐๐
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๐๒		.๐๓๘	-.๑๔๒*	-.๐๕๑

		(.๔๒๙)	(.๐๒๑)	(.๗๓๘)
อายุ ๑๖-๑๗ ปี	๓.๙๘		-.๑๘๐*	-.๐๘๙
			(.๐๐๐)	(.๕๕๒)
อายุ ๑๘-๑๙ ปี	๔.๒๐			.๐๙๑
				(.๕๕๖)
๒๐ ปีขึ้นไป	๔.๐๐			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่บ้านและครอบครัว จำแนกตามอายุ เนื่องจากค่า p-value > ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการศึกษา

เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา	ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๑	๒.๐๐	๑.๐๑	๔.๐๓	๐.๐๒
	ภายในกลุ่ม	๑๙๐.๘๓	๗๖๕.๐๐	๐.๒๕		
	รวม	๑๙๒.๘๔	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทเวที่ต่อครู อาจารย์	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๙	๒.๐๐	๐.๔๙	๑.๕๐	๐.๒๒
	ภายในกลุ่ม	๒๕๑.๐๑	๗๖๕.๐๐	๐.๓๓		
	รวม	๒๕๒.๐๐	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	๓.๕๘	๒.๐๐	๑.๗๙	๕.๙๐	๐.๐๐
	ภายในกลุ่ม	๒๓๒.๐๗	๗๖๕.๐๐	๐.๓๐		
	รวม	๒๓๕.๖๕	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๔.๖๓	๒.๐๐	๒.๓๑	๖.๐๐	๐.๐๐
	ภายในกลุ่ม	๒๙๕.๑๗	๗๖๕.๐๐	๐.๓๙		
	รวม	๒๙๙.๘๐	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๔	๒.๐๐	๑.๒๒	๔.๖๗	๐.๐๑
	ภายในกลุ่ม	๑๙๙.๘๙	๗๖๕.๐๐	๐.๒๖		
	รวม	๒๐๒.๓๓	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูทเวที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๔	๒.๐๐	๐.๘๗	๓.๐๔	๐.๐๕
	ภายในกลุ่ม	๒๑๘.๗๕	๗๖๕.๐๐	๐.๒๙		

ทั้งหลาย		รวม	๒๒๐.๔๘	๗๖๗.๐๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๖	๒.๐๐	๑.๒๘	๔.๑๙	๐.๐๕	
	ภายในกลุ่ม	๒๓๑.๒๙	๗๖๕.๐๐	๐.๓๐			
	รวม	๒๓๓.๘๕	๗๖๗.๐๐				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกการศึกษา โดยการทดสอบค่า (F-Test) เพื่อการทดสอบ เนื่องจากค่า $p\text{-value} < ๐.๐๕$ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว, การกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน, การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง

จึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) เพื่อหาความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธี LSD's Method ต่อไป ดังตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๙ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	$\bar{x}$	ม.๔ ๔.๐๙	ม.๕ ๓.๙๙	ม.๖ ๔.๑๙
ม.๔	๔.๐๙		๐.๐๙๘ (๐.๑๗๘)	-๐.๑๐๑* (๐.๐๒๓)
ม.๕	๓.๙๙			-๐.๑๙๙* (๐.๐๑๒)
ม.๖	๔.๑๙			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา จำแนกตามการศึกษา เนื่องจากค่า $p\text{-value} > ๐.๐๕$ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๐ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความการกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	$\bar{x}$	ม.๔	ม.๕	ม.๖
----------	-----------	-----	-----	-----

		๔.๐๐	๓.๙๐	๔.๑๕
ม.๔	๔.๐๐		๐.๑๐๐ (๐.๒๑๑)	-๐.๑๔๖* (๐.๐๐๓)
ม.๕	๓.๙๐			-๐.๒๔๖* (๐.๐๐๕)
ม.๖	๔.๑๕			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูต่อบ้านและครอบครัว จำแนกตามการศึกษา เนื่องจากค่า $p\text{-value} > ๐.๐๕$ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูต่อบ้านและครอบครัว มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูต่อโรงเรียน จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	$\bar{x}$	ม.๔ ๔.๐๐	ม.๕ ๓.๙๐	ม.๖ ๔.๑๕
ม.๔	๔.๐๐		๐.๓๑๐* (๐.๐๐๑)	๐.๐๔๘ (๐.๓๘๘)
ม.๕	๓.๙๐			-๐.๒๖๓* (๐.๐๐๘)
ม.๖	๔.๑๕			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูต่อโรงเรียน จำแนกตามการศึกษา เนื่องจากค่า $p\text{-value} > ๐.๐๕$ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูต่อโรงเรียน มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๒ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	$\bar{x}$	ม.๔	ม.๕	ม.๖
		๔.๐๖	๔.๐๐	๔.๑๙
ม.๔	๔.๐๖		๐.๐๖๗ (๐.๓๖๔)	-๐.๑๒๕* (๐.๐๐๖)
ม.๕	๔.๐๐			-๐.๑๙๒* (๐.๐๑๘)
ม.๖	๔.๑๙			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามการศึกษา เนื่องจากค่า p-value > ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูต่อโรงเรียน มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอาศัยอยู่

เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การกตัญญูต่อบิดามารดา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๗	๒.๐๐	๐.๗๘	๓.๑๓	๐.๐๔
	ภายในกลุ่ม	๑๙๑.๒๗	๗๖๕.๐๐	๐.๒๕		
	รวม	๑๙๒.๘๔	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูต่อครู อาจารย์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๖	๒.๐๐	๐.๕๓	๑.๖๒	๐.๒๐
	ภายในกลุ่ม	๒๕๐.๙๔	๗๖๕.๐๐	๐.๓๓		
	รวม	๒๕๒.๐๐	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูต่อบ้านและครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๕	๒.๐๐	๐.๒๘	๐.๙๐	๐.๔๑
	ภายในกลุ่ม	๒๓๕.๑๐	๗๖๕.๐๐	๐.๓๑		
	รวม	๒๓๕.๖๕	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูต่อโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๙	๒.๐๐	๐.๘๔	๒.๑๗	๐.๑๒
	ภายในกลุ่ม	๒๘๘.๑๑	๗๖๕.๐๐	๐.๓๙		
	รวม	๒๘๙.๘๐	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๓	๒.๐๐	๐.๘๖	๓.๒๙	๐.๐๔
	ภายในกลุ่ม	๒๐๐.๖๐	๗๖๕.๐๐	๐.๒๖		
	รวม	๒๐๒.๓๓	๗๖๗.๐๐			
การกตัญญูต่อ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๕	๒.๐๐	๐.๒๓	๐.๗๙	๐.๔๕

ทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ ทั้งหลาย	ภายในกลุ่ม	๒๒๐.๐๓	๗๖๕.๐๐	๐.๒๙		
	รวม	๒๒๐.๔๘	๗๖๗.๐๐			
	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๘	๒.๐๐	๐.๕๙	๑.๙๘	๐.๒๑
รวม	ภายในกลุ่ม	๒๓๒.๖๘	๗๖๕.๐๐	๐.๓๐		
	รวม	๒๓๓.๘๕	๗๖๗.๐๐			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอาศัยอยู่ โดยการทดสอบค่า (F-Test) เพื่อการทดสอบ เนื่องจากค่า p-value < ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนมีจำแนกตามอาศัยอยู่ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง

จึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) เพื่อหาความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธี LSD's Method ต่อไป ดังตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๔ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา จำแนกตามอาศัยอยู่

อาศัยอยู่	$\bar{x}$	มารดา บิดา	ปู่ ย่า ตา ยาย	อยู่กับญาติ
		๔.๐๙	๔.๒๑	๔.๐๔
มารดา บิดา	๔.๐๙		-๐.๑๒๔*	๐.๐๕๔
			(๐.๐๒๓)	(๐.๔๒๘)
ปู่ ย่า ตา ยาย	๔.๒๑			๐.๑๗๗*
				(๐.๐๓๑)
อยู่กับญาติ	๔.๐๔			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา จำแนกตามอาศัยอยู่ เนื่องจากค่า p-value > ๐.๐๕ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ญาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๕ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามอาศัยอยู่

อาศัยอยู่	$\bar{x}$	มารดา บิดา	ปู่ ย่า ตา ยาย	อยู่กับญาติ
		๔.๐๘	๔.๑๙	๓.๙๙

มารดา บิดา	๔.๐๘	-๐.๑๑๗*	๐.๐๘๕
		(๐.๐๓๖)	(๐.๒๒๐)
ปู่ ย่า ตา ยาย	๔.๑๙		๐.๒๐๒*
			(๐.๐๑๖)
อยู่กับญาติ	๓.๙๙		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ตามวิธี LSD's Method ของระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทวดเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำแนกตามอาศัยอยู่ เนื่องจากค่า $p\text{-value} > ๐.๐๕$ จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย มีระดับพฤติกรรม ด้านความกตัญญูทวดเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มากกว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ญาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓ ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทวดเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทวดเวทีของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	N = ๓๖๑	
	ค่าความถี่	ร้อยละ
การกตัญญูทวดเวทีต่อบิดามารดา		
- ช่วยเหลือกิจการงานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ	๔๒	๑๑.๓๒
- ประพฤติตนเป็นคนดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของท่านและไม่ทำตัวให้บิดา มารดา ไม่สบายใจ	๒๐	๕.๕๓
- ตั้งใจเล่าเรียนศึกษาหาความรู้ ตามที่บิดามารดาต้องการ	๓๓	๙.๒๔
- เคารพท่านด้วยการไหว้ ก่อนออกจากบ้าน และกลับถึงบ้าน	๑๗	๔.๙๕
การกตัญญูทวดเวทีต่อครู อาจารย์		
- เชื่อฟังคำสอน ของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งใจ ตั้งใจ	๓๗	๑๐.๒๙
- ช่วยเหลือครูอาจารย์ ในงานต่างๆ ในยามที่ท่านต้องการความ ช่วยเหลือ	๒๖	๗.๔๒
- ไม่ว่ากล่าว หรือ ลบหลู่ดูหมิ่นครูอาจารย์	๒๔	๖.๖๔
การกตัญญูทวดเวทีต่อบ้านและครอบครัว		
- ดูแลทำความสะอาดบ้าน ให้สะอาดเหมาะสมแก่การอยู่อาศัย สม่ำเสมอ	๑๐	๒.๙๙
- ไม่ขีดเขียน หรือ ทำลายสิ่งของภายในบ้านให้เสียหาย	๙	๒.๔๗
- สร้างความสามัคคี ประองตอง ให้เกิดภายในครอบครัว	๙	๒.๗๓

การกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน

- ช่วยเหลือกันทำความสะอาดภายในโรงเรียน ให้สะอาดอยู่เสมอ	๑๕	๔.๓๐
- ร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน	๑๔	๓.๙๑
- เข้าเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย	๖	๑.๕๖

การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

- เคารพนับถือและซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	๓๑	๘.๗๒
- ดำรงตนอยู่หลักคำสอนของพ่อหลวง มีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น	๙	๒.๔๗

การกตัญญูทเวที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ

- ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน	๓๙	๑๐.๙๔
- ช่วยกันประหยัดพลังงาน ทรัพยากร มีน้ำ และไฟฟ้า เป็นต้น	๑๔	๓.๙๑

รวม	๓๖๑	๑๐๐
------------	------------	------------

จากตารางที่ ๔.๒๒ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ข้อเสนอแนะมากที่สุดคือ ช่วยเหลือกิจการงานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ จำนวน ๔๒ คน รองลงมา ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน จำนวน ๓๙ คน และเชื่อฟังคำสอน ของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งใจ ตั้งใจ จำนวน ๓๗ คน

สำหรับในส่วนของการเสนอแนะต่ำที่สุดคือ เข้าเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย จำนวน ๖ คน รองลงมา ไม่ขีดเขียน หรือ ทำลายสิ่งของภายในบ้านให้เสียหาย และดำรงตนอยู่หลักคำสอนของพ่อหลวง มีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น มีจำนวนเท่ากัน ๙ คน สุดท้ายคือ ดูแลทำความสะอาดบ้าน ให้สะอาดเหมาะแก่การอยู่อาศัยสม่ำเสมอ ๑๐ คน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์

๑ เพื่อศึกษาสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓ เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๓ จำนวนทั้งหมด ๒๙ โรงเรียน โดยมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๔ - ๖ เป็นผู้ให้ข้อมูล มีประชากรทั้งหมด ๕,๐๙๒ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งตามกลุ่มขนาดของโรงเรียน โดยสุ่มเลือกมา ๓ โรงเรียน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีของ ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and morgan) ^{๗๓} ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๕ % และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% รวมทั้งหมด ๓๖๑ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ โรงเรียน อายุ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ปัจจุบันอาศัยอยู่ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

^{๗๓} Robert v. Krejcie and Eayrle w.Morgan. 1970 อ้างใน จีวุฒิ เอกะกุล 2543.

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการ “พฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที” เป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ๕ ระดับ มีทั้งหมด ๔๐ ข้อ ซึ่งสร้างมาจากพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที มี ๕ ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ระดับ ๕	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
ระดับ ๓	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
ระดับ ๑	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสอบถาม พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ยช่วงระดับคะแนน (Class Interval) ๕ ระดับ โดยอาศัยการปรับปรุง เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙	หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเสนอขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓ ในการเข้าไปแจกแบบสอบถามแก่โรงเรียนในกลุ่มขนาดต่างๆ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. ผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามส่งถึงโรงเรียนที่ทำการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือ ให้เก็บข้อมูลในการตอบแบบสอบถามของนักเรียนมัธยมศึกษาให้

๓. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้คืนมา แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยในครั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลกลับมาแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statics) โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ทำการวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒ ทำการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการทดสอบค่า (T-Test) และ (One – Way Analysis of Variance : ANOVA)

๓ ทำการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑. ผลการศึกษาสภาพภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากแบบสอบถามที่ได้รับกลับจำนวน ๗๖๘ พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง มากกว่า นักเรียนชาย นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง ๑๖ – ๑๗ ปี รองลงมาได้แก่ ๑๔ – ๑๕ ปี , ๑๘ – ๑๙ ปี และ ๒๐ ปีขึ้นไป ตามลำดับ เมื่อแยกนักเรียนกลุ่มตัวอย่างออกเป็นชั้นปี พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีมากที่สุด รองลงมา มัธยมศึกษาปีที่ ๖ และ มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับมารดา บิดา พี่ รองลงมา ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติ

๑.๒. ผลการศึกษาการวิจัยพฤติกรรมของความกตัญญูทเวที พบว่า หลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระดับพฤติกรรมความกตัญญูทเวที ทั้ง ๖ ด้าน นักเรียนมีความคิดเห็นใน ภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละปัจจัย ผลการวิเคราะห์ที่ได้ คือ ค่าเฉลี่ยด้านที่สูงที่สุดคือ ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา รองลงมาได้แก่ การกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์, การกตัญญูทเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย, การกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์, การกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว และน้อยที่สุด คือ การกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน และสามารถจำแนกเป็นรายชื่อแต่ละด้านดังนี้

๑. ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนแสดงความคิดเห็นในเรื่องกตัญญูทเวที เมื่อท่านแก่ชรา นักเรียนจะปรนนิบัติดูแลอย่างดี ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนให้ของขวัญพิเศษ ในวันสำคัญ แก่บิดา,มารดา และผู้มีพระคุณ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

๒. ด้านการกตัญญูทเวทีต่อครูอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนแสดงความเคารพอ่อนน้อม ต่อครูอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักเรียนช่วยเหลืองานต่างๆ หรือ ขณะที่ครูอาจารย์กำลังเดือดร้อน มีค่าต่ำที่สุด

๓.ด้านการกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า นักเรียนไม่ทำลายข้าวของ

ภายในบ้าน ให้เสียหาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนมักไปเที่ยวกับครอบครัวเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

๔. ด้านการกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม และรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนแต่งตัว ตามระเบียบของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนเคยเป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าแข่งขัน/ประกวดโครงการต่างๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

๕. ด้านการกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม และรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนแสดงความเคารพ ไม่ดูหมิ่น ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนชักชวนบิดามารดา ทำบุญในเทศกาลสำคัญ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

๖. ด้านการกตัญญูทเวที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย ตามความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม และรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนไม่ประพฤติดารุณต่อสัตว์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และนักเรียนเคยรวมโครงการ รณรงค์ปลูกป่าทดแทน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ตอนที่ ๒ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา ที่พักอาศัย

๒.๑. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามเพศต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ทั้ง ๖ ด้าน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒.๒. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวที่ต่อครู อาจารย์, การกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว, การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่มีความแตกต่าง มีรายละเอียดดังนี้

๑. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา โดยนักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี

๒. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อครู อาจารย์ นักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อครู อาจารย์ มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ส่วนนักเรียนที่มีอายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อครู อาจารย์ น้อยกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี, ๑๖-๑๗ ปี, ๑๘-๑๙ ปี

๓. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว โดยนักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี

๔. นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และ นักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี

๒.๓. นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว, การกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน, การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง มีรายละเอียดดังนี้

๑. นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕

๒. นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบ้านและครอบครัว โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕

๓. นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อโรงเรียน มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕

๒.๔. นักเรียนมีสถานะจำแนกตามอาศัยอยู่ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา, การกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่มีความแตกต่าง มีรายละเอียดดังนี้

๑. นักเรียนมีสถานะจำแนกตามอาศัยอยู่ มีระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ญาติ

๒. นักเรียนมีสถานะจำแนกตามอาศัยอยู่ มีระดับพฤติกรรมด้านการกตัญญูทเวที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทเวที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มากกว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ญาติ

ตอนที่ ๓ ผลเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ช่วยเหลือกิจการ

งานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ รองลงมา ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน และเชื่อฟังคำสอน ของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งอก ตั้งใจ

สำหรับในส่วนของคุณแนะนำต่ำสุด คือ เข้าเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย รองลงมา ไม่ขีดเขียน หรือ ทำลายสิ่งของภายในบ้านให้เสียหาย และดำรงตนอยู่หลักคำสอนของพ่อหลวง มีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น สุดท้าย คือ ดูแลทำความสะอาดบ้าน ให้สะอาดเหมาะสมแก่การอยู่อาศัยสม่ำเสมอ

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศวิถีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรายละเอียดทั้งหมด ดังนี้

การกตัญญูทศวิถีต่อบิดามารดา

๑. ช่วยเหลือกิจการงานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ
๒. ประพฤติตนเป็นคนดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของท่านและไม่ทำตัวให้บิดามารดา ไม่สบายใจ
๓. ตั้งใจเล่าเรียนศึกษาหาความรู้ ตามที่บิดามารดาต้องการ
๔. เคารพท่านด้วยการไหว้ ก่อนออกจากบ้าน และกลับถึงบ้าน

การกตัญญูทศวิถีต่อครู อาจารย์

๑. เชื่อฟังคำสอน ของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งอก ตั้งใจ
๒. ช่วยเหลือครูอาจารย์ ในงานต่างๆ ในยามที่ท่านต้องการความช่วยเหลือ
๓. ไม่ว่ากล่าว หรือ ลบหลู่ดูหมิ่นครูอาจารย์

การกตัญญูทศวิถีต่อบ้านและครอบครัว

๑. ดูแลทำความสะอาดบ้าน ให้สะอาดเหมาะสมแก่การอยู่อาศัยสม่ำเสมอ
๒. ไม่ขีดเขียน หรือ ทำลายสิ่งของภายในบ้านให้เสียหาย
๓. สร้างความสามัคคี ประองดอง ให้เกิดภายในครอบครัว

การกตัญญูทศวิถีต่อโรงเรียน

๑. ช่วยเหลือกันทำความสะอาดภายในโรงเรียน ให้สะอาดอยู่เสมอ
๒. ร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน
๓. เข้าเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย

การกตัญญูทศวิถีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๑. เคารพนับถือและซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
๒. ดำรงตนอยู่หลักคำสอนของพ่อหลวง มีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

การกตัญญูทศวิถีต่อทรัพยากรธรรมชาติ

๑. ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน
๒. ช่วยกันประหยัดพลังงาน ทรัพยากร มีน้ำ และไฟฟ้า เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผล

จากการผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีข้อค้นพบที่สามารถสรุปประเด็นและอภิปรายเป็น ๓ ประเด็น ดังนี้

๑. ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษา พบว่า ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพหลักหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นหลักพฤติกรรมของการมีกตัญญูทเวที โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ^{๗๔}, สมคิด เหลาฉลาด^{๗๕}, สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า^{๗๖} พระมหาเจิม อื่นๆ ซึ่งสามารถสรุปหัวข้อแบ่งได้ออกเป็น ๖ ด้าน คือ ด้านกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา ด้านกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ ด้านกตัญญูทเวทีบ้านและครอบครัว ด้านกตัญญูทเวทีต่อ โรงเรียน ด้านกตัญญูทเวทีต่อ ชชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และด้านกตัญญูทเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทั้ง ๖ ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันการศึกษา หรือ สถาบันโรงเรียนวิถีพุทธ ได้มีการปลูกฝังคุณธรรมคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะด้านกตัญญูทเวที อีกทั้งการกตัญญูทเวทีนั้น มีการปฏิบัติโดยตรงกับผู้มีการคุณ และสามารถกระทำได้ตลอดเวลา

ส่วนที่พบว่า การกตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยด้านที่มีค่ามวลรวมสูงสุด คือ ด้านกตัญญูทเวทีต่อบิดามารดา ซึ่งสอดคล้องกับ พูนทรัพย์ ขุนชิต^{๗๗} ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของบุตรและธิดาจะต้องปฏิบัติต่อบิดา มารดา ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวินิตบางแคปานขำ กรุงเทพมหานคร ได้กล่าวไว้ว่า การบำรุงมารดาบิดานั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่บุตรและธิดาต้องกระทำทันทีที่มีโอกาสในปัจจุบัน โดยไม่ต้องรอโอกาสให้มาถึง แต่ต้องเป็นผู้แสวงหาโอกาสในการอุปัฏฐากดูแลมารดาบิดา

การศึกษารายข้อ พบว่า นักเรียนมีความตั้งใจว่าหากบิดามารดาแก่ชรา นักเรียนจะปรนนิบัติดูแลอย่างดี รองลงมา คือ เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว นักเรียนจะหมั่นทำบุญ อุทิศไปให้ และสุดท้าย คือ หากท่านมีชีวิตอยู่นักเรียนแสดงความเคารพนับถือด้วยการยกมือไหว้ บิดา, มารดา และผู้มีพระคุณ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ พระเทพวิสุทธิเวที (ปัญญานันทภิกขุ)^{๗๘} กล่าวถึงความกตัญญูไว้ว่า คนในสมัยโบราณเขามองเห็นการณโกลา อะไรระยะเกิดขึ้น เขาจึงย่ำสอนกันมากในเรื่องนี้ และถือว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญและมีความจำเป็นแก่สังคมนักปราชญ์ในอินเดีย ได้เขียน

^{๗๔} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๓) หน้า ๕๒-๕๓

^{๗๕} สมคิด เหลาฉลาด, “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย เขตกรุงเทพมหานคร”, หลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต , (สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

^{๗๖} มงคล. (บาลี) ๒/๓๖๓/๒๗๖. เคยอ้าง, สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), มงคลยอดชีวิตฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๒๘), หน้า ๔๕๐.

^{๗๗} พูนทรัพย์ ขุนชิต, “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของบุตรและธิดาจะต้องปฏิบัติต่อบิดา มารดา ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙). หน้า ๔๔

^{๗๘} พระเทพวิสุทธิ เมธี (ปัญญานันทภิกขุ), กตัญญูทเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี , (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๖-๗.

สอดแทรกความกตัญญูไว้ในวรรณกรรมทุกเรื่องเพื่อสอนใจเยาวชน ทางด้านวรรณคดีในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ชาดกต่างๆ เป็นนิทานสอนใจที่แฝงไว้ด้วยความกตัญญูทวนเวียนทุกเรื่องเพื่อสอนให้ลูกมีความกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา ไม่ประทุษร้ายพ่อแม่ไม่ว่าอะไรให้พ่อแม่เข้าใจ เจ็บไข้ดูแลรักษาช่วยเหลือกิจการเมื่อพ่อแม่ต้องการ

๒. ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการเปรียบเทียบ ระดับความคิดเห็นโดยอาศัยปัจจัยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และที่อาศัยอยู่กับ กับระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทวนเวียนที่ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า อายุ การศึกษา และที่อาศัยอยู่กับ แตกต่างกัน ส่วนเพศนั้น มีระดับพฤติกรรมไม่แตกต่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

นักเรียนที่มีสถานะจำแนกตามอายุ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทวนเวียนที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา, การกตัญญูทวนเวียนต่อครู อาจารย์, การกตัญญูทวนเวียนต่อบ้านและครอบครัว, การกตัญญูทวนเวียนต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักเรียนที่มีอายุ ๑๘-๑๙ ปี ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี และนักเรียนที่มีอายุ ๑๖-๑๗ ปี

นักเรียนมีสถานะการศึกษาต่างกัน มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทวนเวียนที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา, การกตัญญูทวนเวียนต่อบ้านและครอบครัว โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษา ๔ และ นักเรียนมัธยมศึกษา ๕ ส่วนการกตัญญูทวนเวียนต่อโรงเรียน โดยนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทวนเวียนต่อโรงเรียน มากกว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕

นักเรียนมีสถานะจำแนกตามอาศัยอยู่ มีระดับพฤติกรรมด้านกตัญญูทวนเวียนที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับการกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา, การกตัญญูทวนเวียนต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย มีระดับพฤติกรรมด้านความกตัญญูทวนเวียนต่อบิดามารดา มากกว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดา มารดา และ นักเรียนที่อาศัยอยู่ญาติ

ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาทวีป กตปุณฺโญ (หนูด้วง)^{๗๙} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์งานปลุกฝังความกตัญญูทวนเวียนของปัญญานันทภิกขุ ที่เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย ผลการวิจัยความกตัญญูทวนเวียนที่ปัญญานันทภิกขุนำมาปลุกฝังเรื่องความกตัญญูทวนเวียน พบว่าเยาวชนมีความประทับใจอย่างยิ่ง ร้อยละ ๖๕.๓๘ และร้อยละ ๕๕.๖๕ เป็นผู้อยู่ในมัชฌิมวัยเยาวชนร้อยละ ๑๙.๒๓ มีความประทับใจมากและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย ร้อยละ ๓๒.๒๒ เยาวชนร้อยละ ๑๕.๓๘ มีความประทับใจและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย ส่วนความไม่ประทับใจในเยาวชนไม่มี ส่วนความ ไม่ประทับใจในมัชฌิมวัยมีร้อยละ ๓.๓๓

^{๗๙}พระมหาทวีป กตปุณฺโญ (หนูด้วง), “ศึกษาวิเคราะห์งานปลุกฝังจริยธรรมของปัญญานันทภิกขุที่เกี่ยวกับเยาวชนและผู้อยู่ในมัชฌิมวัย”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๘). หน้า ๖๙

๓ ผลเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ความคิดเห็นของเสนอแนะ แนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทีต่อบิดามารดา พบว่าส่วนใหญ่แล้ว เลือกช่วยเหลือกิจการงานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ รองลงมา ตั้งใจเล่าเรียนศึกษาหาความรู้ ตามที่บิดามารดาต้องการ

แนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทีต่อครู อาจารย์ พบว่าส่วนใหญ่ เชื่อฟังคำสอนของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งใจ ตั้งใจ รองลงมา ช่วยเหลือครูอาจารย์ ในงานต่างๆ ในยามที่ท่านต้องการความช่วยเหลือ

แนวทางหลักจริยธรรมด้านการกตัญญูทศเวทีต่อบ้านและครอบครัว พบว่าส่วนใหญ่ ดูแลทำความสะอาดบ้าน ให้สะอาดเหมาะสมแก่การอยู่อาศัยสม่ำเสมอ รองลงมา สร้างความสามัคคีปรองดอง ให้เกิดภายในครอบครัว

แนวทางหลักจริยธรรมด้านการกตัญญูทศเวทีต่อโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่ ช่วยเหลือกันทำความสะอาดภายในโรงเรียน ให้สะอาดอยู่เสมอสม่ำเสมอ รองลงมา ร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน

แนวทางหลักจริยธรรมด้านการกตัญญูทศเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พบว่าส่วนใหญ่ เคารพนับถือและซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รองลงมา ดำรงตนอยู่หลักคำสอนของพ่อหลวง มีเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางหลักจริยธรรมด้านการกตัญญูทศเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าส่วนใหญ่ ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน รองลงมา ช่วยกันประหยัดพลังงาน ทรัพยากร มีน้ำและไฟฟ้า เป็นต้น

สรุปผลเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าส่วนใหญ่ ช่วยเหลือกิจการงานที่บ้านต่างๆ เช่น กวาดบ้าน หุงข้าว ล้างจาน อื่นๆ รองลงมา ร่วมกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า และปลูกป่าทดแทน ส่วนอันดับท้ายคือ เชื่อฟังคำสอน ของครูอาจารย์ ในเวลาเรียนอย่างตั้งใจ ตั้งใจ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๑. ผู้ปกครอง ครอบครัว โรงเรียน วัด ให้การศึกษาอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน การประพฤติปฏิบัติตน เพิ่มเติม ของนักเรียนให้มีความกตัญญูทศเวทีต่อโรงเรียน, ต่อบ้านและครอบครัว,ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ว่ามีวิธีการอย่างไรจึงชื่อว่า กตัญญูรู้คุณ

๒. สถานศึกษาควรนำหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวที เข้ามาปรับใช้ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถสอดคล้องกับการงาน หน้าที่โดยอาศัยหลักธรรมกตัญญูทศเวทีทั้ง ๖ ด้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานระดับพฤติกรรมกตัญญูทศเวที ทั้ง ๖ ด้าน

๒. ควรมีการศึกษาเรื่องของการพัฒนาด้านกตัญญูทศเวทีทั้ง ๖ ด้าน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ:

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **ควมมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๑
- กรมสุขภาพจิต. **คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียนสำหรับครู**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๖
- กฤติพงศ์ บุญรงค์. “การศึกษากระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตากแดดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๐
- กลุ่มงานบริหารงานทั่วไป. **คู่มือส่งเสริมความอดทนอดกลั้น**. มหาวิทยาลัยแม่โจ้: โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๓
- กัญจนภัฏ ปิยะกาญจน์. “วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓
- กัลยา สุริย์. การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖
- เกษม วัฒนชัย. **เส้นทางสู่ความพอเพียง** พิมพ์ครั้งที่ ๑. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด, ๒๕๕๑
- ญาณวชิระ. **ทศชาติปณิธานมหาบุรุษไม่เปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร: กองทุนพุทธานุภาพ, ๒๕๕๑
- ณัฐมา ชันติธรรมกุล. การศึกษาความรักในพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาพระพุทธศาสนา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓
- ทศนา แหมมณี. **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์

- ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗
- ธาดา เจริญกุล. “การทำหน้าที่ของครอบครัวตามการรับรู้ของผู้ที่พยายามฆ่าตัวตาย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕
- ธีรเดช สุนทร. “คู่มือพัฒนาความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย”. **สารนิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ ดร. **สอนลูกให้มีวินัยฝึกเด็กและวัยรุ่นอย่างไรให้ยอมรับและไม่ต่อต้านคุณ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บี มีเดีย, ๒๕๕๓
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. “การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ของชุมชนแขวงวัดท่าพระ”. **รายงานการวิจัย**.ทุนสนับสนุนจาก สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์: วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, ๒๕๕๒
- บุรชัย ศิริมหาสาร. **เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพ้อยท์ จำกัด, ๒๕๔๖
- ประกาศรี สีอำไพ. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐
- ป่วย อังภากรณ์. **ทัศนะว่าด้วยการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลดคิมทอง ๒๕๔๕
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธศาสนากับการแนะแนว**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ: ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ, ๒๕๔๕
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). **สอนดี ทำดี มีคุณธรรมนำความรู้**. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๕๑
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. **พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม**. กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๒
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมญูชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕๖. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบรรจงสนธิและสหปฏิบัติฯ, ๒๕๔๖
- พระมหาสมชายฐานวุฑโฒ. **มงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า**. คณะกรรมการการศึกษาศาสนา ศิลป และวัฒนธรรมวุฒิสภา, ๒๕๔๗
- พระราชวรมนี. **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโอเอสพรีนตติ้งเข้าจำกัด ๒๕๒๘
- พระสฤทธิ์ สมโน. “ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอมืองจังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พระพุทธศาสนามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓
- พุทธทาส. **พุทธวจนฉบับที่ ๗ ขรवासั้นเลิศ**. พุทธวจนสถาบัน: มูลนิธิพุทธโฆษา, ๒๕๕๔
- พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์). **เมตตาทาน การให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓
- เพ็ญแข ประจันปัจฉิก และคณะ. **รายงานการวิจัย การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทย**

- เพื่อการปฏิรูปสังคม: แนวทางและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑
- มิตซูโอะ คเวสโก. ความจริงเกี่ยวกับความรักความโกรธและความเมตตา เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์สุภาจำกัด, ๒๕๕๑
- รสิตา กุลแกลง. “ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนองค์กรักจังหวัดนครนายก”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐
- ราชกิจจานุเบกษา. หมวดที่ ๑ บททั่วไป ความหมายและหลักการ. เล่มที่ ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก. ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๒
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
- ลิขิต อีระเวทิน. คนไทยในอุดมคติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็ค, ๒๕๔๘
- ว.วชิรเมธี. ความจริงเกี่ยวกับความรักความโกรธและความเมตตา เล่ม ๓ .กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์สุภาจำกัด, ๒๕๕๒
- วศิน อินทสระ. พุทธจริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมตตา, ๒๕๔๙.
- วัฒนา สุวรรณไตรย์ ผศ.ดร. และประยูร บุญใช้ ผศ.ดร. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร ๕ ปี). รายงานการวิจัย. (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) , ๒๕๔๙
- วัฒนากร เรืองจินดา. “คุณธรรมที่จะช่วยให้สังคมเข้มแข็งและก้าวหน้า: ศึกษากรณีทัศนคติของนักคิดในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘
- ศรัทธาธิป มาประสพ. “การจัดการขยะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑
- ศิริพรสอาดล้วน. “ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. ครอบครัว – แหล่งหล่อหลอมคุณธรรมด้วยความรัก. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: บริษัทพริกหวานกราฟิก จำกัด, ๒๕๕๑
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. โครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. เมตตาทาน การให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. รสแห่งความเมตตา ชุ่มเย็นยิ่งนัก.

- กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๐
- สายฤดี วรกิจโกศาทร รศ.ดร. และคณะ. **คู่มือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันศาสนา หน่วยงานของรัฐและเอกชน.** ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๒
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.**ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.** สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดวี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๖
- สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมทร.ธัญบุรี. สถิติข้อมูลนักศึกษา. เข้าถึงได้จาก <http://www.oreg.mutt.ac.th>. วันที่สืบค้นข้อมูล ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๙
- สุชาติา กรเพชรปราณี. **ความไม่เชื่อสัจธรรมทางวิชาการของนักศึกษามหาวิทยาลัย.** วารสารวิจัยและ วัฒผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา. ปีที่ ๔. ฉบับที่ ๑. ,มีนาคม ๒๕๔๙
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ประวัติศาสตร์ศาสนา.** พิมพ์ครั้งที่๘. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิมกุฏราช วิทยาลัย, ๒๕๔๐
- สุทธีวรรณ ตันติรจนาวงศ์ รศ.ดร. และศศิภาญจน์ ทวีสุวรรณ รศ.ดร.. **รายงานการวิจัยการส่งเสริม คุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษากลุ่มเด็ก / เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ.** กรุงเทพมหานคร :กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒
- สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. **การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา.** ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐
- สุนันทา ศิริวาท. “การทำหน้าที่ของครอบครัวตามการรับรู้ของเด็กวัยรุ่นที่เสพสุราในจังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพมหานคร: สุทธาการพิมพ์, ๒๕๕๐.
- สุรยุทธ์ จุลานนท์ พลเอก. **จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ: แนวทางการบริหาร ประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: บริษัทเพชรรุ่ง จำกัด, ๒๕๕๑
- สุรีย์ มีผลกิจ.**พระไตรรัตน์ขจัดภัย.**พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมฟอร์ม จำกัด, ๒๕๕๐
- อภิญา อิงอาจ. **พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทคอมฟอร์ม จำกัด, ๒๕๕๐
- อภิญาวัฒน์ โพธิ์สาน ดร.. **สุขวิถี มนุษย์ ชีวิต ความสุข.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: หจก. อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๕๓
- อังคณา บุญสีเสด.**คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๑.** กรุงเทพมหานคร: หจก. อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๕๓
- อำพน กิตติอำพน ดร. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย.** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๕๐

๒. ภาษาอังกฤษ :

- Cochran. W. G. 1963. **Sampling Techniques**. 2nd Ed.. New York: John Wiley and Sons. Inc.
- Yamane. Taro. 1967. **Statistics. An Introductory Analysis**. 2nd Ed.. New York: Harper and Row.
- Dickinson. Charles L.. **Self – Instruction in Language Learning**. Cambridge : Camgridge University Press, 1998
- Jean Piaget. **The Moral Judgment of the Child**. London :Routledge & Kegan Paul Ltd, 1997
- Lawrence Kohlberg. **Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research**. New York : Russell Sage Foundation, 2000
- Longman.**Dictionary of Contemporary English**. London : Longman Group, 1995

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม
เรื่อง
การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวที
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาสภาพหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมของความกตัญญูกตเวที

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับระดับการพิจารณาของท่านเกี่ยวกับเรื่องศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีระดับเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

นายภาณุ ไชยวรรณชนะ
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

การศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทดเวทิต
 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงท่านมากที่สุด

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. อายุ

() ๑๔ - ๑๕ ปี

() ๑๖ - ๑๗ ปี

() ๑๘ - ๑๙ ปี

() ๒๐ ปีขึ้นไป

๓. กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น

() มัธยมศึกษาปีที่ ๔

() มัธยมศึกษาปีที่ ๕

() มัธยมศึกษาปีที่ ๖

๔. ปัจจุบันอาศัยอยู่

() อยู่กับมารดา บิดา พี่ () อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย

() อยู่กับญาติ

() อื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ ๒ พฤติกรรมของความกตัญญูทเวท

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หรือช่องคำตอบตามความเป็นจริง

พฤติกรรมของความกตัญญูทเวท	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การกตัญญูทเวทต่อบิดามารดา					
๑.นักเรียนแสดงความเคารพนับถือด้วยการยกมือไหว้ บิดา.มารดา และผู้มีพระคุณ					
๒.นักเรียนเชื่อฟัง และตั้งอยู่ในโอวาทของบิดา.มารดา และผู้มีพระคุณ					
๓.นักเรียนช่วยทำกิจธุระของบิดา.มารดา และผู้มีพระคุณ มุ่งงานบ้านเป็นต้น					
๔.นักเรียนให้ของขวัญพิเศษ ในวันสำคัญ แก่บิดา.มารดา และผู้มีพระคุณ					
๕.นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดี ไม่มีการทะเลาะวิวาท					
๖.นักเรียนแสดงกิริยามารยาทที่ดี กับบิดา.มารดา และผู้มีพระคุณเสมอ					
๗.นักเรียนซักชวนบิดา.มารดา และผู้มีพระคุณ เข้าวัดทำบุญ					
๘.เมื่อท่านแก่ชรา นักเรียนจะปรนนิบัติดูแลอย่างดี					
๙.เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว นักเรียนจะหมั่นทำบุญ อุทิศไปให้					
การกตัญญูทเวทต่อครู อาจารย์					
๑๐.นักเรียนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนขณะที่ครูอาจารย์สอน					
๑๑.นักเรียนเชื่อฟังครู อาจารย์					

พฤติกรรมของความกตัญญูทศเวที	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๒.นักเรียนแสดงความเคารพอ่อนน้อม ต่อครูอาจารย์					
๑๓.นักเรียนช่วยเหลืองานต่างๆ หรือขณะที่ครูอาจารย์กำลังเดือดร้อน					
๑๔.นักเรียนไม่ลบหลู่ ดูหมิ่น ว่าร้าย หรือแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม ต่อครูอาจารย์					
การกตัญญูทศเวทีต่อบ้านและครอบครัว					
๑๕.นักเรียนมีความรัก ความสามัคคีในครอบครัว					
๑๖.นักเรียนมักไปเที่ยวกับครอบครัวเป็นประจำ					
๑๗.นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดีในครอบครัว					
๑๘.นักเรียนดูแลบ้านพักอาศัยให้สะอาดอยู่เสมอ					
๑๙.นักเรียนไม่ทำลายข้าวของภายในบ้าน ให้เสียหาย					
การกตัญญูทศเวทีต่อโรงเรียน					
๒๐.นักเรียนแต่งตัว ตามระเบียบของโรงเรียน					
๒๑.นักเรียนช่วยเหลือกันรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเรียน					
๒๒.นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนประจำชั้น					
๒๓.นักเรียนช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ เมื่อไม่ได้ใช้งาน					

พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒๔.นักเรียนเคยเป็นตัวแทนโรงเรียน เข้าแข่งขัน/ประกวดโครงการต่างๆ					
การกตัญญูทเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์					
๒๕.นักเรียนแสดงความเคารพ ไม่ดู หมิ่น ต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์					
๒๖.นักเรียนประพฤติตามหน้าที่ของ นักเรียนที่ต้องหมั่นศึกษา หาความรู้					
๒๗.นักเรียนบำเพ็ญตนให้เป็น ประโยชน์ต่อสังคม เช่น การบริจาค สิ่งของ					
๒๘.นักเรียนปฏิบัติตามพระราช ประสงค์ มีเศรษฐกิจพอเพียง					
๒๙.นักเรียนมีความพร้อมเพรียง ร่วมมือ รักใคร่สามัคคี ประองดองกัน เป็นหมู่คณะ					
๓๐.นักเรียนนำหลักพอเพียง มาปรับ ใช้ในชีวิต					
๓๑.นักเรียนนำหลักศาสนา มาใช้ใน ชีวิต					
๓๒.นักเรียนชักชวนบิดามารดา ทำบุญในเทศกาลสำคัญ					
การกตัญญูทเวทีต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสัตว์ทั้งหลาย					
๓๓.นักเรียนมีความตั้งใจ ไม่ทำลายป่า ไม้ธรรมชาติ					
๓๔.นักเรียนไม่ทิ้งสิ่งของลงในแม่น้ำลำ ธาร					

พฤติกรรมของความกตัญญูทเวที	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓๕. นักเรียนรู้จักนำของกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดน้ำพลาสติก					
๓๖. นักเรียนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอประมาณ					
๓๗. นักเรียนเคยรวมโครงการ รณรงค์ ปกป้องาตแทน					
๓๘. นักเรียนมองสัตว์ต่างๆ ด้วยความเมตตา					
๓๙. นักเรียนไม่ประพฤติดารุณต่อสัตว์					
๔๐. นักเรียนไม่ปล่อยให้สัตว์เลี้ยงอดอยาก					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวทีของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่าง

๑. นักเรียนได้แสดงความกตัญญูต่อบิดา มารดา และผู้มีพระคุณ อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดบ้าง

๑.๑.....

๑.๒.....

๑.๓.....

๒. นักเรียนได้แสดงความกตัญญูทเวทีต่อครู อาจารย์ อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดบ้าง

๒.๑.....

๒.๒.....

๒.๓.....

๓. นักเรียนได้แสดงความกตัญญูทเวทีต่อบ้านและครอบครัว อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดบ้าง

๓.๑.....

๓.๒.....

๓.๓.....

๔. นักเรียนได้แสดงความกตัญญูทเวทีต่อโรงเรียน อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดบ้าง

๔.๑.....

๔.๒.....

๔.๓.....

๕. นักเรียนได้แสดงความกตัญญูทวดที่ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดบ้าง

๕.๑.....

๕.๒.....

๕.๓.....

๖. นักเรียนได้แสดงความกตัญญูทวดที่ต่อทรัพยากรธรรมชาติ อย่างสม่ำเสมอในเรื่องใดบ้าง

๖.๑.....

๖.๒.....

๖.๓.....

ขอบคุณครับ

ภาคผนวก ข
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ โทร.๐๘๑-๘๖๐-๖๔๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๙๔๕ วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตพัฒโน,ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณ รัชสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงนมัสการมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตพัฒโน,ดร.)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษา/คณะครุศาสตร์ โทร.๐๘๑-๘๖๐-๖๙๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๕๕ วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศวิถี ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)
วันที่ ๒๒ / ๐๙ / ๒๕๕๙

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๕๖๖

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.เพชรินทร์ พรนภดล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณชนะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศวิถี ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิน จามประโคน)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย

ประสานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุรชัย โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ดร.เพชรินทร์ พรนภดล)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้รับผิดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
เรียน รศ.ดร.วันดี ศรีสวัสดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณชนะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณทวดเที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประสานงานหลักสูตร

พระสุรัชย์ สุรชโย โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(รศ.ดร.วันดี ศรีสวัสดิ์)

วันที่ 23 / กันยายน / ๒๕๕๙

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๑๑

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน นางสาวอารีรัตน์ สุขมะโน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ สามารถให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือดำเนินการวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน จามประโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประสานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุรชัย โทร. ๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(นางสาวอารีรัตน์ สุขมะโน)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการตรวจสอบเครื่องมือ หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

ภาคผนวก ค
หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

อধ্যการวิจัย

3330

๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

๖๖๖

๒๒ ธ.ค. ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕๐ ชุด

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณระนะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

โปรด ☒ ทราบ

ขอแสดงความนับถือ

☐ เก็บรักษา
การมอบ ☐ เก็บรักษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

หัวหน้างานสารบรรณ (แพ) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประธานงานหลักสูตร

พระสุริยชัย สุริยโย โทร.๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ผู้อำนวยการโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย)

วันที่ ๒๒ / ๑๐ - ๑ / ๕๙

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๒๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒ ตุลาคม

โรงเรียนบางปะอิน "ราชานุเคราะห์ ๑"

1930

วันที่

22 ธ.ค. 2559

วันที่

เวลา

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางปะอิน "ราชานุเคราะห์ ๑"

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน

ชุด

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณชนะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง "ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ขอแสดงความนับถือ

☐ เบื้องหน้า/พิจารณา☒ แจ้งนาย... น.ส.ท.พ.ด.๑๔กลุ่มสาระฯ น.ส.ท.๑๕☐

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย

-เห็นชอบ-

ประธานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุรชัย โทร.๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ผู้อำนวยการโรงเรียนบางปะอิน "ราชานุเคราะห์ ๑")

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ที่ ศธ ๐๔๒๓๓.๓๑/๐๑๓

โรงเรียนเสนา "เสนาประสิทธิ์"
อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยา ๑๓๑

๑๑ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอนำส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารศึกษา วิทยาลัย

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๒๘
ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑๕๐ ชุด

พร้อมหนังสือนี้ โรงเรียนเสนา "เสนาประสิทธิ์" ขอนำส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
"ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูทศเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" จำนวน
๑๕๐ ชุด ตามเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นางบังอร กุศลสร้าง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนเสนา "เสนาประสิทธิ์"

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๕๐ ชุด

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณชนะ รหัสประจำตัว ๕๕๐๑๔๐๒๐๘๐ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณทวดเทวี ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประสานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุระชัย โทร.๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ผู้อำนวยการโรงเรียนนครหลวง “อุดมรัชต์วิทยา”)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่มีขีดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๐๔๒๓๓.๓๗/๘

โรงเรียนบางปะหัน อำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๒๒๐

๖ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอส่งแบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา วิทยาลัย

อังกถึง หนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว ๒๒๘ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

จำนวน ๓๐๐ ชุด

ตามหนังสืออ้างถึง นายภานุ ไชยวรรณชนะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้จัดทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา” และขอความอนุเคราะห์โรงเรียนตอบแบบสอบถามการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ความแจ้งแล้วนั้น

ในการนี้ โรงเรียนบางปะหันดำเนินการเรียบร้อยแล้ว จึงขอส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยดังกล่าว
มาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุชิน มั่นศีล)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบางปะหัน

ฝ่ายบริหารทั่วไป

โทร ๐ ๓๕๓๘ ๑๖๓๐

โทรสาร ๐ ๓๕๓๘ ๑๓๔๒

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๕๖๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอุทัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๕๐ ชุด

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณชนะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณทวดที่ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิน งามประโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย

ประสานงานหลักสูตร

พระสุรชัย สุระโย โทร.๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ผู้อำนวยการโรงเรียนอุทัย)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๒๕๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางบาล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๕๐ ชุด

ด้วย นายภาณุ นามสกุล ไชยวรรณะ รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๔๐๒๐๘๐ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กำลังทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักจริยธรรมด้านกตัญญูคุณเวที ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้นทาง
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน จามระโคน)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วังน้อย

ประธานงานหลักสูตร

พระสุชัย สุระชัย โทร.๐๘๙-๐๕๖-๑๕๘๑

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

(ผู้อำนวยการโรงเรียนบางบาล)

วันที่...../...../.....

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงผลการวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามโดยผู้ที่รับผิดชอบข้างต้น

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นายภาณุ ไชยวรรชณะ
เกิด : ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๒
สถานที่เกิด : ๙/๑๕ เขตจองทอง แขวงจอมทอง
กรุงเทพมหานคร
การศึกษา : ป.ธ.๓, น.ธ.เอก
ปริญญาตรี สาขาการตลาด
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พ.ศ.๒๕๕๔
คณะบริหารธุรกิจ
ที่อยู่ปัจจุบัน : ๒๕๑๕ ลาดพร้าว ๗๙ เขตวังทองหลาง กทม ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์ : ๐๘๕-๕๐๖-๘๐๖๐
Email : Panu6411@gmail.com